

IZVJEŠTAJ O RADU ZA 2014.GODINU

Podgorica, jun 2015. godine

SADRŽAJ

UVOD.....	3
1. POLITIKA KONKURENCIJE.....	7
2. ZAKONODAVNI OKVIR	8
2.1. Zakon o zaštiti konkurencije	8
2.2. Podzakonska akta	10
3. AGENCIJA ZA ZAŠTITU KONKURENCIJE.....	13
3.1. Organizaciona struktura Agencije.....	14
4. FINANSIRANJE AGENCIJE	21
4.1. Planirane aktivnosti.....	21
4.2. Izvori finansiranja i struktura prihoda Agencije	22
5. TRI SEGMENTA POLITIKE ZAŠTITE KONKURENCIJE.....	23
5.1. Kontrola koncentracija.....	23
5.1.1. Odobrene koncentracije	27
5.1.2. Predmeti prenešeni u 2015. godinu.....	33
5.2. Zabranjeni sporazumi.....	35
5.2.1. Pojedinačna izuzeća sporazuma od zabrane.....	42
5.3. Zloupotreba dominantnog položaja.....	43
5.4. Aktivnosti Agencije van pokrenutih postupaka	48
6. KAZNENA POLITIKA ZA POVREDE ZAKONA	51
7. SEKTORSKE ANALIZE	53
8. COMPETITION ADVOCACY (ŠIRENJE SVIJESTI)	55
9. SARADNJA SA SEKTORSKIM REGULATORIMA	56
10. ULOGA SUDOVA U SPROVOĐENJU ZAKONA.....	57
11. SLOBODAN PRISTUP INFORMACIJAMA	58
12. MIŠLJENJA	59
13. OGRANIČENJA, PREPREKE I PRITISCI U RADU AGENCIJE	59
14. MEĐUNARODNA SARADNJA	60
14.1. Multilateralna saradnja.....	60
14.1.1. ICN-Međunarodna mreža tijela za zaštitu konkurencije	60
14.1.2. RCC: OECD-GVH	61
14.1.3. Evropska Energetska Zajednica (EEZ)	61
14.1.4. SCF –Forum o konkurenciji u Sofiji	61
14.2. Bilateralna saradnja.....	62
15. SARADNJA SA EVROPSKOM UNIJOM – POMOĆ I PODRŠKA AGENCIJI, PROCES PRISTUPANJA I MONITORING EU	62

16.	<i>PROJEKTI POMOĆI EVROPSKE UNIJE</i>	64
17.	<i>OSTALE OBUKE I PROJEKTI</i>	65
18.	<i>JAVNOST RADA AGENCIJE</i>	65
	ZAKLJUČAK	67
	ZAVRŠNI RAČUN ZA 2014. GODINU	69
1.	<i>Prihodi Agencije</i>	70
2.	<i>Struktura rashoda</i>	71
3.	<i>Izvršenje Budžeta za 2014.godinu- Završni račun</i>	73
3.1.	<i>Opšti prihodi</i>	73
3.2.	<i>Prihodi od djelatnosti Agencije</i>	73
3.3.	<i>Ostali prihodi</i>	74
4.	<i>Izdaci</i>	74
4.2.	<i>Izvršenje budžeta za 2014.godinu- Završni račun</i>	77
4.3.	<i>Izveštaj o neizmirenim obavezama i drugi izvještaji</i>	77
4.4.	<i>Pokretna imovina</i>	78
4.5.	<i>Organizacija i kadrovska osposobljenost</i>	78
4.6.	<i>Budžetsko poslovanje</i>	78
4.7.	<i>Interna akta i služba za unutrašnju reviziju</i>	79
4.8.	<i>Javne nabavke</i>	79
4.9.	<i>Sudski sporovi i potencijalne obaveze</i>	79
	IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA NA ZAVRŠNI RAČUN AGENCIJE ZA 2014.GODINU	80

UVOD

U skladu sa članom 25 Zakona o zaštiti konkurencije ("Sl.list CG", br.44/12), Agencija za zaštitu konkurencije (u daljem tekstu: "Agencija") podnosi Vladi i Skupštini Crne Gore Izvještaj o radu za proteklu kalendarsku godinu.

U prethodnoj 2014.godini rad Agencije obilježili su napori usmjereni ka unaprijeđenju pravnog okvira, daljoj harmonizaciji propisa sa pravnom tekovinom Evropske Unije (u daljem tekstu: "EU"), usaglašenom praksom sa praksom tijela za zaštitu konkurencije u EU, kao i efikasnom implementacijom zakonodavnih rješenja na snazi, a posebno:

- unaprijeđen rad na procesuiranju i sankcionisanju utvrđenih povreda konkurencije, što je rezultiralo većim brojem postupaka u dijelu zabranjenih sporazuma i zloupotrebe dominantnog položaja;
- značajno uvećanje aktivnosti na postupcima po podnijetim zahtjevima za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracija;
- pojačan rad na izdavanju mišljenja o usaglašenosti drugih zakona i podzakonskih akata sa pravilima o zaštiti konkurencije;
- intenzivirane aktivnosti na podizanju svijesti o ulozi i značaju koji slobodna konkurencija ima za razvoj preduzetništva u Crnoj Gori (Competition advocacy), prvenstveno kroz izdavanje smjernica, uputstava i mišljenja, ali i kroz ostvarenu transparentnost u radu, objavljivanjima na Internet stranici Agencije, te kroz različita saopštenja za javnost;
- kontinuirani rad u cilju ispunjenja preporuka Evropske Komisije (u daljem tekstu: "EK"), naročito onih sadržanih u *Progress Report-u*, što EK prepoznaje i podržava napor Agencije, prvenstveno kroz jaču tehničku saradnju i pomoć;
- aktivnosti usmjerene na jačanje administrativnih kapaciteta, naročito u pogledu rada na istraživanju pojedinih relevantnih tržišta, posebno kroz efikasnu obuku na međunarodnim seminarima i radionicama, i u tom pravcu primarno radno angažovanje na pripremi sektorskih analiza;
- saradnja sa regulatorima;
- međunarodna saradnja, naročito sa EK, i dr.

Postupanja Agencije u izvještajnom periodu obilježena su nizom aktivnosti i preduzetih mjera kojima se nastojalo u najvećoj mjeri, a u skladu sa zakonskim ovlašćenjima i raspoloživim ljudskim resursima, djelovati na način da se, ili unaprijed onemogući kršenje propisa o zaštiti konkurencije, ili da Agencija svojim odlukama zabrani ona ponašanja učesnika na tržištu kojima se sprječava, ograničava ili narušava slobodna konkurencija, odnosno krše propisi na snazi kojima je uređena predmetna oblast. U tim aktivnostima, Agencija je trebala pokazati ne samo stručno znanje, već i odlučnost u pokrenutim postupcima, donošenjem adekvatnih odluka, posebno kada je bilo riječi o sprovođenju propisa čija primjena, i pored određenog napretka, ipak još uvijek nije u potpunosti zaživjela u Crnoj Gori.

Rezultati rada Agencije i njena efikasnost mogu se mjeriti brojem donesenih odluka, kojima se spriječilo ponašanje učesnika na tržištu koje dovodi do zloupotreba dominantnog položaja, sklapanja zabranjenih sporazuma ili spajanja i preuzimanja sa negativnim efektima na pojedina relevantna tržišta.

Posebna pažnja bila je usmjerena na otkrivanju zabranjenih sporazuma, tzv. "kartela", budući da se takvim dogovorima, posebno o cijenama i podjeli tržišta, sprječava razvoj tržišne ekonomije i nanosi direktna šteta samim potrošačima.

U tom smislu, nastavljene su aktivnosti na četiri (4) postupka pokrenuta zbog narušavanja konkurencije zaključivanjem zabranjenih – kartelnih sporazuma. Isti su okončani donošenjem konačnih rješenja u predmetnoj upravnoj stvari. Takođe, pokrenuta su i tri (3) nova ispitna postupka po službenoj dužnosti, jedan (1) zabranjeni sporazum i dvije (2) zloupotrebe dominantnog položaja).

Nadalje, Agencija je obustavila dva (2) postupka iz prethodnog perioda, obzirom da nije bilo relevantnih dokaza o zloupotrebi dominantnog položaja, odnosno nezakonitog postupanja učesnika sa značajnom tržišnom snagom.

Posebno je važno istaći da su po prvi put u Crnoj Gori novčano kažnjeni učesnici na tržištu koji su učinili povredu konkurencije, izricanjem mjera od strane nadležnih prekršajnih institucija, dok je u okviru svojih nadležnosti, a za nepostupanja učesnika na tržištu naloženih zaključkom, Agencija izricala procesne- periodične novčane kazne.

Agencija je riješila i tri (3) zahtjeva za pojedinačno izuzeće sporazuma od zabrane, dok su dva (2) zahtjeva po istom osnovu u proceduri. Aktivnosti Agencije evidentne su u postupanjima po podnijetim zahtjevima za izdavanje odobrenja za sprovođenje predmetnih koncentracija. Riješeno je, odnosno donešeno rješenje o odobrenju dvadesetpet (25) postupaka, dok je sedam (7) zahtjeva u proceduri donošenja.

U okviru redovnih aktivnosti, Agencija je, a nakon istraživanja pojedinih relevantnih tržišta, pripremila i značajan broj sektorskih analiza.

U cilju bržeg i efikasnijeg uspostavljanja slobodne konkurencije, odnosno uklanjanja potencijalnih negativnih efekata postupanja učesnika na tržištu, te skraćivanja postupaka, **Agencija po prvi put primjenjuje i institut prihvatanja ispunjenja obaveza predloženih od strane učesnika na tržištu**, i to u početnoj fazi pokrenutog postupka. Konačno, tu su i mjere koje utvrđuje i izriče Agencija privrednicima koji krše propise o zaštiti konkurencije, a koje ne služe samo kažnjavanju, već i kao efikasna mjera odvraćanja od takvih postupanja.

Posebno ukazujemo na **aktivnosti u pravcu pripreme novih podzakonskih akata**, te u tom cilju i nastavljenoj saradnji sa nedležnim ministarstvom na iznalaženju optimalnih rješenja kojima bi se Agenciji dala veća ovlašćenja u svrhu otkrivanja, a s tim u vezi i odgovarajućeg postupanja prema onima koji krše propise o zaštiti konkurencije, odnosno prema onima koji svojim ponašanjem ne dozvoljavaju pristup konkurentima, zatvaraju ili pak dijele tržište, dogovaraju cijene i druge uslove prodaje, a sve u pravcu sticanja nezakonite dobiti i održavanja visokih cijena.

Neophodno je istaći obavezu Agencije da obezbijedi punu primjenu člana 73 Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Crne Gore i EU i država članica. U tom smislu, prilikom izrade

podzakonskih akata **vršili smo usklađivanje sa zakonodavstvom EU, odnosno prilikom odlučivanja u postupcima primjenjivali kriterijume koji proističu iz primjene pravila konkurencije koja se primjenjuje u EU**, što podrazumijeva primarno i sekundarno zakonodavstvo EU, praksu institucija EU, kao i presude Suda pravde (European Court of Justice) i Suda opšte nadležnosti (General Court).

Polazeći od ograničenih materijalnih i kadrovskih resursa sa kojima raspolaže, Agencija je tokom 2014.godine odredila prioritete u radu i fokusirala se na one slučajeve u kojima se može očekivati značajan efekat vođenih postupaka. Dakle, jedan od zadataka u prethodnoj godini je bio na pronalazaženju načina, kako sredstva i ljudske resurse usmjeriti na najteže slučajeve povrede propisa o zaštiti konkurencije. Imajući u vidu da se radi o veoma složenim aktivnostima, o čemu govore i predmeti u kojima je odlučivala Agencija u protekloj godini, iste su zahtijevale unaprijeđenje efikasnosti rada, kroz **dalja usavršavanja zaposlenih sticanjem specijalističkih zvanja**, te sprovođenjem programa interne edukacije i edukacije u okviru projekata koje finansira i sprovodi Delegacija EU u Crnoj Gori.

Kao jedan od važnih uslova, koji bi garantovao nesmetano funkcionisanje ove institucije, predstavlja i adekvatan broj zaposlenih u osnovnoj djelatnosti.

U tom pravcu, Evropska Komisija je u godišnjim izvještajima o napretku utvrdila potrebu za **jačanje administrativnih kapaciteta Agencije** i dala preporuke za povećanje broja izvršilaca iz osnovne djelatnosti, kao i potrebu za dodatne obuke već zaposlenih službenika.

Međutim, i u protekloj 2014.godini, **Agencija je brojala samo šest (6) zaposlenih** u osnovnoj djelatnosti, što ni približno nije broju koji bi obezbijedio njeno efikasno funkcionisanje.

Agencija je aktivno učestvovala i u radu međunarodnih organizacija i foruma koji se bave problematikom zaštite konkurencije, uspostavljena je ili unaprijeđena saradnja sa nizom država članica EU i susjednih zemalja. Posebno **ističemo izuzetnu saradnju sa predstavnicima EK u Crnoj Gori**, te njihovu opredijeljenost za apsolutnu podršku ovoj instituciji, sa ciljem da u svom budućem radu jasno izražava spremnost i posvećenost obezbijedivanju poštovanja pravila otvorenog tržišta i tržišne ekonomije, a u pravcu potpune implementacije evropskih vrijednosti iz ove oblasti.

Razvoj Agencije je naročito primjetan kroz predmetni Izvještaj iz kojeg se jasno primjećuje da njen rad nije usmjeren isključivo i u najvećem dijelu na planu prethodne analize koncentracija učesnika na tržištu sa ciljem sprječavanja narušavanja ili ograničavanja konkurencije, već da su aktivnosti sada posebno usmjerene na planu analize pojedinačnih privrednih sektora, gdje postoji iskazana bojazan učesnika na tržištu i drugih nadležnih organa i organizacija da mogu postojati radnje ili akti koji u bitnom dijelu utiču ili mogu uticati na strukturu tržišta i dinamiku tržišnih kretanja na štetu ekonomije Crne Gore i građana.

Osnivanjem Agencije i stupanjem na snagu novog Zakona o zaštiti konkurencije **obezbijeđena su dva osnovna preduslova za uspješno izvršenje zakonskih nadležnosti ove institucije, te omogućavanja ostvarivanja jasnog progressa na planu ispunjenja svih uslova koje Evropska Unija u okviru Poglavlja 8. postavlja pred Crnu Goru u postupku pristupanja.**

Konačno, polazeći od činjenice da su se pregovori o članstvu u EU intenzivno odvijali i tokom 2014.godine, da su ovlaštena lica Agencije uključena u okviru pregovaračkog Poglavlja 8, te da se spremnost Crne Gore za članstvo, između ostalog, mjeri kvalitetom i brojem donešenih i potvrđenih odluka, njihovom usklađenošću sa relevantnim propisima i praksom evropskih sudova, značajan akcenat je dat upravo na tim aktivnostima koji su bitno obilježili naš rad u 2014. godini.

U tom kontekstu, treba spomenuti da je u 2014. godini okončan jedan (1) projekat, a odobrena dva (2) nova iz IPA programa, koji će se realizovati u periodu od marta 2014. do marta 2016.godine.

Poseban dio Izvještaja posvećen je **ograničenjima i pritiscima na rad Agencije**.

Izvještaj obuhvata i dio koji se odnosi na finansijske iskaze te, s tim u vezi, i **osvrt na Završni račun ove institucije**.

Rad Agencije prikazan u ovom izvještaju doprinos je stvaranju uslova za ekonomski rast koji se zasniva na inovacijama i novim ulaganjima, povećanju produktivnosti, rastu zaposlenosti, te jačanju konkurentske sposobnosti crnogorske ekonomije. I ovim izvještajem Agencija podsjeća na važnost tržišta, ali i na značaj sprovođenja prava i politike konkurencije u tržišnoj ekonomiji, kroz ravnopravan tretman svih subjekata i stvaranja jednakih uslova za sve učesnike na tržištu, bez obzira na njihovu tržišnu snagu, kako bi se stvorilo ekonomsko i institucionalno okruženje koje će podsticati inovacije i nova ulaganja, kako boljim zakonodavstvom, tako i uklanjanjem administrativnih i drugih barijera ili pak sankcionisanjem protiv tržišnih postupanja učesnika na način koji će svima osigurati jednake uslove privređivanja.

Smatramo da je učinjen značajan napredak u metodologiji rada, obimu i značaju preduzetih aktivnosti na planu obezbijedivanja uslova za slobodan i nesmetan razvoj konkurencije, te da će Agencija i u tekućoj godini nastaviti da jača administrativni kapacitet uz pomoć Vlade Crne Gore, koji će obezbijediti i bolje uslove za podsticaj ekonomskog rasta i razvoja.

Na kraju, treba istaći da je Crna Gora na eksplanatornom i bilateralnom skriningu dobila pozitivne ocjene u smislu ostvarenog napretka u postupku harmonizacije propisa, ali i organizaciono –tehničkom pristupu implementacije zakonodavnih rješenja, koji se ogleda u pokretanju i zaključenju značajnog broja postupaka od strane Agencije, imajući u vidu veličinu ekonomije i intenzitet ekonomskih aktivnosti u Crnoj Gori.

Naravno, slijede dalje aktivnosti na implementaciji, koje će se na posebnim sjednicama Pododbora za unutrašnje tržište i konkurenciju i drugim neposrednim kontaktima sa predstavnicima Evropske Unije posebno cijeniti i vrednovati, od čega će u najvećoj mjeri i zavisiti buduće ocjene izvještaja o napretku, te u tom pravcu i što skorije otvaranje pregovaračkog Poglavlja 8 - Politika konkurencije.

1. POLITIKA KONKURENCIJE

Sprovođenje prava i politike konkurencije, važnost, nezavisnost i stručnost Institucije u sprovođenju pravila fer tržišne konkurencije, a sa krajnjim ciljem zaštite potrošača i slobodnog pristupa privrednika tržištu, uslovi su bez kojih se ne može. Crna Gora je osnivanjem Agencije pokazala odlučnost u uspostavljanju institucija nužnih za funkcionisanje tržišne ekonomije, i u tom je periodu ona postala nezaobilazni subjekat koji vodi računa o ujednačenim pravilima igre za sve učesnike na tržištu.

Svrha prava i politike zaštite konkurencije je stvoriti uslove za ekonomski rast koji se zasniva na konkurentnosti i efikasnosti nacionalne ekonomije, a zadatak nezavisnih institucija, kojima je povjereno sprovođenje te politike, da u okvirima njihovih zakonskih ovlašćenja, osigura jednake uslove za sve učesnike na tržištu i spriječiti narušavanje, ograničavanje ili pak ukidanje slobodne konkurencije.

Slobodno tržište je osnova za čitav koncept ekonomije, a upravo efikasna tržišna konkurencija čini osnov ekonomskog razvoja, obzirom da je ono glavni pokretač rasta i zapošljavanja, te da ono istovremeno podstiče inovativnu djelatnost i stvaranje boljih proizvoda, čime unaprijeđuje čitavo društvo. U uslovima ekonomske krize potrebno je da svi koji utiču na stvaranje i obezbjeđivanje ravnopravnih tržišnih uslova postanu svjesniji da samo otvoreno tržište podstiče konkurentnost, poduzetničku inovativnost, strana ulaganja, a time i generalno bolji životni standard.

Pravo i politika konkurencije su decenijama unazad u primjeni u zemljama Evropske Unije i u tom periodu je pokazano jasno da su koristi takvog pravnog i ekonomskog okvira efikasni za napredak u funkcionisanju tržišta.

Osnovni cilj politike konkurencije jeste obezbjeđivanje potrošačima nabavka robe i proizvoda pod najpovoljnijim uslovima, u odnosu na određeni kvalitet proizvoda, što se može postići isključivo u slučaju postojanja efikasnog sistema tržišne konkurencije. Razvoj konkurencije u tom smislu ne obezbjeđuje samo snižavanje cijena određenih proizvoda, već ima i značajan uticaj na indeks inflacije, obzirom da utiče na opšti nivo cijena roba i usluga.

Postojanje razvijenog sistema efikasne konkurencije donosi brojne prednosti, a prije svega: podstiče proizvođače na efikasnije poslovanje, brži odgovor na potrebe potrošača, ulaganje u istraživanje i razvoj, optimizacija alokacije sredstava učesnika na tržištu, što svakako ima za posljedicu isključivanje sa tržišta neuspješnih i neefikasnih konkurenata. Razvijena konkurencija s tim u vezi mora podsticati privredu na što efikasniji i ekonomičniji rad sa ciljem anticipiranja i ispunjenja svih potreba potrošača.

Samo slobodna i fer tržišna konkurencija obezbjeđuje maksimalnu mobilizaciju osnovnog kapitala i preduzetničkih snaga privrednih subjekata, na koji način podstiču i tehnološki napredak i druge inovacije, aktivnu strategiju na tržištu i poslovanje uz ograničenje gubitaka. Konkurencija u tom pravcu obezbjeđuje i da privredni subjekti, boljim kvalitetom proizvoda i usluga, povoljnim uslovima i nižim cijenama, pridobiju povjerenje potrošača koji, poklanjanjem povjerenja određenom proizvodu ili usluzi, jasno iznose svoja opredjeljenja za najkonkurentnijeg privrednog subjekta.

Očigledno je da je uvođenje prava konkurencije jedan u nizu značajnih projekata koje Crna Gora realizuje. Bez obzira, ili tim prije, što je crnogorsko tržište liberalizovano i veoma otvoreno za nove učesnike - strane kompanije, pitanje konkurencije postaje sve aktuelnije, prije svega za domaće učesnike na tržištu, a sve u cilju zaštite slobodnog preduzetništva, podsticanja ekonomske efikasnosti, obezbjeđenja ravnopravnosti učesnika na tržištu stalnim praćenjem konkurencije, kako na tržištu uopšte, tako i na tržištima pojedinih privrednih sektora.

Nesporno je da ovako razmišljanje i politika Agencije mogu biti utemeljeni samo na potpuno pouzdanom i predvidljivom zakonodavnom okviru i nezavisnosti institucije koja ga sprovodi. Efikasna i uspješna zaštita konkurencije ostvaruje se i adekvatnim ljudskim resursima u svakodnevnoj praksi Agencije, u postupcima koji zahtjevaju složene pravne i ekonomske analize, upućenost u propise i podzakonske akte i poznavanje sektora i preduzetnika i njihovog ponašanja na tržištu.

U tom pravcu, Crna Gora je preuzela obavezu da ponašanja koja narušavaju slobodnu konkurenciju na tržištu cijeni na osnovu kriterijuma koji proizilaze iz primjene pravila o konkurenciji koja se primjenjuje u EU, posebno čl. 101,102 Sporazuma o funkcionisanju EU i instrumenata za tumačenje koje su usvojile institucije EU. Iz ovoga proizilazi da se kriterijumi prava konkurencije EU i usvojeni instrumenti tumačenja od strane institucija EU neposredno primjenjuju u pravnom poretku Crne Gore.

Sa druge strane, propisi o zaštiti konkurencije u Evropskoj Uniji, na čije se preuzimanje i primjenu obavezala i Crna Gora pri sklapanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (član 73 Sporazuma), podložni su stalnim promjenama. Iz tog razloga, na putu ostvarenja svojih ciljeva, Agencija ima obavezu stalnog praćenja promjena, te predlaganja odgovarajućih rješenja koja će joj omogućiti djelovanje u skladu sa važećim kretanjima, a sve u cilju efikasne zaštite slobodne konkurencije, praćenja tržišta u okviru zakonski dopuštenih okvira i priključivanja crnogorske ekonomije globalnim promjenama.

Svakako, primjena pravila zaštite konkurencije nije više unutrašnje pitanje, već predstavlja i međunarodnu obavezu. Ova obaveza, koja istovremeno predstavlja i opredjeljenje Crne Gore, od suštinskog je značaja za uspješan završetak procesa koji je Crna Gora odredila kao jedan od prioritetnih ciljeva, a to je i konačno punopravno članstvo u EU.

2. ZAKONODAVNI OKVIR

2.1. Zakon o zaštiti konkurencije

Zakonom regulisana oblast slobodne konkurencije na tržištu ima neposredan značaj za opšti privredni razvoj. Cilj slobodne i fer tržišne konkurencije usmjeren je u pravcu stvaranja jednakih uslova privređivanja, što će definitivno dovesti do povećanja konkurentnosti, pravne sigurnosti, odnosno poslovne predvidljivosti učesnicima na tržištu. U tom pravcu su i odredbe člana 140 Ustava Crne Gore, kojima se precizira i zabranjuje svako narušavanje ili ograničavanje slobodne konkurencije, te svako favorizovanje nedozvoljenog dominantnog, odnosno monopolskog položaja.

S tim u vezi, Crna Gora se i obavezala da će obezbijediti standarde primjene pravila konkurencije precizirane Sporazumom o funkcionisanju EU, a koji su u najvećem dijelu već implementirani u naš zakonodavni sistem. Naime, Crna Gora je uz značajnu podršku EK i Delegacije EU u Crnoj Gori već okončala postupak potpunog usklađivanja zakonodavnog okvira sa pravnim tekovinama EU u ovoj oblasti. Svi pravni instituti se nalaze u primjeni u Crnoj Gori, pri čemu su samo procesna pitanja i nadležnosti pojedinih sudova usklađeni sa pravnim poretkom Crne Gore. Svakako, nastojaće se da se unaprijede zakonodavna rješenja u onim djelovima gdje su uočeni nedostaci, kao i da se aktivno usklađuje zakonodavni okvir sa eventualnim promjenama koje mogu uslijediti u EU.

Zakon o zaštiti konkurencije, čija je primjena otpočela oktobra 2012.godine, osnovni je propis kojim se uređuju način, postupci i mjere kojima se obezbijeduje adekvatna zaštita konkurencije u Crnoj Gori. Zakon se primjenjuje na sve oblike sprječavanja, ograničavanja ili narušavanja konkurencije od strane učesnika na tržištu na teritoriji Crne Gore, ali i na akte i radnje donešene, odnosno učinjene van njene teritorije, a koje za cilj ili posljedicu imaju narušavanje konkurencije u Crnoj Gori.

Zakonom je izvršeno unaprijeđenje propisa o zaštiti konkurencije kroz veći broj novih zakonskih rješenja u odnosu na prethodni, definisano formiranje nezavisnog tijela- Agencije za zaštitu konkurencije i proširena ovlašćenja ove institucije. Pored toga, u skladu sa evropskom praksom, unijeta su i nova rješenja u pogledu definisanja dominantnog položaja i njegove zloupotrebe, određivanja relevantnog tržišta, kontrole koncentracija, kao i posebna ovlašćenja u vezi sa neposrednim uvidom ovlašćenih lica Agencije. Takođe, zakonom su, na drugačiji način u odnosu na prethodni, definisane novčane kazne za prekršaje, periodične novčane kazne koje se izriču zbog povrede postupka pred Agencijom, a kao poseban stimulatívni element za efikasnije otkrivanje kartela predviđena je mogućnost oslobađanja ili smanjenja kazne za učesnike koji su spremni da saraduju sa Agencijom (*Leniency program*).

Zakon, po prvi put, predviđa mogućnost kažnjavanja za radnje zloupotrebe dominantnog položaja, kao i mogućnost izricanja kazne u procentualnom iznosu od ostvarenog prihoda, a koje aktivnosti i postupanja su u isključivoj nadležnosti područnih oragana za prekršaje, odnosno u fiksnom iznosu, direktno od strane Agencije u slučaju odbijanja saradnje ili dostavljanja neistinitih podataka i činjenica,

U postupku harmonizacije sa pravilima Evropske Unije, Zakonom se uvodi niz novih instituta, među njima i mogućnost stranci, protiv koje se vodi postupak, da već tokom postupka, dakle prije donošenja odluke Agencije, sama odluči ispraviti svoje ponašanje na tržištu i predloži Agenciji preuzimanje određenih obaveza kojima bi se otklonili negativni efekti takvog tržišnog ponašanja. U tom pravcu, a zavisno od konkretnog slučaja, vrsti povrede i predloženim mjerama, Agencija može prihvatiti dogovor sa subjektom protiv kojeg se postupak vodi.

S druge strane, Zakon uvodi i izuzetno značajan institut „saradnika“ u postupku razotkrivanja i kažnjavanja kartelnog udruživanja. O mogućoj ulozi saradnika govorimo kada učesnik samog kartelnog, odnosno zabranjenog sporazuma među konkurentima na određenom tržištu (osim učesnika koji je inicirao ili organizovao kartel), Agenciji dostavi dokaze o postojanju kartela, omogućí njegovo otkrivanje i na taj način pomogne u otkrivanju i sankcionisanju učesnika kartela, kao najtežih oblika kršenja zakonitosti slobodnog tržišta. U ovim slučajevima, privredni subjekt koji je prijavio i saradivao tokom postupka sa Agencijom može biti oslobođen kaznene mjere ili ona može biti značajno umanjena.

Agencija je, u skladu sa novim Zakonskim rješenjima, ovlaštena da u postupku prikupljanja informacija, podataka i dokumentacije utvrđuje periodične novčane kazne u slučaju odbijanja privrednog subjekta da učini tražene podatke i informacije dostupnim Agenciji ili dostavi netačne ili neistinite podatke. Ista kaznena politika prisutna je u slučajevima nesprovođenja privremenih mjera, kao i u slučajevima zloupotrebe privilegovane komunikacije. Primjena predmetnih kazni svakako utiče na svijest privrednih subjekata o značaju nadležnosti Agencije za stvaranje boljeg privrednog ambijenta, kao i osjećaja zaštite jednakih tržišnih uslova za sve učesnike na tržištu. Predmetne kazne Agencija je, tokom 2014.godine, izričala protiv više privrednih subjekata iz Crne Gore i inostranstva u iznosu od više desetina hiljada eura.

U dosadašnjoj primjeni Zakona uočene su teškoće i problemi koji se prije svega tiču procesnih rješenja, a u odnosu na vrstu postupaka pred Agencijom. U tom smislu, utvrđeno je da se omogućavanjem podnošenja tužbe u upravnom sporu protiv svakog upravnog akta Agencije u toku postupka, pa i procesne prirode, može značajno uticati na efikasnost rada Agencije, odugovlačenje postupka i donošenja rješenja, te jasno i na potencijalnu prekršajnu odgovornost takvih subjekata.

Predmetno dodatno ukazuje na neophodnost izmjene Zakona i isključivanja vođenja upravnog spora protiv svake procesne radnje Agencije, te obezbjeđivanja pravne zaštite isključivo na konačno rješenje Agencije. Postojeće stanje jasno i bez potrebe utiče na efikasno i ekonomično vođenje postupka pred Agencijom i Upravnim sudom Crne Gore, a učesnicima na tržištu obezbjeđuje uslove za zloupotrebu prava sa ciljem odugovlačenja postupka i eventualnog nastupa zastare za prekršajno gonjenje i kažnjavanje.

Dodatni problem svakako predstavlja i neophodnost vođenja nekoliko odvojenih postupaka pred više organa uprave, odnosno sudskih organa. U tom smislu, utvrđivanje postojanja povrede konkurencije u smislu Zakona sprovodi Agencija, dok utvrđivanje postojanja prekršajne odgovornosti vodi nadležni prekršajni organ. Dualizam postupanja u ovom slučaju može i proizvodi značajne posljedice, budući da nadležni prekršajni organi ne uzimaju utvrđenu povredu u upravnom postupku kao osnov odmjeravanja kazne, već samostalno u posebnom postupku utvrđuju postojanje prekršaja i visine kazne za predmetno nezakonito postupanje.

2.2. Podzakonska akta

Područje zaštite konkurencije u Crnoj Gori detaljnije uređuje i niz uredbi, odluka i pravilnika koje je donijela Vlada Crne Gore, a koje sprovodi Agencija. Bitna činjenica jeste da su postojeći podzakonski akti već usklađeni sa propisima na snazi u Evropskoj Uniji, te da su usklađivanja prevashodno internog karaktera i u skladu sa novim zakonom. Nijesu evidentirane značajnije materijalne izmjene u odnosu na postojeća akta. Uz to, a u skladu sa Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju, pri obavljanju poslova iz svoje nadležnosti, Agencija je dužna, na odgovarajući način, primjenjivati kriterijume koji proizilaze iz primjene pravila o zaštiti konkurencije u EU. To konkretno znači da, pri donošenju odluka iz svoje nadležnosti, Agencija primjenjuje primarno crnogorske propise, a u slučaju pravnih praznina ili dilema pri tumačenju istih, kao pomoćno sredstvo primjenjuje kriterijume iz pravne tekovine (Acquis), što uključuje uredbu i smjernice Evropske Unije, ali i odluke EK, odluke Evropskih sudova i drugih institucija EU.

U tom pravcu, bilo je neophodno donijeti podzakonska akta, kako bi se u potpunosti obezbijedili uslovi za potpunu harmonizaciju pravila, ali i prakse Agencije sa radom institucija za zaštitu konkurencije zemalja EU.

U 2014. godini su usvojena i stupila na snagu najvažnija podzakonska akta koja su donijeta na osnovu člana 11 Zakona, a kojima se regulišu uslovi za grupno izuzeće od zabrane određene kategorije sporazuma – vertikalnih, horizontalnih o istraživanju i razvoju i specijalizaciji, kao i grupno izuzeće sporazuma o distribuciji rezervnih djelova za motorna vozila i servisiranje.

Predmetnim podzakonskim aktima se određuju uslovi koje horizontalni sporazumi između konkurenata i potencijalnih konkurenata, odnosno vertikalni sporazumi privrednih subjekata mogu sadržati, te ograničenja i uslove koje sporazumi ne smiju sadržati, kako bi se ostvarili svi zahtjevi za izuzeće od zabrane u skladu sa Zakonom i Uredbom.

Takođe, donošenje predmetnih uredbi je neophodno i u postupku usklađivanja regulatornog okvira u Crnoj Gori sa EU *acquis communautaire*.

U toku 2014. godine, donijeto je ukupno sedam (7) uredbi za čije je sprovođenje nadležna Agencija, i to :

2.2.1. Uredba o grupnom izuzeću od zabrane horizontalnih sporazuma o specijalizaciji („Sl. list CG“, br. 13/2014)

Uredba je donijeta radi usklađivanja regulatornog okvira u Crnoj Gori sa EU *acquis communautaire* i, u tom smislu, ista obezbjeđuje potpunu usklađenost sa Uredbom Komisije EU br. 1218/2010 od 14. decembra 2010. godine o primjeni čl. 101(3) UoEZ od 1. januara 2011. godine. Uredbom se određuju uslovi koje horizontalni sporazumi o specijalizaciji između konkurenata i potencijalnih konkurenata mogu sadržati, odnosno ograničenja i uslovi koje sporazumi ne smiju sadržati, kako bi se ostvarili svi zahtjevi za izuzeće od zabrane u skladu sa Zakonom i ovom Uredbom.

2.2.2. Uredba o grupnom izuzeću od zabrane sporazuma o distribuciji rezervnih djelova i servisiranju motornih vozila („Sl. list CG“, br. 13/2014)

Uredbe je donijeta u postupku usklađivanja regulatornog okvira u Crnoj Gori sa EU *acquis communautaire*. U tom smislu, ista obezbjeđuje potpunu usklađenost sa Regulativa Komisije EU br. 461/2010 od 27. maja 2010. godine o primjeni čl. 101(3) UoEZ na kategorije vertikalnih sporazuma i usaglašene prakse u sektoru motornih vozila od 1. juna 2010. godine. Uredbom se određuju uslovi koje sporazumi između učesnika na tržištu motornih vozila, a prije svega proizvodnje, prometa, distribucije i prodaje rezervnih djelova i usluge servisiranja i održavanja moraju ispuniti, kako bi obezbijedili izuzeće od zabrane u skladu sa Zakonom, Uredbom o grupnom izuzeću vertikalnih sporazuma od zabrane i ovom uredbom. Cilj uredbe jeste obezbjeđivanje uslova za razvoj konkurencije na tržištu prometa rezervnih djelova i pružanja usluge opravke i održavanja motornih vozila, a sa ciljem obezbjeđivanja dostupnosti rezervnih djelova nezavisnim i ovlaštenim distributerima i serviserima.

2.2.3. Uredba o grupnom izuzeću od zabrane horizontalnih sporazuma o istraživanju i razvoju („Sl. list CG“, br. 13/2014)

Donošenje Uredbe je ocijenjeno u postupku usklađivanja regulatornog okvira u Crnoj Gori sa EU *acquis communautaire*. Predmetna Uredba obezbjeđuje potpunu usklađenost, naročito sa Uredbom Komisije EU br. 1217/2010 od 14. decembra 2010. godine o primjeni čl. 101(3) UoEZ od 1. januara 2011. godine. Uredbom se određuju uslovi koje horizontalni sporazumi između konkurenata i potencijalnih konkurenata mogu sadržati, odnosno ograničenja i uslovi koje sporazumi ne smiju sadržati, kako bi ostvarili sve zahtjeve za izuzeće od zabrane u skladu sa Zakonom i ovom Uredbom. Uredba u najvećoj mjeri omogućava i stimuliše zajedničko ulaganje u osnivanje i funkcionisanje novog učesnika na tržištu sa ciljem istraživanja i razvoja ili sinergije procesa između dva ili više nezavisnih učesnika na tržištu.

2.2.4. Uredba o grupnom izuzeću vertikalnih sporazuma od zabrane („Sl. list CG“, br. 13/2014)

Obaveza donošenja ove Uredbe je ocijenjena neophodnom radi usklađivanja regulatornog okvira u Crnoj Gori sa pravom EU. Uredba obezbjeđuje potpunu usklađenost, naročito sa Uredbom Komisije br. 330/2010 od 20. aprila 2010. godine o primjeni čl. 101(3) UoEZ na kategorije vertikalnih sporazuma od 1. juna 2010. godine. Uredba je takođe u potpunosti usklađena i sa Smjernicama EK za ograničenja u vertikalnim sporazumima od 19. maja 2010. godine. Uredbom se određuju uslovi koje vertikalni sporazumi između učesnika na tržištu mogu sadržati, odnosno ograničenja i uslovi koje sporazumi ne smiju sadržati, kako bi ostvarili sve zahtjeve za izuzeće od zabrane u skladu sa Zakonom i ovom Uredbom. Uredba predviđa naročito zabranjene klauzule koje ne mogu biti predmet vertikalnog sporazuma, odnosno koje mogu biti predmet samo pojedinačnog zahtjeva za izuzeće i ocjene Agencije u skladu sa Zakonom i podzakonskim aktima i, s tim u vezi, definiše posebne vrste ograničenja koje vertikalni sporazumi mogu sadržati.

2.2.5. Uredba o uslovima, postupku i kriterijumima za grupno izuzeće od zabrane sporazuma u sektoru osiguranja („Sl. list CG“, broj 52/2014)

Donošenje ove uredbe je ocijenjeno neophodnim u postupku usklađivanja regulatornog okvira u Crnoj Gori sa EU *acquis communautaire*. Uredba obezbjeđuje potpunu usklađenost sa Uredbom Komisije EU br. 267/2010 od 24. marta 2010. godine o primjeni čl. 101(3) UoEZ na kategorije sporazuma, odluka i usaglašene prakse u sektoru osiguranja. Donošenje ove uredbe je ocijenjeno neophodnim radi utvrđivanja uslova za grupno izuzeće od zabrane određene vrste sporazuma u sektoru osiguranja, odnosno u cilju obezbjeđivanja valjanog funkcionisanja finansijskog tržišta osiguranja u svemu u skladu sa odredbama Zakona o osiguranju, ali i u skladu sa opštim odredbama Zakona.

2.2.6. Uredba o grupnom izuzeću od zabrane sporazuma o prenosu tehnologije („Sl. list CG“, br. 59/2014)

Donošenje ove Uredbe je ocijenjeno neophodnim u postupku usklađivanja regulatornog okvira u Crnoj Gori sa EU *acquis communautaire*. Uredbom se, u tom smislu, obezbjeđuje potpuna usklađenost sa Regulativom EK br. 316/2014 od 21.03.2014. godine, odnosno određuju uslovi koje sporazumi o prenosu tehnologije mogu sadržati, odnosno ograničenja i uslovi koje sporazumi ne

smiju sadržati, kako bi uspunili sve zahtjeve za izuzeće od zabrane u skladu sa Zakonom i ovom Uredbom. Ugovori o prenosu tehnologije se prije svega odnose na licenciranje prava na korišćenje tehnoloških rješenja i zaštićenih prava vlasnika licence. U najvećem broju slučajeva, ova vrsta sporazuma doprinosi unaprijeđenju konkurencije i umanjuje rizike i troškove u slučaju postojanja paralelnog istraživanja i razvoja više supstitabilnih proizvoda. Ovakvi sporazumi generalno imaju ekonomsku opravdanost, prije svega na osnovu očekivane efikasnosti i ulaganja u razvoj nove tehnologije, podsticaj unaprijeđenju postojećih tehnoloških rješenja i povećanja konkurencije među učesnicima na tržištu.

2.2.7. Uredba o grupnom izuzeću od zabrane sporazuma u drumskom, željezničkom i saobraćaju u unutrašnjim vodama i sporazuma o konzorcijumu u linijskom pomorskom saobraćaju („Sl. list CG“, br. 59/2014)

Donošenje predmetne Uredbe je ocijenjeno neophodnim u postupku usklađivanja regulatornog okvira u Crnoj Gori sa EU *acquis communautaire*, kojom se obezbjeđuje potpuna usklađenost sa Regulativom Komisije EU br. 246/2009 od 26.02.2009 godine, a kojom se uređuje primjena člana 101 (3) UoEZ na kategorije sporazuma pomorskih kompanija u linijskom pomorskom saobraćaju, kao i sa Regulativom br. 169/2009 od 26.02.2009. godine. Istom se uređuje primjena člana 101 (3) UoEZ i pravila o zaštiti konkurencije na kategorije sporazuma o prevozu u drumskom, željezničkom i saobraćaju unutrašnjim vodenim putevima. Uredbom se takođe određuju uslovi koje sporazumi između učesnika na tržištu drumskog, željezničkog i saobraćaja vodenim (unutrašnjim i međunarodnim putevima) mogu sadržati, odnosno ograničenja i uslovi koje sporazumi ne smiju sadržati, kako bi uspunili sve zahtjeve za izuzeće od zabrane u skladu sa Zakonom i ovom Uredbom.

3. AGENCIJA ZA ZAŠTITU KONKURENCIJE

U skladu sa odredbama Zakona o zaštiti konkurencije osnovana je Agencija za zaštitu konkurencije, kao institucija sa javnim ovlaštenjima, koja samostalno i nezavisno obavlja poslove u okviru djelokruga i nadležnosti utvrđenih Zakonom, a koja kroz godišnji izvještaj za svoj rad odgovara Vladi i Skupštini Crne Gore.

Agencija je otpočela sa radom danom upisa u Centralni registar privrednih subjekata Poreske uprave (08.02.2013.godine).

Rad Agencije usmjeren je na aktivnosti kojima ona, u skladu sa zakonskim ovlaštenjima, raspoloživim ljudskim i materijalnim resursima, kontroliše ponašanje učesnika na tržištu, sa zadatkom da onemogući postupanja istih u smislu ograničavanja slobodne konkurencije.

U nadležnosti Agencije, a u skladu sa odredbama Zakona je, prije svega, pokretanje i vođenje postupka zbog radnji i akata koji predstavljaju zabranjene sporazume, preduzimanje radnji i akata dominantnog učesnika na tržištu, pri čemu te radnje i akti mogu predstavljati zloupotrebu takvog položaja i kontrola koncentracija značajnih učesnika na svjetskom i/ili domaćem tržištu. U tom smislu, Agencija vodi upravni postupak, sa ciljem utvrđivanja da li pojedine radnje i postupci privrednih subjekata mogu imati za posljedicu značajno narušavanje, ograničavanje ili sprječavanje konkurencije.

Postupanja Agencije u tom pravcu su i usmjerena na aktivnostima kojima ona, u skladu sa zakonskim ovlašćenjima, raspoloživim ljudskim i materijalnim resursima, kontroliše ponašanje učesnika na tržištu, sa zadatkom da onemogući postupanja istih u smislu ograničavanja slobodne konkurencije.

U skladu sa odredbama Zakona o opštem upravnom postupku i Zakona o zaštiti konkurencije Agencija je, u cilju transparentnosti postupka i zaštite interesa stranaka, sve postupke vodila u zakonom utvrđenim rokovima za donošenje konačnih rješenja u upravnoj stvari.

3.1. Organizaciona struktura Agencije

Unutrašnja organizacija i način poslovanja, opšta akta Agencije, kao i druga pitanja značajna za rad ove institucije bliže su uređena Statutom Agencije. Na prava i obaveze zaposlenih u Agenciji primjenjuju se propisi kojima se uređuju položaj i zarade državnih službenika i namještenika.

Radom Agencije rukovodi direktor, koji ima svog zamjenika, a koje na predlog Ministarstva ekonomije imenuje Vlada Crne Gore. Uslovi za imenovanje i trajanje mandata, kao i djelokrug njihovog rada, precizirani su odredbama Zakona o zaštiti konkurencije.

Agencija je funkcionalno nezavisna institucija, koja sve odluke donosi samostalno i na osnovu sprovedenih postupaka u skladu sa Zakonom o zaštiti konkurencije i Zakonom o opštem upravnom postupku. Međutim, Agencija nema finansijsku nezavisnost, budući da se finansira iz Budžeta Crne Gore, te da je Finansijski plan ove institucije predmet prethodnog odobrenja od strane Ministarstva finansija i Vlade Crne Gore.

Takođe, sopstvenim prihodima Agencija nema mogućnost raspolaganja, a cjelokupan iznos sredstava, ostvaren tokom kalendarske godine po ovom osnovu, prenosi se Budžetu Crne Gore.

Svi propisi o zaštiti konkurencije, pored obaveznog objavljivanja u "Službenom list Crne Gore", objavljuju se i na internet stranici Agencije www.azk.me. Osiguravajući transparentnost u radu, na internet stranici objavljuju se i sve izreke konačnih odluka Agencije (rješenja i zaključci), mišljenja, javni pozivi i ostala akta, kao i saopštenja za medije.

Statutom Agencije, kao i Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, a u cilju efikasnijeg i efektivnijeg ostvarivanja procesa rada, organizovani su poslovi u okviru organizacionih jedinica, i to: Odjeljenja za procjenu koncentracija, utvrđivanje zabranjenih sporazuma i zloupotrebe dominantnog položaja i Službi za opšte poslove i finansije.

Poslovi u okviru **Odjeljenja za procjenu koncentracija, utvrđivanje zabranjenih sporazuma i zloupotrebe dominantnog položaja** odnose se analiziranje uslova konkurencije na tržištu i tržištima pojedinih privrednih sektora, utvrđivanje metoda istraživanja konkurencije, donošenje akata po zahtjevima stranaka kod procjene koncentracija i pojedinačnih izuzeća sporazuma od zabrane, kao i povreda zakona u smislu utvrđivanja zloupotreba dominantnog položaja i zabranjenih sporazuma, izdavanja mišljenja o primjeni propisa iz oblasti zaštite konkurencije, uspostavljanje saradnje sa međunarodnim organizacijama, mrežama i institucijama koje se bave zaštitom konkurencije, kao i uspostavljanje i održavanje regionalne saradnje, izradu izvještaja o radu Agencije i drugi poslovi u okviru ovog odjeljenja.

U Odjeljenju su sistematizovana radna mjesta za 10 izvršilaca.

U **Službi za opšte poslove i finansije** obavljaju se poslovi koji se odnose na izradu opštih akata Agencije, planova rada i izvještaji o radu iz djelokruga rada ove službe, materijalno finansijski poslovi, javne nabavke, slobodan pristup informacijama, poslovi interne revizije, radnih odnosa i drugi administrativno tehnički poslovi, kao i poslovi posredovanja po Zakonu o zabrani zlostavljanja na radu, priprema i sprovođenje Plana integriteta, vođenje evidencije o poklonima u skladu sa Zakonom o sprječavanju sukoba interesa, i drugi poslovi u okviru ove službe.

U Službi su sistematizovana radna mjesta za 7 izvršilaca

Zaposleni u Agenciji za zaštitu konkurencije				
Kvalifikacija	Pravnici	Ekonomisti	Ostali	Ukupno
1. VSS	3	5		8
2. VŠS			1	1
3. SSS			2	2
Ukupno	3	5	3	11

Tabela 1: Kvalifikaciona struktura zaposlenih u Agenciji, stanje 31.12.2014. godine.

Zaposleni u Agenciji za zaštitu konkurencije					
Naziv sektora	VSS		Ostali		Ukupno
	Pravnici	Ekonomisti	VŠS	SSS	
Direktor		1			1
<i>Odjeljenje za procjenu koncentracija, utvrđivanje zabranjenih sporazuma i zloupotrebe dominantnog položaja</i>	3	3			6
<i>Služba za opšte poslove i finansije</i>	-	1	1	2	4
Ukupno	3	5	1	2	11

Tabela 2: Broj zaposlenih u Agenciji po organizacionim jedinicama, stanje 31.12.2014.godine

U Agenciji je ukupno šest (6) službenika u svojstvu ovlaštenih lica za vođenje postupaka, pri čemu je obrazovno – profesionalna struktura: tri (3) pravnika i tri (3) ekonomista. Interna podjela organizacionih jedinica je utvrđena na planu specijalizacije pojedinih ovlaštenih lica na sprovođenju i predlaganju rješenja iz oblasti koncentracija, oblasti zloupotrebe dominantnog položaja i zabranjenih sporazuma.

Upoređujući se sa pokazateljima tijela za zaštitu konkurencije, primarno u zemljama okruženja u odnosu na broj zaposlenih, odnosno veličinom budžetskih sredstava, naša institucija sa svojih 6 zaposlenih u radu na slučajevima spada u najmanje takve vrste, te se u tom smislu ni približno ne možemo upoređivati sa bilo kojom od ovih institucija. Još drastičniji primjer je sa budžetski opredijeljenim sredstvima za rad.

Nadzor nad poslovanjem Agencije obavlja Državna revizorska institucija. Isto tako, a u skladu sa članom 25 Zakona o zaštiti konkurencije, Završni račun Agencije podliježe i godišnjoj reviziji ovlaštenog nezavisnog revizora.

Ukupan broj sistematizovanih radnih mjesta je 19, uključujući direktora/icu i zamjenik/ica direktora. Po strukturi, službenička mjesta su: načelnik/ica (2), samostalni savjetnik/ica I (11), viši savjetnik/ica II (1), savjetnik/ica I(1), samostalni/a referent/kinja (2).

3.2. Interna akta Agencije za zaštitu konkurencije

Od dana osnivanja, Agencija je usvojila sljedeća interna akta:

3.2.1. Statut

Na osnovu člana 20 stav 4 Zakona, uz saglasnost Vlade Crne Gore, donešen je Statut Agencije za zaštitu konkurencije. **Statut je objavljen u "Službenom listu Crne Gore" br. 10/13 i stupio na snagu dana 26.02.2013.godine.**

Statutom se uređuje unutrašnja organizacija, nadležnosti i djelokrug poslova Agencije, način i postupak odlučivanja, donošenje i objavljivanje opštih akata i druga pitanja koja su od značaja za rad ove institucije.

3.2.2. Tarifnik o visini naknada koje se plaćaju u postupku pred Agencijom za zaštitu konkurencije

Na osnovu člana 24 stav 3 Zakona, a uz saglasnost Vlade Crne Gore, Agencija je donijela Tarifnik o visini naknada koje se plaćaju u postupku pred Agencijom za zaštitu konkurencije. **Tarifnik je objavljen u "Službenom listu Crne Gore" br. 14/13 i stupio na snagu dana 23.03.2013.godine**

3.2.3. Finansijski plan

Vlada Crne Gore dala je saglasnost na Finansijski plan Agencije za zaštitu konkurencije za 2014. i 2015.godinu.

3.2.4. Pravilnik o unutrašnjoj sistematizaciji i organizaciji

Vlada Crne Gore je dala saglasnost za donošenje **Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta Agencije za zaštitu konkurencije**. Isti je stupio na snagu 13.07.2013.godine.

3.2.5. Pravilnik o službenoj legitimaciji

Ministarstvo unutrašnjih poslova donijelo je Pravilnik o obliku i sadržini službene legitimacije ovlašćenih lica i posebnog ovlašćenja za vršenje uvida, koji je stupio na snagu 20.04.2013.godine.

3.2.6. Knjiga procedura

Direktor Agencije je u junu 2013.godine donio Finansijsko upravljanje i kontrola (FMC) **Knjigu procedura**. Interni pravilnik za FMC i ostala dokumentacija predstavljaju skup pravila i procedura, uključujući i opis radnih mjesta koji objašnjavaju rad finansijskog poslovanja u Agenciji.

3.2.6.1. Procedure navedene u nastavku predstavljaju interna pravila po kojima postupaju zaposleni u Agenciji, posebno zaposleni u Službi za opšte poslove i finansije, radi procesuiranja različitih finansijskih transakcija i provjere dokumenata koji prate transakcije:

- **Interno uputstvo za sprovođenje javnih nabavki**
- **Interno uputstvo za izradu i donošenje budžeta Agencije za zaštitu konkurencije**
- **Interno pravilo za obrazovanje radne grupe ili drugog oblika rada, način obrazovanja radnog tima i isplate naknada Agencije za zaštitu konkurencije**
- **Pravilo o radu PR službenika Agencije za zaštitu konkurencije**
- **Pravilnik o načinu evidentiranja i plaćanja ulaznih faktura Agencije za zaštitu konkurenciju**
- **Pravilnik o načinu pripreme obračuna plata Agencije za zaštitu konkurencije**
- **Interni pravilnik za procedure za pripremu finansijskog izvještaja Agencije za zaštitu konkurencije**
- **Kućni red Agencije za zaštitu konkurencije**
- **Interno pravilo o postupku odobravanja službenog putovanja Agencije za zaštitu konkurencije.**

3.2.7. Plan javnih nabavki

Na osnovu člana 38 Zakona o javnim nabavkama ("Sl. list CG" broj 42/11), donešen je u januaru 2014.godine *Plan javnih nabavki*, dok je u februaru iste godine donešen i Amandman na Plan javnih nabavki za 2014.godinu.

3.2.8. Etički kodeks

Na osnovu člana 16, tačka 6 Statuta, donešen je u junu 2013.godine Etički kodeks Agencije. Etičkim kodeksom uređuju se pravila ponašanja i etički standardi zaposlenih.

3.2.9. Pravilnik o slobodnom pristupu informacijama

Na osnovu člana 11 Zakona o slobodnom pristupu informacijama ("Sl. list CG" broj 44/12), u junu mjesecu 2013.godine donešen je Vodič za pristup informacijama u posjedu Agencije za zaštitu konkurencije.

3.2.10. Plan integriteta

Decembra 2013 i decembra 2014.godine, a na osnovu člana 68 Zakona o državnim službenicima i namještenicima ("Sl. list Crne Gore" br. 39/11, 50/11 i 66/12), direktor Agencije donio je Odluku kojom se usvaja **Plan integriteta** za 2014., odnosno za 2015.godinu, a u skladu sa smjernicama organa uprave nadležnog za antikorupcijske poslove. Planom integriteta identifikuju se radna mjesta posebno izložena riziku, odabrani rizici koji se odnose na ta radna mjesta, te odgovarajući faktori rizika, postojeće mjere kontrole kod onih radnih mjesta gdje je procijenjeno da mjere kontrole nijesu savladale, tj. eliminisale rizik pristupa se unošenju mjera za otklanjanje preostalog rizika, a zatim i odgovornog lica i roka realizacije navedenih mjera.

3.2.11. Pravilnik o uslovima i načinu korišćenja službenih vozila Agencije za zaštitu konkurencije

Na osnovu člana 5 Uredbe o uslovima i načinu korišćenja prevoznih sredstava u svojini Crne Gore ("Sl. list CG". broj 21/10), direktor Agencije donio je *Pravilnik o uslovima i načinu korišćenja službenih vozila Agencije za zaštitu konkurencije*. Ovim Pravilnikom bliže se utvrđuju uslovi i način korišćenja službenih vozila u svojini Agencije, a u cilju ekonomičnijeg, efikasnijeg i sigurnijeg obavljanja poslova iz djelokruga rada Agencije.

3.2.12. Izvještaj o radu

Skupština Crne Gore, na sjednici održanoj 16.12.2014.godine, usvojila je **Izvještaj o radu Agencije za zaštitu konkurencije za 2013.godinu**. Isti je usvojen i od strane Vlade Crne Gore, na sjednici od 12.06.2014.godine. Izvještaj je objavljen na internet stranici Agencije.

3.2.13. Obavještenje o načinu podnošenja i sadržini inicijative, odnosno informacije za ispitivanje povrede konkurencije pred Agencijom za zaštitu konkurencije

Obavještenje o načinu podnošenja i sadržini inicijative, odnosno informacije za ispitivanje povrede konkurencije pred Agencijom za zaštitu konkurencije, takođe dostupno na web sajtu Agencije, namijenjeno je obavještenju svih zainteresovanih o načinu i sadržini podnošenja inicijative, odnosno informacije za ispitivanje povrede konkurencije pred Agencijom, shodno odredbama Zakona .

Inicijativu, odnosno informaciju za ispitivanje povrede konkurencije (u daljem tekstu "inicijativa") u skladu sa odredbama člana 28. Zakona, mogu podnijeti sva lica koja su u posjedu informacijama, dokumentima i drugim podacima, koji osnovano ukazuju da je izvršena radnja kojom se vrši povreda odredaba Zakona. Obavještenje takođe sadrži listu podataka koje inicijativa treba, kao i podataka koje inicijativa može da sadrži.

3.2.14. Obavještenje o zaštiti povjerljivih poslovnih podataka u postupku pred Agencijom za zaštitu konkurencije

Svi učesnici na tržištu Crne Gore mogu pred Agencijom u postupcima koji se vode po zahtjevu stranke, kao i postupcima koje Agencija vodi po službenoj dužnosti, postavljati zahtjeve o zaštiti podataka i/ili izvora podataka sadržanih u zahtjevu, odnosno u dokumentaciji ili informacijama koje učesnici na tržištu dostave ili na drugi način učine dostupnim Agenciji.

S tim u vezi, donešeno je ***Obavještenje o zaštiti povjerljivih poslovnih podataka u postupku pred Agencijom za zaštitu konkurencije***, koje je izdato sa ciljem obezbjeđivanja ekonomičnosti i efikasnosti postupka, zaštite svih stranaka u postupcima pred Agencijom, javnog interesa, kao i trećih lica koja mogu imati pravnog interesa u postupku koji se pred Agencijom vodi u skladu sa Zakonom.

**ŠEMATSKI PRIKAZ UNUTRAŠNJE ORGANIZACIJE I
SISTEMATIZACIJE AGENCIJE ZA ZAŠTITU KONKURENCIJE**

4. FINANSIRANJE AGENCIJE

Budžet Agencije, kao Pregled plana prihoda i rashoda, utvrđen je Budžetom Crne Gore za 2014. godinu.

Finansijski plan Agencije je pripremljen u skladu sa zaključcima i smjernicama Vlade Crne Gore, uz dosljedno poštovanje principa efikasnog i efektivnog korišćenja svih resursa Agencije, a na način koji će omogućiti izvršavanje predviđenih aktivnosti opredijeljenih Zakonom i ostalom regulativom.

4.1. Planirane aktivnosti

Pojedinačno utvrđene pozicije u Finansijskom planu zasnovane su na projekciji prihoda, odnosno na osnovu ukupno opredijeljenih budžetskih sredstava za 2014. godinu i planiranih aktivnosti Agencije usmjerenih ka ostvarivanju njene osnovne funkcije.

Na osnovu prispjelih zahtjeva i predmeta u radu, te iskustva zemalja u okruženju, a naročito nove članice EU – Republike Hrvatske, Agencija razumije u potpunosti svoju ulogu na planu ispunjenja svih obaveza u postupku pregovora o pristupanju Crne Gore EU, naročito cijeneći značaj politike konkurencije za funkcionisanje jedinstvenog unutrašnjeg tržišta EU. U tom smislu, Agencija je, na osnovu dosadašnjih zahtjeva EK, u obavezi da obezbijedi kao minimum, a što su bili i prioriteta u njenom radu u 2014. godini, između ostalog:

- Učestvovanje u dijelu aktivnosti na usaglašavanju zakonodavnog okvira;
- Nadzor nad sprovođenjem prakse Evropskih sudova i EK u pojedinačnim slučajevima i primjena u postupcima u Crnoj Gori;
- Transparentan rad i potpunu obaviještenost privrednih subjekata i opšte populacije o značaju i ciljevima politike konkurencije: a) preventivno – saradnjom sa drugim organima i organizacijama u Crnoj Gori (prije svega nezavisna regulatorna tijela), i b) represivno – donošenjem valjanih rješenja na nadležnost prekršajnih sudova, sa ciljem kažnjavanja u korist Budžeta Crne Gore;
- Unaprijeđenje međunarodne saradnje na planu stvaranja jedinstvene prakse u postupcima dokazivanja i ocijene dokaza, a u skladu sa zemljama EU i okruženja, i
- Povećanje administrativnih kapaciteta Agencije.

Agencija je, uzimajući u obzir očekivani dalji razvoj politike konkurencije, razumijevanja svih nezakonitih radnji i prakse koje postoje na tržištu Crne Gore i postupaka u toku, koji moraju biti predmet posebnog i zahtjevnog postupka dokazivanja, projektovala potrebu većeg angažovanja sredstava u odnosu na 2014. godinu, sa ciljem:

- Obezbjedivanja dokaza vršenjem radnji neposrednog uviđaja;
- Razvoja zaposlenih na planu primjene ekonomskih analiza povreda konkurencije;
- Povećanja preventivnih napora na sprječavanju povreda i kaznenih mjera u korist Budžeta Crne Gore;

- Razvoja međunarodne saradnje sa ciljem obezbjeđivanja jednoobrazne prakse sa zemljama članicama EU;
- Angažovanja stručnih lica iz pojedinih privrednih sektora za potrebe edukacije zaposlenih u Agenciji, te kao stručna pomoć u postupcima pred Agencijom u specifičnim privrednim oblastima (elektronske telekomunikacije, finansijski sektor, energetika);
- Povećanja broja službenika za najmanje dva (2) u 2015. godini.

Posebno ističemo da je postupljeno po preporukama sa bilateralnog skrininga u dijelu jačanja administrativnih kapaciteta Agencije i, u tom pravcu, zapošljavanja najmanje dva izvršioca na slučajevima, kao i za tehničko opremanje istih, što je posljednjim Izvještajem o napretku ocijenjeno pozitivnim.

Navedene osnovne ciljeve EK kontinuirano sadrži u svim svojim izvještajima o napretku Crne Gore u ovoj politici u postupku pristupanja EU, a što je i direktan zahtjev postavljen od strane predstavnika EK (politika konkurencije i proširenje).

Svi navedeni ciljevi su projektovani u skladu sa potrebama i veličini sveukupnog tržišta Crne Gore, kao i potrebe dosljednog sprovođenja zakonodavnog okvira na snazi u Crnoj Gori na ovom planu. Ostvarenje navedenih ciljeva će u velikoj mjeri pomoći dalji razvoj ekonomije Crne Gore, povećati sigurnost za investitore i obezbijediti ispunjenje postavljenih uslova i zahtjeva EU na planu integracija.

4.2. Izvori finansiranja i struktura prihoda Agencije

Zakonom o zaštiti konkurencije (član 24 stav 1) je utvrđeno da se sredstva neophodna za rad Agencije obezbjeđuju iz:

- naknada koje se plaćaju Agenciji,
- Budžeta Crne Gore, donacija,
- kao i ostalih izvora u skladu sa zakonom.

Naknade se utvrđuju Tarifnikom, kojeg je donijela Agencija uz saglasnost Vlade Crne Gore. Visina naknada utvrđuje se za rješenja i akte koje izdaje Agencija pojedinim učesnicima na tržištu.

Predložena rješenja u Tarifniku daju mogućnost zainteresovanim učesnicima na tržištu da, prije podnošenja određenog zahtjeva Agenciji, budu upoznati sa nivoom naknada koje će snositi za izdavanje akata od strane Agencije po njihovom zahtjevu. Naknade se evidentiraju i nalaze na posebnom računu kod Centralne banke Crne Gore.

Prihodi po ovom osnovu se ne mogu planirati, polazeći od činjenice da Agencija ne može ni približno znati koliko će, prije svega, biti podnešenih zahtjeva za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije, odnosno koliko će biti promjena vlasničke i upravljačke strukture na tržištu tokom godine. Prvenstveno iz tih razloga, sredstva Budžeta Crne Gore predstavljaju glavni, i za sada jedini, izvor finansiranja Agencije, imajući u vidu nepredvidljivost i nesigurnost finansiranja iz sopstvenih izvora. Naravno, na kraju kalendarske godine, cjelokupan iznos sredstava ostvaren po ovom osnovu prenosi se Budžetu Crne Gore.

5. TRI SEGMENTA POLITIKE ZAŠTITE KONKURENCIJE

U nadležnosti Agencije, a u skladu sa odredbama Zakona o zaštiti konkurencije, primarno spadaju:

- utvrđivanje **zabranjenih sporazuma između učesnika na tržištu**, te određivanje mjera, uslova i rokova za otklanjanje negativnih posljedica zabranjenih sporazuma;
- utvrđivanje **zloupotrebe dominantnog položaja** i zabrana svakog postupanja koje dovodi do zloupotrebe, kao i određivanje mjera, uslova i rokova za otklanjanje negativnih posljedica takvog postupanja, i
- ocjena dopuštenosti **koncentracija preduzetnika**.

5.1. Kontrola koncentracija

Dinamično tržišno okruženje gdje vlada ekonomsko, monetarno i finansijsko jedinstvo, karakteristično za tržište zemalja članica EU, stvara potrebu za većim intenzitetom konkurencije, te dovodi do većeg pritiska konkurenata, gdje se privrednici sve više udružuju kako bi ostvarili veći udio na tržištu i mogli konkurisati kvalitetom i cijenom, odnosno uticati na smanjenje svojih troškova proizvodnje, povećanjem obima proizvodnje i plasmana. U takvom i naročito današnjem globalnom okruženju u uslovima dinamične tržišne konkurencije, koncentracije privrednih subjekata su jedno od najvažnijih sredstava za prilagođavanje na tržištu, odnosno rješenje za jačanje konkurentnosti i povećanje efikasnosti poslovanja.

U pravu konkurencije EU, kontrola koncentracija je u proteklim godinama dobila sve više ekonomskog značaja, te i Agencija u skladu sa tim nastoji da, u skladu sa administrativnim kapacitetima, obezbjedi prije svega razumijevanje poslovnih namjera i ekonomskih implikacija koncentracije.

Agencija je, s tim u vezi, a u skladu sa Zakonom, nadležna za ocjenu svih statusnih promjena u privrednim subjektima, prije registracije takvih promjena u Centralnom registru Poreske uprave, a uz ispunjenje Zakonom određenih uslova. U tom smislu Agencija, postupajući po zahtjevu učesnika na tržištu, vrši procjenu dopuštenosti koncentracija između privrednih subjekata iz inostranstva i subjekata sa registrovanim sjedištem u Crnoj Gori. Predmetne odredbe Zakona obezbijeduju isključivu nadležnost Agencije u ocjeni da li se određenom poslovnom transakcijom spajanja, preuzimanja ili zajedničkog osnivanja na tržištu može stvoriti novi privredni subjekat, koji bi u kraćem ili dužem vremenskom periodu mogao predstavljati ozbiljnu smetnju za dalji razvoj i napredak tog tržišta.

Koncentracije učesnika na tržištu mogu imati pozitivne efekte, kao što su jačanje slobodne konkurencije, povećanje konkurentnosti, nižih cijena, kvaliteta proizvoda i raznovrsnije ponude.

Međutim, koncentracije mogu imati i negativne efekte, upravo kroz smanjenje broja konkurenata na tržištu, nekontrolisanog povećanja cijena, ograničavanja proizvodnje, smanjenja kvaliteta

proizvoda, i sl. S tim u vezi, sva navedena spajanja ili pripajanja, u koje je uključena promjena kontrole učesnika na tržištu na trajnoj osnovi (koncentracije), potrebno je prije njihovog sprovođenja prijaviti Agenciji na procjenu.

S tim u vezi, treba istaći da Agencija ne procjenjuje sve poslovne transakcije koje imaju obilježja koncentracije, već samo one **značajne ekonomske snage**, koje se posmatraju kroz ukupne prihode učesnika u koncentraciji. Pritom, Zakon ne predviđa, kao preduslov obavezne prijave koncentracije, veličinu tržišnog učešća učesnika u koncentraciji, kao ni tržišni udio nastao nakon sprovođenja koncentracije. **Jedini objektivni i mjerljivi kriterijum za postojanje te obaveze je visina ukupnog godišnjeg prihoda učesnika u koncentraciji.**

O kriterijumima procjene pojedinačne koncentracije odlučuje Agencija, uzimajući u obzir efekte koncentracije na relevantnom tržištu ili tržištima. Ti se kriterijumi prije svega odnose na **strukturu relevantnog tržišta, postojeće i moguće konkurente na relevantnom tržištu, strukturu i izbor ponude i potražnje na tržištu, kao i njihove trendove, cijene, rizike, ekonomske, pravne i ostale barijere ulaska ili izlaska sa tržišta.**

Nadalje, u kriterijume spadaju i **položaj, tržišni udjeli i ekonomska i finansijska snaga učesnika na relevantnom tržištu, stepen konkurentnosti učesnika, moguće promjene u poslovanju učesnika i alternativni izvor nabavke za kupce, koji nastaju kao posljedica koncentracije.**

Za razliku od postupka utvrđivanja zabranjenih sporazuma i zloupotrebe dominantnog položaja koje Agencija uvijek pokreće po službenoj dužnosti, **postupak procjene koncentracija pokreće se po pravilu dostavljanjem prijave njenih učesnika.** Ako Agencija, na osnovu potpune prijave koncentracije, ocijeni da se može pretpostaviti da ista nema značajnih efekata na relevantnom tržištu u smislu narušavanja konkurencije, takva se koncentracija smatra dopuštenom. U tom slučaju, Agencija će bez odlaganja obavjestiti javnost o dopuštenosti koncentracije i izdati podnosiocu prijave rješenje o dopuštenosti iste. U protivnom, ako se procijeni da bi sprovođenje koncentracije moglo imati značajan uticaj na slobodnu konkurenciju na relevantnom tržištu, a posebno ako se tom koncentracijom stvara novi ili jača postojeći dominantni položaj učesnika u koncentraciji, Agencija će donijeti zaključak o pokretanju postupka procjene njene dopuštenosti.

U skladu sa praksom EU, a poštujući procesne odredbe Zakona i Zakona o opštem upravnom postupku („Sl.list RCG”, br. 60/03 i „Sl.list CG”, br.32/11) (u daljem tekstu: ”ZROUP), Agencija može pokrenuti ispitni postupak sprovedene koncentracije koja nije prijavljena u skladu sa Zakonom, odnosno ispitni postupak ocjene prijavljene koncentracije kada su učesnici u koncentraciji sa značajnom tržišnog snagom ili se sprovođenjem koncentracije stvara značajna tržišna snaga.

Agencija u postupku procjene podnijetih zahtjeva za odobrenje koncentracije polazi prije svega od dostavljenih podataka i informacija u skladu sa zahtjevima iz *Uputstva o sadržaju i načinu podnošenja zahtjeva za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije*, kao i utvrđivanje strukture posmatranog relevantnog tržišta u skladu sa *Pravilnikom o načinu i kriterijumima za utvrđivanje relevantnog tržišta*. U postupku procjene efekata koncentracije, Agencija takođe prikuplja podatke od nadležnih državnih organa i organizacija, sektorskih regulatora, odnosno od konkurenata i potencijalnih konkurenata na tržištu. Predmetne ispitne radnje Agencija sprovodi sa ciljem utvrđivanja potencijalnih ograničenja konkurencije, te radi boljeg razumijevanja privrednih tokova, uslova snabdjevanja i isporuke, cijena, dostupnosti sirovina i drugih komercijalnih uslova saradnje privrednih subjekata na posmatranom definisanom tržištu.

Ex ante kontrola i procjena koncentracije je prevashodno usmjerena na sprječavanje stvaranja dominantnog položaja na tržištu, koji bi mogao ugroziti postojeću strukturu tržišta i poslovanje privrednih subjekata, kako na tržištu na kojem se koncentracija realizuje, tako i na svim drugim tržištima koja su usko povezana sa posmatranim relevantnim tržištem. Agencija u tom smislu ima značajna ovlašćenja propisana zakonom, kao i mogućnost održavanja željene konkurencije ili ponovnog uspostavljanja konkurencije na tržištu **primjenom instituta uslovnog odobrenja koncentracije ili nalaganjem izvršenja strukturnih i drugih mjera ponašanja**. U tom smislu, Agenciji stoji na raspolaganju niz mjera kojima se može obezbediti efikasna konkurencija na tržištu, koje zavise, kako od uslova konkurencije na posmatranom definisanom tržištu, tako i od tržišne snage učesnika u koncentraciji.

Obzirom na činjenicu da je obaveza prijave povezana sa objektivnim kriterijumima, **Agencija nema uticaj na broj podnesenih prijava**. Broj prijava namjere sprovođenja koncentracije učesnika na tržištu, po pravilu, odraz je opšteg stanja u društvu, ali i uslova globalne finansijske krize koji utiču na značajno smanjenje broja koncentracija. Samo izuzetno, Agencija može pokrenuti postupak procjene koncentracija po službenoj dužnosti, i to u slučajevima ako učesnici ne prijave koncentraciju u slučaju ukidanja ili izmjene izdatog rješenja o koncentraciji, odnosno u slučaju određivanja mjera nakon sprovođenja zabranjene koncentracije. Iz navedenog proizilazi da je na učesnicima na tržištu da prvenstveno prihvate i sprovedu postupke o prijavi koncentracija, a na Agenciji da ih ocjeni i, s tim u vezi, izda adekvatna upravna akta.

Implementacija

U izvještajnom periodu, **Agencija je izdala ukupno dvadeset i pet (25) rješenja o odobrenju predmetnih koncentracija**.

Naime, tokom 2014.godine, Agenciji je podnijeto ukupno dvadeset i šest (26) zahtjeva za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije. Odobreno je devetnaest (19) zahtjeva i izdata rješenja o odobrenju istih. Sedam (7) predmeta je obrađeno i prenijeto u 2015.godinu.

Pored toga, izdato je i šest (6) rješenja kojima se odobrava koncentracija učesnika na tržištu, a na osnovu prenijetih predmeta iz 2014.godine.

Od ukupno dvadeset pet (25) odobrenih koncentracija, četiri (4) se odnose na zajedničko ulaganje, a dvadesetjedna (21) na sticanje kontrole.

Šest (6) koncentracija je sprovedeno na teritoriji Crne Gore, dok je ostalih devetnaest (19) eksteritorijalno. Kada je u pitanju tip koncentracija, odobreno je devet (9) horizontalnih, šest (6) vertikalnih i deset (10) konglomeratskih.

<i>Klasifikacija predmeta</i>	<i>Broj donijetih odluka</i>					
	<i>Prenešeni Zahtjevi iz 2013.g.</i>	<i>Riješeni predmeti iz 2013.g. u 2014.g.</i>	<i>Podnijeto zahtjeva u 2014.g.</i>	<i>Riješeno predmeta u 2014.g.</i>	<i>Ukupno riješeno predmeta u 2014.g.</i>	<i>Prenešeno predmeta u 2015.g.</i>
Koncentracije	6	6	26	19	25	7
<i>Odobrene koncentracije</i>		6		19	25	
<i>Uslovno odobrene koncentracije</i>						
<i>Zabranjene koncentracije</i>						
<i>Odbačene koncentracije</i>						
<i>Obustavljanje postupka</i>						

Tabela 3: Koncentracije u 2014.godini

<i>Koncentracije</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>% povećanja u odnosu na prethodnu (2013.) godinu</i>
<i>Podnijeto Zahtjeva</i>	21	26	23,8%
<i>Riješeno predmeta</i>	19	25	31,6%
<i>Odobreno koncentracija</i>	17	25	47,1%
<i>Obustavljanje postupka</i>	2	0	/
<i>Prenešeno predmeta u narednu godinu</i>	6	7	16,6%

Tabela 4: Uporedni pregled- koncentracije u 2013. i u 2014.godini

5.1.1. Odobrene koncentracije

➤ **»Telenor« d.o.o. Beograd / »Telenor Direct« d.o.o. Beograd**

Koncentracija učesnika na **relevantnom tržištu proizvoda, odnosno usluga distribucije pripaid proizvoda i usluga, i to SIM paketa, elektronskih dopuna i vaučera za dopunu u oblasti mobilne telefonije i internet usluga na relevantnom geografskom tržištu Crne Gore**, koja nastaje kupovinom preostalog udjela u iznosu od 51% u privrednom društvu »Telenor Direct« d.o.o. Beograd od strane »Direct Group« doo Beograd, čime podnosioc Zahtjeva, privredno društvo »Telenor« d.o.o. Beograd, sa registrovanim sjedištem na adresi Omladinskih brigada broj 90, Beograd, Republika Srbija, stiče pojedinačnu kontrolu nad »Telenor Direct« d.o.o. Beograd.

➤ **»Slovenia Broadband S.a.r.l«, Luksemburg / »Solford Trading Limited«, Kipar**

Koncentracija učesnika na **relevantnom tržištu distribucije medijskih sadržaja preko OTT platforme, na relevantnom geografskom tržištu Crne Gore**, kojom društvo »Slovenia Broadband S.a.r.l«, sa registrovanim sjedištem na adresi 5 rue Guillame Kroll, L-1882 Luksemburg, stiče pojedinačnu kontrolu nad društvom Solford Trading Limited«, sa registrovanim sjedištem na adresi Poseidonos Str, Ledra Business Centre, 2406 Egkomi, Nikozija, Kipar.

➤ **»Adria BidCo B.V.«, Holandija / »Slovenia Broadband S.a.r.l«, Luksemburg i »Adria BidCo d.o.o.«, Republika Srbija / »Serbia Broadband Srpske kablovske mreže« d.o.o. Beograd**

Koncentracija učesnika na **relevantnom tržištu proizvoda, odnosno usluga (i) distribucije medijskog sadržaja (bez obzira na tehnologiju, ali isključujući zemaljski prenos) i (ii) proizvodnje i emitovanja medijskih (TV) sadržaja, na relevantnom geografskom tržištu Crne Gore**. Koncentracija nastaje sticanjem pojedinačne kontrole od strane društva »Adria BidCo B.V.«, sa registrovanim sjedištem na adresi Fred. Roeskestraat 123, 1076 EE Amsterdam, Holandija, nad društvom »Slovenia Broadband S.a.r.l«, sa registrovanim sjedištem na adresi 5, Rue Guillaume Kroll, L-1882 Luksemburg, kao i sticanjem pojedinačne kontrole privrednog društva »Adria BidCo d.o.o.«, sa registrovanim sjedištem na adresi Cincar Jankova 3, 11000 Beograd, Republika Srbija, nad privrednim društvom »Serbia Broadband – Srpske kablovske mreže« d.o.o. Beograd, sa registrovanim sjedištem na adresi Bulevar Zorana Đinđića br. 8a, 11000 Beograd, Republika Srbija.

➤ **»Adria Media Limited« (sada UML-United Media Ltd), Kipar / »IKO Balkan S.R.L.«, Rumunija**

Koncentracija učesnika na **relevantnom tržištu usluga proizvodnje i emitovanja plaćenog televizijskog sadržaja i povezanih usluga, na relevantnom geografskom**

tržištu Crne Gore, koja nastaje sticanjem pojedinačne kontrole od strane društva »Adria Media Limited« (sada UML-United Media Ltd), sa registrovanim sjedištem na adresi Poseidonos, 1 Ledra Business Centre, 2406 Egkomi, Nikozija, Kipar, nad društvom »IKO Balkan S.R.L.«, sa registrovanim sjedištem na adresi G-RAL David Praporgescu br. 1-5, Bukurešt, Rumunija.

➤ ***G-din Krassimir Guergov, Bugarska / »Direct Media« d.o.o. Beograd***

Koncentracija učesnika na **relevantnom tržištu usluga marketinške komunikacije i tržište prodaje usluga kupovine medijskog prostora, na relevantnom geografskom tržištu Crne Gore**, koja nastaje sticanjem kontrole od strane g-dina Krassimira Guergova, sa prebivalištem na adresi Oborište 19, Sofija, Republika Bugarska, nad privrednim društvom »Direct Media« d.o.o. Beograd, sa registrovanim sjedištem na adresi Antifašističke borbe 13b, 11000 Beograd, Republika Srbija.

➤ ***»Telenor Sverige Aktiebolag«, Kraljevina Švedska / »Goldcup 100243 AB« (pod promijenjenim imenom u »Sladd AB«), Kraljevina Švedska***

Koncentracija učesnika na **relevantnom tržištu usluga (a) maloprodajno tržište pružanja mobilnih telekomunikacionih usluga, i (b) tržište pružanja širokopoljasnih internet usluga, na relevantnom geografskom tržištu Crne Gore**, kojom društvo »Telenor Sverige Aktiebolag«, sa registrovanim sjedištem na adresi Katarinavägen 15, 116 88, Štokholm, Švedska, stiče isključivu kontrolu nad društvom »Goldcup 100243 AB« (pod promijenjenim imenom u »Sladd AB«), sa registrovanim sjedištem na adresi c/o Tele2 Sverige Aktiebolag, Box 62, SE-164 94, Kista, Štokholm, Švedska, odnosno nad kablovskim poslovanjem vezanim za marketing, prodaju i širokopoljasi prenos TV i VoIP usluga preko koaksijalne mreže, lokalne mreže, kao i putem otvorenih pristupnih mreža i određenih VoIP klijenata društva »Tele2 Sverige Aktiebolag«, sa registrovanim sjedištem na adresi Box 62, SE-164 94 Kista, Štokholm, Švedska.

Preostalih **devetnaest (19)** koncentracija, odobrenih u 2014.godini, riješeno je po zahtjevima podnjetim u istoj, 2014. godini, i to:

➤ ***»OTP banka Hrvatska« d.d./ Banco Popolare Croatia« d.d., Hrvatska***

Koncentracija učesnika na **relevantnom tržištu pružanja bankarskih usluga na relevantnom geografskom tržištu Crne Gore**, koja nastaje sticanjem neposredne kontrole, odnosno kupovinom 98,99% akcija Banco Popolare Croatia« d.d., sa registrovanim sjedištem na adresi Petrovaradinska 1, Zagreb, Republika Hrvatska od strane »OTP banka Hrvatska« d.d., sa registrovanim sjedištem na adresi Domovinskog rata 3, Zadar, Republika Hrvatska.

➤ **»Fater S.p.A.«, Italija/ ciljno poslovanje (robna marka »Ace«)**

Koncentracija učesnika na **relevantnom tržištu proizvoda, odnosno usluga pomoćnih sredstva za pranje na relevantnom geografskom tržištu Crne Gore**, koja nastaje sticanjem ciljnog poslovanja koje se sastoji od sredstava koja se koriste za proizvodnju, pakovanje, distribuciju, promet i prodaju proizvoda za njegu tkanina pod robnom markom »Ace«, od strane »Fater S.p.A.«, sa registrovanim sjedištem na adresi Via Alessandro Volta 10, 65129 Pescara, Italija, koje je do sprovođenja koncentracije bilo pod kontrolom P&G međunarodne poslovne grupe.

➤ **»Nestlé« S.A., Švajcarska / »Galderma Pharma« S.A., Švajcarska i »Galderma International«, Francuska**

Koncentracija učesnika na **relevantnom tržištu dermatoloških proizvoda i proizvoda za ličnu njegu na relevantnom geografskom tržištu Crne Gore**, kojom »Nestlé« S.A., sa registrovanim sjedištem na adresi 55 avenue Nestlé, CH-1800 Vevey, Švajcarska, stiče isključivu kontrolu nad društvima »Galderma Pharma« S.A., sa registrovanim sjedištem na adresi Avenue de Gratta-Paille 2, World Trade Center, Lozana, Švajcarska i »Galderma International«, sa registrovanim sjedištem na adresi Tour Europlaza – 20 avenue André Prothin – La Défense 4 92927, Paris La Defense Cedex, Francuska, koja su do sada bila pod zajedničkom kontrolom »Nestlé« S.A. i »L’Oreal France«, sa registrovanim sjedištem na adresi 41 Rue Martre 92117 Clichy Cedex, Francuska.

➤ **»VOLI TRADE« d.o.o., Podgorica/ AD »PLODOVI CRNE GORE« Podgorica**

Koncentracija učesnika na relevantnom **tržištu otkupa i dalje prodaje voća i povrća u kanalu veleprodaje i maloprodaje na relevantnom geografskom tržištu Crne Gore**, kojom „VOLI TRADE“ d.o.o. iz Podgorice, sa sjedištem na adresi Josipa Broza bb., po osnovu dugoročnog zakupa stiče dio imovine privrednog subjekta AD „PLODOVI CRNE GORE“ Podgorica, sa sjedištem na adresi Svetožara Markovića br. 30, Podgorica.

➤ **»Slovenia Broadband S.à.r.l.«, Luksemburg/ »Broadband Montenegro« a.d. Podgorica**

Koncentracija učesnika na **relevantnom tržištu proizvoda, odnosno usluga javne elektronske komunikacione usluge distribucije radio i televizijskih programa do krajnjih korisnika u Crnoj Gori, veleprodaje programskog TV sadržaja, veleprodaje i maloprodaje Interneta na teritoriji Crne Gore, kao i maloprodaje tzv. fiksne telefonske usluge, na relevantnom geografskom tržištu Crne Gore**, kojom društvo »Slovenia Broadband S.à.r.l.«, sa registrovanim sjedištem na adresi 61, rue Rollingergrund, L – 2440, Luksemburg, stiče kontrolu nad društvom »Broadband Montenegro« a.d. Podgorica, sa registrovanim sjedištem na adresi Bulevar revolucije br.66, Podgorica, Crna Gora, kupovinom većinskog paketa akcija u društvu.

➤ **»Telekomunikacije Republike Srpske« a.d., Banja Luka/ »LOGOSOFT« d.o.o. Sarajevo**

Koncentracija učesnika na **relevantnom tržištu proizvoda, odnosno usluga, koje obuhvata maloprodajna tržišta: (i) fiksne telefonije, (ii) pružanja usluga pristupa internetu i (iii) distribucija radio i televizijskog programa na relevantnom geografskom tržištu Crne Gore**, kojom društvo Telekomunikacije Republike Srpske a.d. Banja Luka, sa registrovanim sjedištem na adresi Kralja Petra I Karađorđevića 93, Banja Luka, Republika Srpska, Bosna i Hercegovina, stiče neposrednu kontrolu nad društvom LOGOSOFT d.o.o. Sarajevo, sa sjedištem na adresi Igmanska 9, Novo Sarajevo, Bosna i Hercegovina, kupovinom udjela od g-dina Faruka Telibećirovića.

➤ **»Philip Morris International Management« SA, Švajcarska/ »Tutunski kombinat« A.D. Prilep, Republika Makedonija**

Koncentracija učesnika na **relevantnom tržištu proizvodnje i trgovine fabrički proizvedenih cigareta na relevantnom geografskom tržištu Crne Gore**, koja nastaje osnivanjem društava zajedničkog ulaganja od strane »Philip Morris International Management« SA, sa registrovanim sjedištem na adresi Avenue de Rhodanie 50, 1007, Lozana, Švajcarska i »Tutunski kombinat« A.D. Prilep, sa registrovanim sjedištem na adresi Marksova 101, Prilep, Republika Makedonija.

➤ **»Hewlett Packard« d.o.o. Beograd/ »Zajednički informacioni sistem« d.o.o. Beograd**

Koncentracija učesnika na **relevantnom tržištu proizvoda, odnosno usluga, definisanom kao tržište IT outsourcing usluga na relevantnom geografskom tržištu Crne Gore**, kojom privredno društvo »Hewlett Packard« d.o.o. Beograd, sa registrovanim sjedištem na adresi Omladinskih brigada 90b, Novi Beograd, Republika Srbija, stiče kontrolu nad imovinom, ugovorima sa trećim licima, licencama i ljudskim resursima, koji su neophodni za pružanje informatičkih usluga vezanih za bankarsko poslovanje, od privrednog društva »Zajednički informacioni sistem« doo Beograd, sa registrovanim sjedištem na adresi Pariske komune br.26, Novi Beograd, Republika Srbija.

➤ **»United Media« S.à.r.l., Luksemburg/ »Grand Production« d.o.o., Republika Srbija i »International Health Products Co.« d.o.o., Republika Srbija**

Koncentracija učesnika na **relevantnom tržištu usluga muzičkog izdavanja i snimanja zvuka na relevantnom geografskom tržištu Crne Gore**, kojom dolazi do promjene kontrole nad privrednim društvom »Grand Production« d.o.o., sa registrovanim sjedištem na adresi Danila Lekića 31 Beograd, Srbija i njegovim povezanim društvom »International Health Products Co.« d.o.o., sa registrovanim sjedištem na adresi Danila Lekića-Španca 31, Beograd, Srbija, putem prenosa dijela udjela na novog kontrolnog člana društva »United

Media« S.à.r.l., sa registrovanim sjedištem na adresi 16-18, rue du Strasbourg, L - 2560 Luksemburg, Veliko Vojvodstvo Luksemburg.

- **»Mondelez International, Inc.«, SAD i »Acorn Holdings B.V.«, Holandija/ »Charger Top Holdco B.V.«, Holandija**

Koncentracija učesnika na **relevantnom tržištu distribucije kafe na relevantnom geografskom tržištu Crne Gore**, koja nastaje osnivanjem društva zajedničkog ulaganja »Charger Top Holdco B.V.«, sa registrovanim sjedištem na adresi Oosterdoksstraat 80, 1011 DK Amsterdam, Holandija, u koje unose svoj biznis u oblasti kafe i čaja, odnosno prenose relevantne djelove svojih biznisa društava »Mondelez International, Inc.«, sa registrovanim sjedištem na adresi Three Parkway North, Deerfield, IL 60015, Sjedinjene Američke Države, i »Acorn Holdings B.V.«, sa registrovanim sjedištem na adresi Oosterdoksstraat 80, 1011 DK Amsterdam, Holandija.

- **»Phoenix Pharma« d.o.o., Republika Srbija/ »Farmegra« d.o.o., Podgorica**

Koncentracija učesnika na **relevantnom tržištu veleprodaja / distribucija farmaceutskih proizvoda i medicinskih sredstava, na relevantnom geografskom tržištu Crne Gore**, kojom »Phoenix Pharma« d.o.o., sa registrovanim sjedištem na adresi Bore Stankovića 2, Beograd, Republika Srbija, stiče isključivu kontrolu nad privrednim društvom »Farmegra« d.o.o., sa registrovanim sjedištem na adresi Kritskog odreda 4/1, Podgorica, Crna Gora.

- **»Telenor« d.o.o. Podgorica/ »MNNEWS« d.o.o. Podgorica**

Koncentracija učesnika na **relevantnom tržištu terminalnih i zaključnih segmenata iznajmljenih linija na relevantnom geografskom tržištu Crne Gore**, kojom privredno društvo »Telenor« d.o.o. Podgorica, sa registrovanim sjedištem na adresi Rimski trg br.4, Podgorica, Crna Gora stiče 100% udjela u privrednom društvu »MNNEWS« d.o.o. Podgorica, sa registrovanim sjedištem na adresi Đoka Miraševića br.57, Podgorica, Crna Gora.

- **»Generali PPF Holding B.V.«, Holandija i »Delta Generali Osiguranje« a.d.o. Beograd, Republika Srbija/ »Delta Generali Holding« d.o.o., Podgorica**

Koncentracija učesnika na **relevantnom tržištu proizvoda definisanom kao tržište neživotnog osiguranja na teritoriji Crne Gore**, koja nastaje promjenom kontrole u privrednom društvu »Delta Generali Holding« d.o.o. Podgorica, sa sjedištem na adresi Kralja Nikole br. 27a, Podgorica, Crna Gora, sticanjem 49% udjela od strane povezanih lica »Generali PPF Holding B.V.«, sa sjedištem na adresi Diemerhof br. 32, Diemen, Holandija i »Delta Generali Osiguranje« a.d.o. Beograd, sa sjedištem na adresi Milentija Popovića br. 7b, 11000 Beograd, Srbija.

- **»United Media« S.a.r.l., Luksemburg/ »Orlando Klinci« d.o.o. Zagreb, Republika Hrvatska**

Koncentracija učesnika na **relevantnom tržištu proizvodnje i distribucije TV programa namjenjenog djeci na teritoriji Crne Gore**, kojom »United Media« S.a.r.l., sa registrovanim sjedištem na adresi 16-18, rue du Strasbourg, L-2560, Luksemburg, Veliko Vojvodstvo Luksemburg, stiče kontrolu nad društvom »Orlando Klinci« d.o.o. Zagreb, sa registrovanim sjedištem na adresi Ulica grada Vukovara 269/D, Zagreb, Republika Hrvatska, kupovinom 100% udjela u društvu.

- **»Etihad Airways P.J.S.C.«, Ujedinjeni Arapski Emirati i »ALITALIA COMPAGNIA AEREA ITALIANA« S.p.A., Italija/ Nova Alitalia, Italija**

Koncentracija učesnika **na širem relevantnom tržištu definisanom kao tržište prevoza putnika i kargo tereta u avio saobraćaju sa polaznom odnosno odredišnom tačkom u Crnoj Gori**, kojom dolazi do sticanje zajedničke kontrole nad novoosnovanim privrednim društvom Nova Alitalia iz Italije, i to 49% akcija od strane privrednog subjekta „Etihad Airways P.J.S.C.“, sa registrovanim sjedištem na adresi New Airport Road, P.O.Box 35566, Abu Dabi, Ujedinjeni Arapski Emirati ili sa njim povezanim licem i 51% akcija od strane „ALITALIA COMPAGNIA AEREA ITALIANA“ S.p.A. sa registrovanim sjedištem u Piazza Almerico Da Schio s.n.c. 00054 Fiumicino, Rim, Italija, kao i preuzimanje 75% udjela u Alitalia Loyalty S.p.A. od strane Etihad Airways P.J.S.C.

- **»Hemofarm« A.D., Republika Srbija/ »Pharmanove« d.o.o., Republika Srbija**

Koncentracija učesnika na **relevantnom tržištu proizvoda, odnosno usluga, definisanom kao tržište proizvoda klasifikovanih u okviru ATC4-R05C klasifikacije i tržište proizvodnje i prodaje biljnih dijetetskih suplemenata koji se mogu koristiti za održavanje normalnog funkcionisanja sluzokože respiratornih organa na relevantnom geografskom tržištu Crne Gore**, kojom »Hemofarm« A.D., sa registrovanim sjedištem na adresi Beogradski put bb, Vršac, Republika Srbija, stiče kontrolu nad dijelom poslovanja privrednog društva »Pharmanove« d.o.o., sa registrovanim sjedištem na adresi Industrijska 8, Obrenovac, Republika Srbija, koje se odnosi na proizvodnju i prodaju određenih farmaceutskih proizvoda, zaliha tih proizvoda, dosijea, dozvola za stavljanje u promet i žigova.

- **»OTP Bank Romania S.A.«, Rumunija/ »Banca Millenium S.A.«, Rumunija**

Koncentracija učesnika na **relevantnom tržištu pružanja svih vrsta bankarskih usluga na teritoriji Crne Gore**, kojom »OTP Bank Romania S.A.«, sa registrovanim sjedištem na adresi 66-68 Buzesti Street, Sektor 1, Bukurešt, Rumunija, stiče kontrolu nad »Banca

Millenium S.A.«, sa registrovanim sjedištem na adresi Piata Presei Libere 3-5, Clădiera City gate, Turnul Sudic, Sektor 1, Bukurešt, Rumunija, kupovinom 100% udjela u društvu.

- **»NLB Interfinanz AG«, Švajcarska, »NLB Montenegrobanka a.d.«, Crna Gora i »Nova Ljubljanska Banka d.d.«, Slovenija/ „Tara Hotel“ d.o.o. Bečići**

Koncentracija učesnika na tržištu kojom »NLB Interfinanz AG«, sa registrovanim sjedištem na adresi Beethovenstrasse 48, 8002 Cirihi, Švajcarska, »NLB Montenegrobanka a.d.«, sa registrovanim sjedištem na adresi Bulevar Stanka Dragojevića 46, Podgorica, Crna Gora i »Nove Ljubljanske Banke d.d.«, sa registrovanim sjedištem na adresi Trg republike 2, 1000 Ljubljana, Slovenija, stiču isključivu kontrolu nad ciljnim dijelom poslovanja- „Tara Hotel“ d.o.o. Bečići, Budva, koje osniva privredno društvo za turizam, trgovinu i proizvodnju „Export-Import VST Trend“ d.o.o. Nikšić.

- **»Robert Bosch« GmbH, Njemačka/ »BSH Bosh und Siemens Hausgeräte« GmbH, Njemačka i »Simens-Electrogeräte« GmbH, Njemačka**

Koncentracija učesnika na **relevantnom tržištu proizvoda definisanom kao tržište bijele tehnike, malih kućnih aparata, usisivača i decentralizovanih uređaja za zagrijavanje vode pomoću električne energije za pojedinačne potrošače na nacionalnom nivou, kojom »Robert Bosch« GmbH, sa registrovanim sjedištem na adresi Robert-Bosch-Platz 1, 70839 Gerlingen-Schillerhöhe, Njemačka, stiče kontrolu nad »BSH Bosh und Siemens Hausgeräte« GmbH, sa registrovanim sjedištem na adresi Carl-Wery-Str.34, 81739 Minhen, Njemačka, preuzimanjem dodatnih 50% udjela od »Simens« AG, sa registrovanim sjedištem na adresi Wittelsbacherplatz 2, 80333 Munich, Njemačka, i stiče 100% udjela u »Simens-Electrogeräte« GmbH, sa registrovanim sjedištem na adresi Carl-Wery-Straße 34, 81739 Minhen, Njemačka.**

5.1.2. Predmeti prenešeni u 2015.godinu

Sedam (7) predmeta u kojima je zahtjev za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije podniet u 2014.godini, obrađeno je i prenijeto u 2015.godinu, i to: »Telemach« Društvo za pružanje usluga u oblasti telekomunikacija d.o.o. Sarajevo/ »BHB CABLE TV« d.o.o. Lukavac

Zahtjev podniet od strane društva »Telemach« Društva za pružanje usluga u oblasti telekomunikacija d.o.o. Sarajevo, sa registrovanim sjedištem na adresi ul. Džemala Bijedića broj 216, Ilidža, Sarajevo, Bosna i Hercegovina, radi sticanja 100% udjela i kontrole nad privrednim subjektom »BHB CABLE TV« d.o.o. Lukavac, Bosna i Hercegovina.

- **»Telemach širokopasovne komunikacije« d.o.o., Slovenija/ »Tušmobil« d.o.o. podjetje za mobilne komunikacije, Slovenija**

Koncentracija kojom podnosilac zahtjeva, »Telemach širokopasovne komunikacije« d.o.o. d.o.o. Cesta Ljubljanske brigade 21, 1000 Ljubljana, Slovenija, stiče 100% udjela i kontrole nad privrednim društvom »Tušmobil« d.o.o. podjetje za mobilne komunikacije, sa registrovanim sjedištem na adresi Brnčičeva br. 49, 1231 Ljubljana – Črnuče, Slovenija.

- ***I Platinum: »Telenor ASA«, Kraljevina Norveška, »Schibsted ASA«, Kraljevina Norveška, »Singapore Press Holdings Limited«, Singapur i »701Search Pte. Ltd.«, Singapur / poslovanje on-line klasifikovanih usluga reklamiranja društva »Naspers Limited«, Južnoafrička Republika II Silver: »SnT Classifieds ANS«, Kraljevina Norveška/ online klasifikovane usluge reklamiranja u vlasništvu društva »Naspers Limited« III Bras: »Naspers Limited«, Južnoafrička Republika i »SnT Classifieds ANS«, Kraljevina Norveška/ »Bom Negócio Atividades de Internet Ltda«, Brazil***

Koncentracija učesnika na tržištu koja nastaje realizacijom tri transakcije koje se smatraju jednom koncentracijom, na način što će kod realizacije prve transakcije - **Platinum** društvo »Telenor ASA«, sa registrovanim sjedištem na adresi Snarøyveien 30, N-1331 Fornebu, Kraljevina Norveška, društvo »Schibsted ASA«, sa registrovanim sjedištem na adresi Apotekergaten 10, PO Box 490 Sentrum, NO-0105 Oslo, Kraljevina Norveška i društvo »Singapore Press Holdings Limited«, sa registrovanim sjedištem na adresi 1000, Toa Payoh North, Singapur 318994, steći zajedničku kontrolu preko privrednog subjekta »701Search Pte. Ltd.«, Singapur, ili putem osnivanja uz zajedničko ulaganje novog društva (JV) nad poslovanjem *on-line* klasifikovanih usluga reklamiranja društva »Naspers Limited«, Južnoafrička Republika, u Maleziji, na Tajlandu i u Vijetnamu, dok će realizacijom druge transakcije - **Silver** doći do sticanja pojedinačne kontrole od strane društva »SnT Classifieds ANS«, sa registrovanim sjedištem na adresi Apotekergata 10 B, 0180 Oslo, Kraljevina Norveška, nad poslovanjem online klasifikovanih usluga reklamiranja u vlasništvu društva »Naspers Limited« u Bangladešu i Čileu, dok će sprovođenjem treće odvojene transakcije - **Brass** doći do sticanja zajedničke kontrole od strane privrednih subjekata »Naspers Limited« i »SnT Classifieds ANS« nad privrednim subjektom sa registrovanim sjedištem u Brazilu »Bom Negócio Atividades de Internet Ltda«, koje je trenutno pod pojedinačnom kontrolom društva »SnT Classifieds ANS«.

- **»Telenor Digital AS«, Norveška i »Schibsted Vekst AS«, Norveška/ SoBazaar ANS**

Koncentracija učesnika na tržištu kojom društva »Telenor Digital AS«, sa registrovanim sjedištem na adresi Snarøyveien 30, N-1331 Fornebu, Norveška, i »Schibsted Vekst AS«, sa registrovanim sjedištem na adresi Apotekergata 10, NO-0180 Oslo, Norveška osnivaju društva zajedničkog ulaganja, SoBazaar ANS.

➤ **»Telenor ASA«, Kraljevina Norveška i »TeliaSonera AB«, Kraljevina Švedska/ Društvo zajedničkog ulaganja**

Koncentracija učesnika na tržištu koja nastaje na način što će društvo **»Telenor ASA«**, sa registrovanim sjedištem na adresi Snarøyveien 30, N-1331 Fornebu, Kraljevina Norveška i društvo **»TeliaSonera AB«**, sa registrovanim sjedištem na adresi Stureplan 8, SE-106 63 Stockholm, Kraljevina Švedska, osnovati društvo zajedničkog ulaganja, koje će biti pod njihovom zajedničkom kontrolom i imaće sve funkcije nezavisnog učesnika na tržištu u Danskoj.

➤ **»Serbia Broadband – Srpske kablovske mreže« d.o.o. Beograd/ Društvom za razvoj i izgradnju informacionih sistema EUnet doo BEOGRAD**

Zahtjev podnijet od strane **»Serbia Broadband – Srpske kablovske mreže« d.o.o. Beograd**, sa registrovanim sjedištem na adresi Bulevar Zorana Đinđića 8a, Beograd, Republika Srbija, radi sticanja kontrole nad Društvom za razvoj i izgradnju informacionih sistema EUnet doo BEOGRAD, kupovinom 99,27% udjela u društvu.

➤ **»Gebr. Heinemann SE & Co.KG«, Njemačka/ »Regal GH« d.o.o., Slovenija**

Zahtjev podnijet od strane privrednog subjekta **»Gebr. Heinemann SE & Co.KG«**, sa registrovanim sjedištem na adresi Koreastraße 3, 20457 Hamburg, Njemačka, radi sticanja isključive kontrole nad društvom **»Regal GH« d.o.o., Ljubljana, Slovenija**.

5.2. Zabranjeni sporazumi

Najčešće se pod pojmom *zabranjeni sporazumi* podrazumijevaju karteli, odnosno sporazumi između pojedinih učesnika kojim se isti obavezuju da međusobno neće biti konkurenti na relevantnom tržištu. Takvi sporazumi su najčešće tajni, usmeni i neformalni. Zbog navedenih obilježja vrlo ih je teško otkriti. Uobičajeno je da se članovi kartela dogovaraju o cijenama, količini proizvodnje, rabatima, izboru kupaca i tržišta koje će snabdijevati. Cilj takvih dogovora je prije svega ukidanje slobodne konkurencije među direktnim konkurentima i ostvarivanje dodatne zarade članovima kartela, koja je rezultat njihovog dogovora, a ne rezultat njihovog uspješnog poslovanja. Pored eliminisanja slobodne i fer tržišne konkurencije, ovakvi sporazumi direktno štete interesima potrošača, koji po pravilu moraju plaćati visoke cijene za proizvode obuhvaćene tim sporazumima.

Pretpostavka nezakonitosti i ništavosti kartelnih sporazuma potiče iz ocjene mogućnosti učesnika na tržištu da preduzimaju poslovne aktivnosti u odsustvu konkurencije, čime se u velikoj mjeri povećava tržišna snaga učesnika u sporazumu i obezbijeduje sticanje profita na štetu svih drugih učesnika na tržištu (kupaca i dobavljača), a na štetu krajnjih korisnika.

Zaključivanje sporazuma, koji su po vrsti i sadržini izričito zabranjenog karaktera, predstavlja najgrublju povredu prava konkurencije. Navedeno je više puta potvrđeno u zaključcima i preporukama Savjeta OECD-a. Naime, preporuka sadrži kvalifikaciju da ova vrsta horizontalnih

sporazuma utiče na podizanje nivoa cijene i ograničava proizvodnju, te na taj način i na dostupnost šire palete proizvoda grupi kupaca, odnosno na visinu cijene, čineći ih nepotrebno skupim za druge kupce.

Izričito, zabranjeni sporazum je definisan kao sporazum protivan slobodnom razvoju konkurencije kojim se utvrđuju cijene, dostavljaju dogovorene, odnosno usaglašene ponude u tenderskim postupcima, vrši podjela tržišta podjelom kupaca, prodavaca, geografskih područja ili vrste poslovanja.

Članom 101 Sporazuma o funkcionisanju EU, odnosno članom 8 Zakona, definišu se vrste sporazuma kojima se vrše najteže povrede konkurencije, a sa ciljem: i) direktnog ili indirektnog utvrđivanja prodajne ili kupovne cijene ili drugih uslova trgovine; ii) ograničavanja ili kontrolisanja proizvodnje, tržišta, tehničkog razvoja ili investicija; iii) podjele tržišta ili izvora nabavke; iiiii) nametanja nejednakih uslova poslovanja za iste robe i usluge a za različite učesnike na tržištu, te uslovljavanja zaključenja sporazuma prihvatanje dodatnih obaveza koje nijesu predmet tog sporazuma.

Učešće u restriktivnim sporazumima predstavlja povredu ekonomskih principa sa ciljem maksimiziranja profita, najčešće sa namjerom ograničavanja proizvodnje, podjele tržišta ili povećanja cijene proizvoda. **Efekat** takvih sporazuma i usaglašene prakse **jeste ograničavanje slobodne konkurencije i prepreka obezbijedivanju funkcionisanja jedinstvenog tržišta**. Ovi efekti **imaju dalje direktan uticaj na potrošače, koji se ogleda na povećanje cijena ili smanjenju ponude ili vrste proizvoda**.

Tajnost, kao osnovna karakteristika zabranjenih sporazuma, **sa veoma ograničenim mogućnostima otkrivanja istih, prevashodno je uticala na određivanje veoma visokih kazni za učesnike, a sa ciljem odvratanja od zaključenja i sprovođenja ove vrste sporazuma**.

Ipak, nije dovoljno odrediti visinu kazne na nivou potencijalne štete koja je učinjena na tržištu na kojem je sporazum zaključen, odnosno na kojem je šteta nastupila. **Visina kazne mora uticati u najvećoj mjeri upravo na odvratanje učesnika na tržištu od svake potencijalne ekonomske analize mogućnosti ostvarivanja profita u odnosu na predviđenu kaznu u slučajevima utvrđivanja postojanja i sprovođenja zabranjenih sporazuma**.

➤ *Posebna ovlašćenja i postupanje Agencije u dijelu kartelnih sporazuma*

Imajući u vidu da su zabranjeni sporazumi najčešće tajni dogovori učesnika na tržištu, odnosno da su rezultat usaglašene prakse, bez bilo kakvog formalnog ili neformalnog potpisivanja akata, veoma ih je teško otkriti, te isti istovremeno predstavljaju i najteži oblik narušavanja konkurencije. Praksa EK i nacionalnih tijela za zaštitu konkurencije zemalja članica EU pokazala je da je gotovo nemoguće otkriti "pravi" kartelni sporazum bez informacija od samih učesnika u tim sporazumima. Tek nakon što je EK donijela propis koji joj to omogućuje, otpočelo je značajnije otkrivanje kartela u EU. Po uzoru na EK, danas gotovo sve države članice EU u svojim nacionalnim zakonodavstvima imaju propisanu mogućnost oslobađanja od kazne učesnika zabranjenog sporazuma.

U cilju efikasnijeg rada na predmetnim slučajevima, crnogorsko zakonodavstvo, a u okviru zakonom propisanih posebnih ovlaštenja i postupanja Agencije, prepoznaje tzv. **Leniency program**, odnosno program imuniteta. Isti se sastoji u tome da će učesnik u kartelu koji saraduje sa Agencijom, odnosno dostavi podatke i informacije koji će biti korišćeni u postupcima, u potpunosti ili djelimično biti oslobođen od obaveze plaćanja visokih kazni za njihova nezakonita postupanja.

Institut oslobađanja od kažnjavanja je preuzet iz EU zakonodavstva, nakon što je jedini dokazano omogućio otkrivanje većeg broja kartelnih sporazuma i na razvijenim tržištima. Na žalost, Agencija je imala samo jednu prijavu po ovom osnovu, i to u već pokrenutom postupku, kada primjena ovog institua za Agenciju nema nikakvog značaja, naročito kada već postoje jasna saznanja i dokazi u posjedu Agencije.

Agencija je u više navrata pozivala kompanije i građane da, ukoliko su u saznanju ili u posjedu dokumentacije koja bi upućivala na postojanje dogovora oko cijena, podjele tržišta po kupcima, dobavljačima ili geografskim područjima u Crnoj Gori, odnosno postojanja dogovora učesnika na tenderima oko cijena ili zajedničkog nastupa, iste dostave Agenciji, obzirom da su takve vrste dogovora najštetnije za ekonomiju, koju cijenu plaćaju svi građani, pa i Budžet Crne Gore.

Implementacija

I Okončani postupci

U izvještajnom periodu, Agencija je okončala četiri (4) postupka i to, kako slijedi:

➤ ***Kartelni sporazum na tržištu izdavanja i distribucije dnevnih štampanih medija***

Agencija je rješenjem utvrdila zaključenje zabranjenog sporazuma - kartela od strane četiri najveća učesnika na tržištu štampanih dnevnih novina dostupnih na cijeloj teritoriji Crne Gore (Daily Press- Vijesti, Jumedica Mont- Dan, Media Nea – Dnevne novine i Pobjeda).

U daljim aktivnostima na ovom postupku, Agencija je naložila navedenim privrednim subjektima da cijenu svojih dnevnih štampanih novina utvrde samostalno u roku od trideset (30) dana od dana dostavljanja Rješenja, te da u istom roku dostave Agenciji metodologiju primijenjenu u postupku utvrđivanja cijene, analize i studije, kao i odluku nadležnih organa u privrednom subjektu, u kom pravcu su ***učesnici zabranjenog sporazuma i postupili.***

Istim Rješenjem, obustavljen je postupak protiv dva učesnika kartelnog sporazuma, koji su bili predmet postupanja Agencije, a zbog nedostatka materijalnih dokaza o učešću u zabranjenom sporazumu (Večernje novosti i Blic).

Agencija je u samom toku postupka, prije svega pri ocjeni prikupljenih činjenica i dokaza, imala u vidu naročito praksu evropskih organa na planu utvrđivanja postojanja kartelong sporazuma.

Po utvrđenom postojanju zabranjenog sporazuma, **Agencija je podnijela prekršajnu prijavu sa zahtjevom za iziricanje prekršajne kazne od strane nadležnog područnog organa za prekršaje.**

„Pobjeda“ AD i odgovorno lice kažnjeni su novčanom kaznom u iznosu od 36.428,97 eur, odnosno 1.000,00 eur, zbog izvršenog prekršaja iz člana 67. stav 1. tačka 1 i stav 2 Zakona o zaštiti konkurencije.

Područni organ za prekršaje je tri pokrenuta postupka obustavio **Rješenjima zbog zastare za vođenje prekršajnog postupka**, a koji su pokrenuti protiv pravnih lica Daily Press- Vijesti i Jumedia Mont- Dan i Media Nea – Dnevne novine i odgovornih lica u tim pravnim licima. Agencija je podnijela žalbe Vijeću za prekršaje izjavljenu na rješenja u dva predmeta pokrenutim protiv pravnih lica Daily Press- Vijesti i Jumedia Mont- Dan, dok je odustala u postupku protiv Media Nea – Dnevne novine iz razloga nepostojanja bića prekršajnog djela po starom Zakonu o zaštiti konkurencije.

Dana 23.03.2015.godine, Vijeće za prekršaje je odbilo Žalbe Agencije.

Agencija je, s tim u vezi, podnijela predlog Vrhovnom državnom tužilaštvu da, protiv Rješenja Vijeća za prekršaje, podigne pred Vrhovnim sudom Crne Gore Zahtjev za zaštitu zakonitosti.

Ono što je najvažnije za ocjenu Izvještaja o napretku od strane EU, a što posebno ističemo, je potvrda o zakonitosti postupanja Agencije u ovom zabranjenom sporazumu. Naime, dana 17.03.2015.godine, Upravni sud je potvrdio rješenje Agencije, čime je isto i postalo pravosnažno (odbijajući tužbe Daily Press-a i Jumedia Mont- a).

➤ **Sporazum u sektoru elektronskih komunikacija**

Pokrenut je i okončan postupak protiv "Telenor" d.o.o i „Radio Difuzni Centar“ d.o.o., zbog sumnje o postojanju zabranjenog sporazuma (akata koji za cilj ili posljedicu imaju ili mogu imati sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje konkurencije). Predmetnim sporazumom je bilo ugovoreno dugoročno pravo Telenor d.o.o. na korišćenje infrastrukture RDC d.o.o. bez naknade, odnosno diskriminaciono u odnosu na druge mobilne operatere, što ima za posledicu bitno različitu troškovnu i investicionu strukturu učesnika.

Agencija je sa ciljem omogućavanja dalje slobodne konkurencije na tržištu mobilnih operatora, a bez bitnijeg uticaja RDC na troškovnu strukturu učesnika na tržištu, ***nametnula obavezu RDC i TeleNor-u da raskinu odredbe postojećeg Ugovora*** kojim se TeleNor-u obezbijeduju povoljniji uslovi zakupa na ime ranije plaćenog iznosa. ***Isto je sprovedeno i postalo izvršno nakon dostavljene analize EKIP-a, koju je Agencija prihvatila.***

Istovremeno, Agencija je u postupku prihvatila predloženo ispunjenje obaveza, donijela Zaključak o obustavi postupka i Rješenje, kojim je naložila privrednim subjektima Telenor d.o.o. i Radio difuzni centar d.o.o. ispunjene određenih obaveza, shodno članu 45 Zakona.

Postupajući u skladu sa prihvaćenim mjerama, RDC doo i Telenor doo su dostavili Agenciji potpisan i ovjeren Aneks ugovora kojim se određene odredbe stavljaju van snage, sa punom primjenom od 01.01.2015.godine, te istovremeno obavezuje RDC da i prema Telenor-u doo

primjenjuju sve cjenovnike i druge usluge korišćenja opreme i infrastrukture na identičan način kao i za ostale učesnike na ovom relevantnom tržištu.

Na predmetni način su obezbijeđeni uslovi za pravilno funkcionisanje i efikasnu konkurenciju tržišta, koja zavisi od uslova nabavke usluga od RDC doo.

U smislu politike prevencije, koja se tradicionalno pokazuje jednako važnom kao i kažnjavanje učesnika na tržištu, po prvi je put Agencija u predmetima u kojima je to bilo moguće (kako u slučaju zabranjenih sporazuma, tako i u slučaju zloupotrede dominantnog položaja), primijenila **institut prihvatanja preuzimanja obaveza izvršenja određenih mjera i uslova**, te rokova izvršenja, samoinicijativno predloženih od poduzetnika protiv kojih je Agencija pokrenula postupak, kako bi se efikasno, odnosno pravovremeno otklonili negativni efekti na tržišnu konkurenciju.

Naravno, primjena toga instituta je moguća samo u određenim predmetima u kojima je moguće svrhu primjene Zakona osigurati i bez izricanja kazne.

Posebno ističemo da se radi o predlaganju i preuzimanju odgovarajućih obaveza – mjera i uslova, te rokova za njihovo sprovođenje od strane učesnika na tržištu, kojima oni mijenjaju svoja postupanja ili propuštanja postupanja na tržištu pravovremeno, a nakon pokretanja postupka, čime se otklanjaju potencijalni negativni efekti i ponovo uspostavlja efikasna konkurencija na konkretnom tržištu. Iako Agencija u tom slučaju ne utvrđuje povredu, već rješenjem o prihvatanju predloženih mjera, uslova i rokova obustavlja postupak, navedeni institut značajno skraćuje postupak i omogućava Agenciji da se posveti radu u otkrivanju najtežih povreda Zakona.

➤ **Kartelni sporazum na tržištu pružanja lučkih usluga-koncesione djelatnosti**

U pokrenutom postupku protiv AD „Kontejnerski terminal i generalni tereti“ Bar i „Ocean Montenegro“ d.o.o. - Bar, **Agencija je okončala postupak** na tržištu pružanja usluga teretnim preookeanskim brodovima u akvatorijumu Luke Bar, imajući u vidu postojanje osnovane sumnje **o zaključenju zabranjenog sporazuma između OCEAN MONTENEGRO DOO i KONTEJNERSKI TERMINALI I GENERALNI TERETI.**

U postupku analize predmeta i aktivnog monitoringa, utvrđeno je da se postupak vodi zbog postojanja sumnje o antikonkurentnim ciljevima i posljedicama ugovornog odnosa između OCEAN MONTENEGRO DOO i KONTEJNERSKI TERMINALI I GENERALNI TERETI, koji ima za cilj sprječavanje razvoja konkurenata, a u pravcu eliminisanja potencijalne konkurencije, te stvaranja barijera za ulazak novih učesnika na predmetno relevantno tržište. U tom smislu, Agencija je ocijenila da postoji osnovana sumnja da su oba učesnika u monopolskom položaju na planu pružanja svojih usluga u okviru relevantnog geografskog područja Luke Bar preduzela obavezu unakrsnog ekskluzivnog obavljanja usluga sa obavezom nekonkurisanja, a sa ciljem zatvaranja tržišta.

Postupajući po nalogu iz Rješenja, učesnici u sporazumu su blagovremeno dostavili Aneks ugovora kojim se, zabranjene i ništave odredbe Ugovora o pružanju usluga, zaključenog između OCEAN MONTENEGRO DOO i KONTEJNERSKI TERMINALI I GENERALNI TERETI, stavljaju van snage.

Okončani su i postupci pred Upravnim sudom po tužbi izjavljenoj na Zaključak o odbijanju zahtjeva za izuzeće službenih lica i po Zahtjevu za vanredno preispitivanje presude Upravnog suda, ***na način što je presudom Vrhovnog suda Crne Gore potvrđen Zaključak Agencije o vršenju neposrednog-nenajavljenog uvida.***

Protiv navedenih privrednih društava i odgovornih lica u pravnom licu, podnijeti su zahtjevi za pokretanje prekršajnog postupka Područnom organu za prekršaje u Baru.

➤ ***Kartelni sporazum na tržištu proizvodnje i prometa obuće***

U postupku pokrenutom radi utvrđivanja postojanja akata koji za cilj ili posljedicu imaju ili mogu imati sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje konkurencije na tržištu proizvodnje i prometa obuće, protiv Društva za proizvodnju i trgovinu "Šafran" d.o.o. Bar i Društva sa ograničenom odgovornošću „Obuća Minja“ d.o.o, Berane, **donijeto je rješenje**, kojim je utvrđeno da su pojedine odredbe Sporazuma o upotrebi zaštićenog znaka robne marke „ŠAFRAN“ i zaštiti kupca za dalju prodaju, zaključenog između "Šafran" d.o.o. Bar, i „Obuća Minja“ d.o.o, Berane, imale za cilj ili posljedicu sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje konkurencije na relevantnom tržištu, te da su iste ZABRANJENE I NIŠTAVE. Ugovornim stranama zabranjena je dalja primjena i sprovođenje pomenutih odredbi Sporazuma o upotrebi zaštićenog znaka robne marke „ŠAFRAN“ i zaštiti kupca za dalju prodaju. Takođe je zabranjeno "Šafran" d.o.o. Bar, da utvrđuje i na tržištu koordinira i nadzire primjenu prodajne cijene svojih kupaca ka krajnjim potrošačima za proizvode Šafrana, te naloženo da najkasnije u roku od sedam (7) dana od dana prijema Rješenja pisanim putem obavijesti sve svoje kupce dostavom kopije dispozitiva Rješenja, kao i da dokaz o izvršenju naloga dostavi Agenciji na uvid.

Postupajući po nalogu iz Rješenja, Šafran doo je dostavio dokaz o izvršenom nalogu i postupanjima po istom.

Protiv navedenih privrednih društava podnijeti su zahtjevi za pokretanje prekršajnog postupka područnim organima za prekršaje u Baru i Beranama.

II Postupci u toku

U daljim aktivnostima na slučajevima zabranjenih sporazuma, Agencija je pokrenula ispitni postupak po službenoj dužnosti, i to:

➤ *Kartelni sporazum zajedničkog nastupa u sektoru osiguranja – postupak protiv Sava osiguranje d.o.o. i Lovćen AD*

Postupak je pokrenut radi utvrđivanja postojanja akata koji za cilj ili posljedicu imaju ili mogu imati sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje konkurencije u smislu člana 8 stav 1 tačka 1), 2) i 3) *Zakona o zaštiti konkurencije* (»Sl. list CG«, br.44/12), protiv privrednog subjekta „*LOVĆEN*“ *OSIGURANJE AD* i „*SAVA MONTENEGRO*“ *AD* na tržištu nabavke usluga životnog i neživotnog osiguranja javnih preduzeća Crne Gore u postupcima javnih nabavki.

U postupku analize dostavljenih podataka i informacija, Agencija je takođe utvrdila da su društva za osiguranje **SAVA OSIGURANJE D.O.O. I LOVĆEN AD** zaključili sporazum o zajedničkom nastupu na tržištu Crne Gore (kao krovni sporazum), a zatim i pojedinačni *ad hoc* ugovor za javnu nabavku usluga osiguranja imovine i lice Crnogorskog elektroprenosnog sistema („CGES“).

Predmetnim sporazumima je predviđeno i snošenje rizika podnošenjem zajedničke ponude dva direktna konkurenta na tržištu osiguranja u Crnoj Gori. Dodatno, ponudu za zaključenje usluga osiguranja je CGES u prethodne tri godine dobio isključivo od predmetnog konzorcijuma u formi zajedničke ponude, dok druga registrovana osiguravajuća društva nijesu ni podnosila ponude. Agencija će u tom smislu ispitivati da li predmetni krovni sporazum, kao i *ad hoc* sporazum predstavljaju zabranjenu vrstu horizontalnih sporazuma (kartelnog tzv. *bid-rigging* karaktera) između direktnih konkurenata na tržištu, sa ciljem sprečavanja, ograničavanja ili narušavanja konkurencije na relevantnom tržištu neživotnog osiguranja u Crnoj Gori. Agencija naročito smatra da je predmetna vrsta sporazuma o zajedničkom nastupu velikih privrednih subjekata štetna za naručioce, javna preduzeća, sa direktnim efektom potencijalne štete na poslovanje javnih preduzeća.

S tim u vezi, a na osnovu dostupnih informacija, te sprovedenih sektorskih istraživanja, konstatovano je da u sektoru osiguranja postoje mehanizmi usaglašenog djelovanja i poslovanja, kao i prethodnih dogovora pri nastupima u različitim vrstama konzorcijuma, koji imaju za cilj podjelu kupaca, kao i obezbijedivanje najviše moguće cijene usluge osiguranja, na osnovu kojih aktivnosti je i pokrenut postupak protiv privrednih subjekata „*LOVĆEN*“ *OSIGURANJE AD* i „*SAVA MONTENEGRO*“ *AD*.

Protiv navedenih privrednih društava podnijeti su zahtjevi za pokretanje prekršajnog postupka Područnom organu za prekršaje u Podgorici.

Dalje aktivnosti na ovom postupku prenešene su u 2015.godinu.

5.2.1. Pojedinačna izuzeća sporazuma od zabrane

Zakonom su definisane vrste i forme sporazuma koje se imaju smatrati *zabranjene i ništave*. U tom smislu, član 8 utvrđuje zabranu i ništavost, kako za sporazume između direktnih i/ili potencijalnih konkurenata, tako i učesnika na tržištu u vertikalnom lancu proizvodnje i prometa.

Međutim, Zakon uvodi i mogućnost direktnog izuzimanja od zabrane zabranjenih sporazuma, nezavisno od forme, u slučaju u kojem je tržišno učešće učesnika u sporazumu neznatno (u skladu sa članom 13 Zakona i *de minimis* pravilom), odnosno u slučajevima ispunjenja uslova iz člana 11 Zakona, kojim se propisuje grupno izuzeće određene kategorije sporazuma od zabrane, a u skladu sa odredbama *Uredbe o bližim uslovima za izuzeće sporazuma po vrstama i određivanja vrste sporazuma koji mogu biti izuzeti od zabrane*.

Na predmetni način je obezbijedena mogućnost za sve privredne subjekte da sami ocijene ispunjenost uslova za izuzeće od zabrane člana 8 Zakona, a na osnovu instituta člana 11 i člana 13 Zakona.

U postupku ocjene zahtjeva za pojedinačno izuzeće sporazuma od zabrane, Agencije se prije svega rukovodi podnijetim dokazima i podacima, a u skladu sa teretom dokazivanja od strane učesnika u sporazumu.

U slučajevima u kojima učesnici na tržištu nijesu u mogućnosti da utvrde ispunjenost uslova, te da shodno tome ocijene da određeni sporazum nije zabranjen, imaju mogućnost da, u skladu sa postupkom iz čl. 12 Zakona i *Pravilnika o sadržaju i načinu podnošenja zahtjeva za pojedinačno izuzeće sporazuma od zabrane*, podnesu sporazum sa svim dokazima i činjenicama na planu ocjene ispunjenja uslova za pojedinačno izuzeće i, u skladu sa tim, izdavanje konačnog upravnog akta.

Predmetni institut *pojedinačnog izuzeća* sporazuma od zabrane se ne može primijeniti na sporazume kartelnog karaktera koji za cilj ili posljedicu imaju utvrđivanje cijena, podjelu tržišta po kupcima ili teritoriji.

Agencija ocjenjuje svaki zahtjev za pojedinačno izuzeće sporazuma od zabrane, sa posebnom projekcijom efekata takvih sporazuma na svim vertikalno integrisanim tržištima (proizvodnja, distribucija, maloprodaja, sirovine i inputi i sl.), a naročito uslove konkurencije na primarno relevantnom tržištu, te efekte sporazuma na dostupnost proizvoda, cijenu i kvalitet. Agencija se u ocjeni ispunjenosti četiri (4) kumulativna uslova oslanja i na interpretativne instrumente EU u ocjenu ispunjenosti uslova iz člana 101(3) Sporazum o funkcionisanju EU.

Implementacija

Agencija je u izvještajnom periodu **okončala tri (3) postupka** po zahtjevima za izdavanje odobrenja za pojedinačno izuzeće sporazuma od zabrane. U dva slučaja, između istih ugovornih strana, Agencija je naložila i izvršenje određenih mjera koje trebaju da obezbijede spriječavanje ograničavanja ili narušavanja konkurencije.

- U postupku ocjene ispunjenosti uslova za pojedinačno izuzeće od zabrane Ugovora o zastupanju između **Crnogorskog Telekom AD i Voli d.o.o.** Agencija je ocijenila da nema nikakvih očekivanih ni potencijalnih efekata u segmentu pružanja usluge *pre-paid* mobilne telefonije zaključenjem i izvršenjem predmetnog Ugovora. U tom smislu je i izdato Rješenje

kojim se predmetni Ugovor o zastupanju pojedinačno izuzima od zabrane na period od pet (5) godina od dana zaključenja. Agencija je u predmetnom postupku naročito cijenila strukturu i dinamiku tržišta *pre-paid* mobilne telefonije, promotivne i druge aktivnosti najbližih konkurenata Crnogorskog Telekom AD, kao i cijene, dostupnost i na drugi način zamjenljivost proizvoda različitih mobilnih operatera.

- Rješavajući po Zahtjevu za izdavanje odobrenja za pojedinačno izuzeće sporazuma od zabrane, podnijetom od strane Hemofarm ad Vršac, Srbija i Farmegra d.o.o. Podgorica, Agencija je odobrila pojedinačno izuzeće od zabrane Ugovora o prodaji, zaključenog između **Hemofarm ad Vršac, Srbija i Farmegra d.o.o. Podgorica**. Izuzeće je odobreno na period od jedne (1) godine od dana zaključenja Ugovora o prodaji, odnosno do 09.01.2015 godine.
- Rješavajući po Zahtjevu za izdavanje odobrenja za pojedinačno izuzeće sporazuma od zabrane, podnijetom od strane Hemofarm ad Vršac, Srbija i Farmegra d.o.o. Podgorica, Agencija je odobrila pojedinačno izuzeće od zabrane Ugovora o prodaji, zaključenog između **Hemofarm ad Vršac, Srbija i Farmegra d.o.o. Podgorica**. Izuzeće je odobreno na period od pet (5) godina od dana zaključenja Ugovora o prodaji, odnosno do 25.11.2019 godine.

5.3. Zloupotreba dominantnog položaja

Agencija je i u ovom izvještajnom periodu nastavila rad na doslednom sprovođenju propisa o zaštiti konkurencije u dijelu koji se odnosi na utvrđivanje zloupotreba dominantnog položaja učesnika na tržištu, odnosno otkrivanja takvih zloupotreba i određivanju mjera kako bi se spriječila nezakonita postupanja u budućem periodu. Istovremeno je, i bez vođenja posebnih postupaka, radila na prevenciji i upoznavanju privrednika sa određenim spornim ponašanjima u cilju njihovog dobrovoljnog odustajanja od takvih aktivnosti i uspostavljanja efikasne tržišne konkurencije, a u cilju ekonomičnosti postupanja Agencije i javnog interesa.

Definicija dominantnog položaja precizirana je članom 14 Zakona i gotovo je identična definiciji koju su razvili evropski sudovi i EK. Dominantan položaj je, stim u vezi, definisan kao položaj koji na relevantnom tržištu ima učesnik koji nema konkurenciju ili ima značajnu tržišnu snagu koja mu omogućava da ograniči ili spriječi razvoj efikasne konkurencije na tržištu Crne Gore ili njenom dijelu, odnosno koji ima značajno bolji položaj u odnosu na konkurente, što mu takođe omogućava da u značajnog mjeri i preduzima poslovne aktivnosti nezavisno od svojih konkurenata, distributera, kupaca ili krajnjih korisnika.

Pretpostavlja se da učesnik na tržištu ima dominantan položaj ako je njegov udio na relevantnom tržištu veći od 50 % (pojedinačna dominacija), odnosno ukoliko dva ili više učesnika na tržištu imaju kolektivan dominantan položaj na tržištu roba i usluga u slučaju da između njih ne postoji značajna konkurencija, te da je njihov ukupan udio na relevantnom tržištu veći od 60 %.

Posjedovanje dominantnog položaja samo po sebi nije nedozvoljeno, već samo njegova zloupotreba, odnosno isključivo su zabranjeni akti ili radnje učesnika u dominantnog položaju koji istim narušavaju slobodnu konkurenciju na tržištu. Evropsko, pa i crnogorsko pravo konkurencije, je bazirano na načelu da je, samim postojanjem dominantnog učesnika na tržištu, intenzitet slobodne tržišne utakmice znatno oslabljen, te stoga posjedovanje dominantnog položaja **obavezuje** učesnike na tržištu jednom **posebnom odgovornošću za očuvanje slobodne i fer tržišne konkurencije**, kao i strukture tržišta koja takvu konkurenciju i omogućava.

Vrijednost koju zabrana zloupotrebe dominantnog položaja štiti jeste zaštita blagostanja potrošača (u ekonomskom smislu), gdje isto može biti narušeno, kako **kroz nivoje cijena**, koji su viši od nivoa koji bi se inače formirali na tržištu u odsustvu zloupotrebe, tako i **kroz ograničavanja kvaliteta inovacije ili raznovrsnosti izbora** koji je na raspolaganju potrošačima. Treba imati u vidu da se blagostanje potrošača u ekonomskom smislu štiti i kroz **očuvanje slobodne tržišne konkurencije**, kao i **strukture tržišta** koja takvu konkurenciju omogućava.

Zloupotreba dominantnog položaja može obuhvatiti sve oblike ponašanja učesnika na tržištu koji svojom tržišnom snagom značajno ograničavaju tržišnu konkurenciju, odnosno čije djelovanje ima za posljedicu sprječavanje ulaska novih učesnika na tržište ili isključivanja postojeće konkurencije sa tržišta.

Zadatak Agencije je da u svakom pojedinačnom postupku, kojim se utvrđuje moguća zloupotreba dominantnog položaja, prvenstveno ocijeni nalazi li se određeni učesnik na tržištu u dominantnom položaju ili ne, zavisno od njegovih tržišnih udjela i tržišne snage, ali i svih drugih okolnosti na konkretnom relevantnom tržištu.

Zakon navodi primjere zloupotrebe dominantnog položaja na gotovo identičan način kao i član 102 Sporazuma o funkcionisanju EU, odnosno precizira da je zloupotreba dominantnog položaja na relevantnom tržištu zabranjena.

Bitno je naglasiti da, za razliku od nekih situacija zabranjenih sporazuma za koje je moguće tražiti izuzeće na osnovu Zakona, **sve zloupotrebe dominantnog položaja su zabranjene bez mogućnosti izuzeća**. Ovakvo zakonsko rješenje je opravdano, obzirom da je samim postojanjem dominantnog učesnika na tržištu, tržišna utakmica već značajno oslabljena, tako da je bilo koje nedozvoljeno ponašanje dominantnog učesnika, bez obzira na njegov intenzitet, dovoljno da se ustanovi zloupotreba.

Na osnovu iznijetog, može se zaključiti da **zabrana zloupotrebe** dominantnog položaja, po crnogorskom pravu, **podrazumijeva kumulativno postojanje sljedeća tri (3) elementa**:

- postojanje jednog ili više učesnika na relevantnom tržištu;
- dominantan položaj, i
- zloupotreba.

Implementacija

Agencija je pokrenula dva (2) ispitna postupka po službenoj dužnosti, i to :

➤ **Zloupotreba dominantnog položaja – postupak pokrenut protiv Ledo d.o.o. Podgorica**

Agencija je u postupku praćenja i analize uslova konkurencije na tržištu proizvodnje i prodaje sladoleda i zamrznute hrane (voće, povrće, riba, meso, tijesto, jela) prikupljala podatke od učesnika na tržištu maloprodaje predmetnih prehrambenih proizvoda, prije svega o izvorima i uslovima snabdijevanja navedenim proizvodima. Analizom i obradom prikupljenih podataka su utvrđeni uslovi komercijalne saradnje privrednog subjekta *LEDO d.o.o. iz Podgorica*, odnosno sa njim povezanih lica u kupoprodajnom odnosu u kanalu maloprodaje, prvenstveno prema najvećim kupcima u maloprodaji prehrambenih proizvoda na teritoriji Crne Gore, u periodu od 2011. do 2014. godine. Na osnovu prikupljenih podataka i drugih raspoloživih i javno dostupnih izvora informacija, Agencija je, imajući u vidu značajnu tržišnu snagu LEDO d.o.o. u proizvodnji i prodaji navedenih proizvoda, osnovano pretpostavila **da analizirani akti i radnje mogu predstavljati povredu konkurencije iz člana 15. stav 2. Zakona, pa je stim u vezi i pokrenula ispitni postupak.**

Protiv stranke u postupku "LEDO" doo podniet je Zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka Područnom organu za prekršaje Podgorica.

Aktivnosti na okončanju postupka nastavljene su u 2015. godini.

➤ **Zloupotreba dominantnog položaja nametanjem neopravdano visoke cijene – postupak protiv Vodovod Budva d.o.o.**

Agencija je iz sredstava javnog informisanja neposredno obaviještena o značajnom poskupljenju usluge isporuke vode na teritoriji opštine Budva, od strane jedinog društva za obavljanje ove djelatnosti – Vodovod Budva d.o.o. U nadležnosti Agencije su u skladu sa Zakonom, između ostalih, i postupci protiv privrednih subjekata, koji uživajući dominantan položaj na tržištu, mogu preduzeti radnju zloupotrebe nametanjem neopravdano visoke cijene. Ovo je naročit slučaj kada krajnji kupci nijesu u mogućnosti da izvrše zamjenu dobavljača, odnosno kada se dominantan učesnik izjednačava sa *monopolistom* u formi, te ne postoji alternativa za potrošače.

Imajući u vidu da su predmetna preduzeća direktno odgovorna jedino opštinskim organima upravljanja, odnosno svojim osnivačima, te da na tržištu posluju nezavisno i samostalno, nijedan državni organ nije imao u nadležnosti ispitivanje razloga značajnog povećanja cijene usluge isporuke vode za domaćinstva i privredu u ovim opštinama.

Agencija je prije pokretanja postupka sprovedla značajan broj ispitnih radnji, koje su se prije svega ticale utvrđivanja cijene iste vrste usluga u susjednim primorskim opštinama, gdje su uslovi snabdijevanja, ekonomske prilike preduzeća i građana slične, te utvrdila da je cijena snabdijevanja vodom i pružanje usluge odvoda komunalnog i drugog otpada značajno viša u opštini Budva.

Također, Agencija je prikupila podatke i od javnog preduzeća Regionalni vodovod, sa ciljem utvrđivanja razlike između nabavne i dalje prodajne cijene preduzeća protiv kojih je pokrenut postupak, te bližeg razumijevanja osnova i razloga visokih iskazanih troškova poslovanja u ovim preduzećima.

Imajući u vidu sve prikupljene podatke i informacija, a u odsustvu bilo kojih aktivnosti drugih nadležnih opštinskih i republičkih organa i organizacija, **Agencija je pokrenula postupak utvrđivanja postojanja radnje zloupotrebe dominantnog položaja nametanjem neopravdano visoke cijene, prije svega radi iskorišćavanja potrošača.**

Dalje aktivnosti na ovom predmetu su u toku.

Obustavljeni postupci

Agencija je u izvještajnom periodu obustavila **dva (2) postupka**, i to:

- U postupku pokrenutom protiv „**Radio Difuzni Centar**“ **d.o.o.**, zbog sumnje o postojanju radnje zloupotrebe dominantnog položaja na tržištu pružanja usluga pristupa neophodnoj infrastrukturi i emitovanja signala za mobilnu telefoniju na tržištu Crne Gore, a sa ciljem utvrđivanja osnovanosti primjene i efekata nejednakih uslova na iste transakcije sa različitim učesnicima na tržištu, odnosno primjena različitih cijena suprotno objavljenom cjenovniku RDC d.o.o., za tri licencirana mobilna operatora u Crnoj Gori, donijet je Zaključak kojim se isti obustavlja, jer nema dokaza da je privredno društvo Radio Difuzni Centar d.o.o. zloupotrijebilo dominantan položaj na relevantnom tržištu.
- Agencija je obustavila i postupak protiv „**Jugopetrol**“ **AD Kotor** zbog nedostatka dokaza da je „Jugopetrol“ A.D. Kotor izvršilo radnju zloupotrebe dominantnog položaja na relevantnom tržištu pružanja usluga skladištenja nafte i naftnih derivata dostupnih morskim putem na užem relevantnom geografskom tržištu teritorije Luke Bar, ograničavanjem tržišta na štetu potencijalnih korisnika ovih usluga, odbijajući poslovnu saradnju i davanje u zakup skladišta pod komercijalnim uslovima u periodu od 2008. – 2011. godine.

<i>Klasifikacija predmeta</i>	<i>Broj donijetih odluka</i>		
	<i>Riješeno predmeta u 2014.g.</i>	<i>Postupci prenešeni u 2015.g.</i>	<i>Obustavljeni postupci u 2014.g.</i>
<i>Zabranjeni sporazumi</i>	4	1	/
<i>Zloupotreba dominantnog položaja</i>	/	2	2
<i>Pojedinačna izuzeća sporazuma od zabrane</i>	3	2	/

Tabela 5: Donijete odluke o povredama konkurencije u 2014.godini

Dužina trajanja postupaka

Iako je u najvećoj mjeri predviđeno vođenje postupka u skladu sa Zakon o upravnom postupku, ipak je rok za donošenje konačnog rješenja duži nego u drugim upravnim postupcima. U ovom slučaju se prije svega, pošlo od Evropske prakse (zemalja članica i EK) gdje postupci traju i po više godina, imajući u vidu sve činjenice i dokaze koje nadležni organi moraju utvrditi i izvesti sa ciljem donošenja konačnog rješenja. Postupak prikupljanja dokaza je naročito otežan ograničenim kapacitetima Agencije, dok su prikupljeni dokazi u najvećem broju slučajeva izuzetno obimni i odnose se na poslovanje, kako stranaka protiv kojih se postupak vodi, tako i svih drugih učesnika na tržištu u vezi sa poslovanjem stranke. U tom smislu je neophodno prikupiti i izvesti dokaze od drugih privrednih subjekata, koji mogu biti dobavljači i kupci stranke protiv koje se postupak vodi, konkurenti ili potencijalni konkurenti, saslušati sve stranke koje imaju interes u postupku, sprovesti usmenu raspravu i drugo, a što sve u značajnoj mjeri usporava vođenje postupka. Dodatno, pojedine radnje, kao što su različiti oblici zloupotrebe dominantnog položaja, zahtijevaju i utvrđivanje određenih efekata na tržištu, kroz dodatne analize i postupke na planu utvrđivanja relevantnih činjenica. Postupci u EU traju i znatno duže nego što je to do sada bio slučaj u Crnoj Gori.

Nadalje, postupci pred Agencijom su zahtjevni postupci prikupljanja i obrade činjenične građe gotovo svih subjekata u sektoru u kojem se postupak pokreće. U tom smislu, neophodno je razumjeti u potpunosti trgovinske običaje i praksu funkcionisanja sektora, regulatorni okvir, način saradnje privrednih subjekata u prodaji, nabavci, razmjeni i sl, kako bi se na valjan način utvrdili osnovi za prikupljanje dodatne dokumentacije i informacija na planu utvrđivanja eventualne povrede zakona. Imajući u vidu da su tri (3) službenika stalno angažovana na postupcima koji se vode po zahtjevima stranaka - ocjena koncentracija učesnika na tržištu - preostala tri službena lica su nadležna, kako za praćenje konkurencije u pojedinim privrednim sektorima, tako i za ocjenu pokretanja i vodenja postupka, te donošenja konačnog rješenja.

Dodatno, u razvijenim zemljama, pa i zemljama u okruženju, na svakom postupku povrede konkurencije rade najmanje 2-3 službena lica, dok postupak traje i po nekoliko godina.

Nezavisno od broja predmeta, koji su sastavni dio Izvještaja, ukazujemo na svakodnevnu komunikaciju Agencije sa Evropskom Komisijom u vidu kontinuirane izrade i prezentacije izvještaja, sa kratkim opisom sadržaja predmeta, kao i dostave rezimea svih odluka Agencije.

Evropska Komisija je bila svojevrsni kontrolor rada Agencije, nadzirala je pravilnu primjenu propisa o zaštiti konkurencije, te pratila sve promjene u uvođenju novog zakonodavstva.

U prilog zakonitog vođenja postupaka Agencije je i Mišljenje - Deputy Team Leader Competition Component o usklađenosti postupanja Agencije sa EU praksom, u kojem se posebno ističe, **citiramo**:

” U smislu vođenja postupka preduzimanja svih radnji koje su u skladu sa Zakonom, ali i praksom drugih organa sa sličnim nadležnostima u EU, utvrđeno je da nema postupaka Agencije ili službenih lica koja bi bila u suprotnosti sa standardima u ovakvim i sličnim postupcima u drugim zemljama EU.

Drugim rečima, predmetni postupci se vode u skladu sa važećim propisima na snazi u Crnoj Gori i uz doslednu primenu evropskih propisa, u skladu i sa obavezom Crne Gore prema Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju”.

5.4. Aktivnosti Agencije van pokrenutih postupaka

Agencija je, van pokrenutih postupaka, ***ispitivala uslove konkurencije na tržištu prehrambenih proizvoda, mlijeka i mliječnih proizvoda, tržištu proizvodnje i prometa pekarskih proizvoda, komercijalne politike privrednih subjekata Glavnog grada Podgorice koje obavljaju komunalne usluge, tržištu vode i gaziranih pića na tržištu Crne Gore***, i dr.

➤ Tržište prehrambenih proizvoda

U toku redovnih aktivnosti analiziranja pojedinih tržišta, Agencija je posebnu pažnju posvetila dešavanjima, te u tom pravcu postupanjima učesnika na tržištu prehrambenih proizvoda.

Konkurencija u oblasti trgovine, prije svega trgovine pretežno prehrambenih proizvoda na malo svakako postoji, sa značajnim brojem velikih, srednjih i manjih učesnika na tom tržištu. U skladu sa tim, svaki učesnik na tržištu bi morao samostalno da formira svoje maloprodajne cijene, bez uticaja samog proizvođača-dobavljača na finalnu cijenu proizvoda u maloprodaji, odnosno bez dogovora proizvođača i/ili distributera i/ili maloprodavaca o nivou cijena prema krajnjem potrošaču.

Ipak, mora se imati u vidu da su tržišta maloprodaje najtransparentnija tržišta, odnosno da posljedica jednake cijene može biti prosto ekonomski opravdano sa stanovišta učesnika na tržištu koji svoje cijene prilagođavaju uslovima konkurencije i cijenama konkurenata, a u odsustvu bilo koje vrste sporazuma koji se može smatrati zabranjenim. Svakako, u slučajevima u kojima postoje apsolutno jednake cijene i uslovi, postoji opravdana sumnja o postojanju tzv. zabranjenog sporazuma.

Agencija je u prethodnom periodu bila suočena sa nekoliko slučajeva potencijalne povrede Zakona u ovom segmentu, a prije svega u odnosu na pozicioniranje proizvoda, primjene cijena uvoznika i stranih proizvođača ispod cijene u matičnoj državi, i sl. Ipak, nije bilo direktnih pritužbi maloprodavaca na uslove nabavke od veleprodaja, niti veleprodaja za postojanje zloupotrebe dominantnog kupca na nivou maloprodaje. Agencija je međutim u saznanju da se određena pravila o uslovljavanju kupovine, komercijalne rabatne politike i drugi komercijalni uslovi na ovom tržištu ne utvrđuju u svemu poštujući obaveze iz zakona, a **što može imati uticaja na izbor potrošača i cijene**. Česta praksa na tržištu trgovine hranom i pićem predstavlja i praksa dogovornog usaglašavanja maloprodajne i veleprodajne cijene svih u trgovinskom lancu, a čime se na određeni način obezbjeđuje tzv. pakt o nenapadanju (eng. *hub and spoke conspiracy*), kojim diriguju proizvođači uz podršku kupaca na nivou veleprodaje i maloprodaje.

Ovakva praksa obezbjeđuje poštovanje fiksne ili minimalne cijene proizvoda određenog proizvođača u svim maloprodajnim objektima, a na štetu potrošača i konkurencije među trgovcima na veliko i malo.

Takođe, parametri poslovanja privrednih subjekata na ovom relevantnom tržištu ukazuju na činjenicu da je u posljednje vrijeme izražena tendencija otvaranja hipermarketa, gdje se uglavnom obavlja trgovina prehrambene robe. Evidentno je da je tržište maloprodaje dobara široke potrošnje na teritoriji Crne Gore konkurento, što ostavlja prostor i za ulazak novih tržišnih učesnika.

U toku daljih aktivnosti na predmetnom relevantnom tržištu, Agencija je na zahtjev Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja **utvrđivala i komercijalne uslove saradnje velikih i značajnih dobavljača sa maloprodajnim lancima**, a za koje je postojala indicija da bi zauzimanjem određenih prostora na policama maloprodajnih objekata moglo imati negativne efekte na strukturu tržišta i dostupnost većeg broja proizvoda kupcima u Crnoj Gori.

Analize Agencije su u tom pogledu utvrdile da ne postoji mogućnost sprječavanja ili ograničavanja konkurencije izlaskom novih, proširenjem tržišnog udjela postojećih učesnika na tržištu, odnosno ulaskom velikog regionalnog maloprodajnog lanca. Takođe, Agencija je utvrdila da komercijalni uslovi saradnje marketinškog karaktera, u vezi sa vidljivošću proizvoda u maloprodajnim objektima, ne utiču na dostupnost proizvoda i drugih proizvođača u tim objektima.

➤ **Tržište mlijeka i mliječnih proizvoda**

Poseban dio aktivnosti tokom izvještajnog perioda usmjeren je relevantnom tržištu proizvodnje i prometa mlijeka i mliječnih proizvoda. Ovo posebno i nakon dostavljene Inicijative za ocjenu zakonitosti postupanja pojedinih učesnika sa ovog relevantnog tržišta, procesuirane preko nadležnog Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, a u dijelu formiranja i visine cijena mlijeka i mliječnih proizvoda proizvođača IMLEK i sa njim povezanih lica u Crnoj Gori.

U smislu dostavljenog, Agencija je preduzela konkretne radnje na prikupljanju podataka i informacija direktno od IMLEK BOKA, pri čemu je utvrđeno da IMLEK BOKA samostalno formira svoje cijene i uslove prodaje, te da nema proizvodnih, prerađivačkih i drugih djelatnosti na teritoriji Crne Gore, već obavlja isključivo poslove uvoza i daljeg plasmana robe IMLEK i sa njim povezanih lica iz Srbije, Bosne i Hercegovine i Makedonije. Dodatno, Agencija je prikupila i analizirala dokumentaciju koja se odnosi na komercijalne uslove poslovanja IMLEK BOKA na tržištu Crne Gore.

Nakon analize dostavljenih podataka i informacija, a u skladu sa nadležnostima Agencije, **utvrđeno je da nema osnova za pokretanje postupka protiv IMLEK BOKA DOO, te konstatovano da je cijena na polici maloprodajnih objekata, koja je niža od cijene na susjednom tržištu, prije svega, dobra i poželjna za potrošače u Crnoj Gori.**

U skladu sa pripremljenom Analizom tržišta mlijeka i mliječnih proizvoda na teritoriji Crne Gore, Agencija je utvrdila da najveće tržišno učešće na **relevantnom tržištu otkupa mlijeka** ima Šimšić Montmilk Danilovgrad (27%). Isti ima i dominantan položaj **na relevantnom tržištu proizvodnje mlijeka** (sa učešćem od oko 43%), dok IMLEK BOKA DOO ima dominantan položaj na relevantnom tržištu prometa mlijeka (sa učešćem od oko 60%).

➤ *Tržište proizvodnje i prometa pekarskih proizvoda*

Agencija se bavila i cijenama hljeba u maloprodaji prema krajnjem potrošaču. Istina je da u slučajevima u kojima je cijena prema krajnjem potrošaču apsolutno jednaka kod svih maloprodavaca isto može upućivati na postojanje osnovane sumnje da je riječ ili o direktnom sporazumu između konkurenata na tržištu maloprodaje o primjeni jednakih cijena prema kupcima, ili rezultat tzv. usaglašene prakse. U oba slučaja bi takvo postupanje učesnika na tržištu kao konkurenata moglo biti protivno odredbama člana 8. Zakona.

Što se tiče ovakvog dokazivanja povrede konkurencije, odnosno zabranjenog sporazuma, za Agenciju ne bi predstavljalo veliki problem, obzirom da je nemoguće imati iste proizvodne cijene u uslovima kada imamo veliki broj proizvođača hljeba, sa različitim kapacitetima proizvodnje, različitim energentima koje koriste u proizvodnji, kao i drugim ulaznim parametrima.

Na osnovu predmetnih aktivnosti, konstatovano je da nema nezakonitih postupanja sa ovog relevantnog tržišta.

➤ *Komunalne usluge*

U postupanjima komunalnih službi Glavnog grada Podgorice, Agencija nije utvrdila postojanje radnji zloupotrebe dominantnog položaja u slučaju neprimjereno visokih cijena, koje bi imale ili mogle imati za cilj ili posljedicu sprječavanje, narušavanje ili pak ukidanje konkurencije na ovom relevantnom tržištu.

➤ *Tržište prirodne vode i gaziranih pića*

1. Na osnovu pojedinih informacija o ograničenom izboru osvježavajućih pića na nekim prodajnim mjestima u Crnoj Gori, Agencija je pristupila analizi stanja na relevantnom tržištu distribucije osvježavajućih pića, mineralne i ostale flaširane vode, na teritoriji Crne Gore.

Razlog za početak rada na ovoj analizi su bili navodi koji su upućivali na postojanje sumnje da je ograničena ponuda flaširane negazirane vode kod veleprodaja i maloprodaja na teritoriji Crne Gore, ili određenih mjesta, kao što su, između ostalog i benzinske pumpe, rezultat poslovne politike pojedinih učesnika na osnovu koje bi se, uz prodaju brenda određenog proizvođača, uslovno obezbijedila, odnosno povećala prodaja i flaširane negazirane vode.

Ova praksa imala bi za cilj ili posledicu zatvaranje tržišta i prodajnih kanala za ostale proizvođače flaširane negazirane vode, odnosno sprječavanje ulaska novih kompanija na tržište sa ovom vrstom proizvoda.

U slučaju u kojem bi analiza (čija je izrada još uvijek u toku i o čemu se prikuplja dokumentacija i druge činjenice neophodne za utvrđivanje postojećeg stanja na ovom tržištu) pokazala postojanje prakse vezivanja prodaje jednog proizvoda za drugi proizvod, odnosno bilo koje radnje koje imaju za cilj ili posledicu ograničenje slobodnog razvoja tržišta, Agencija će po službenoj dužnosti pokrenuti postupak utvrđivanja postojanja eventualne radnje zloupotrebe dominantnog položaja učesnika na tržištu, koja ima za cilj kontrolisanje tržišta ili cijenu proizvoda.

2. Imajući u vidu postupanja pojedinih proizvođača u smislu uslovljavanja maloprodavaca da u svojim marketima moraju imati isključivo njihove proizvode, pri čemu direktno zabranjuju prisustvo konkurentnih brendova drugih proizvođača, a sa uticajem, prije svega, na domaće proizvođače gazirane i negazirane vode za piće, sprovedeno je detaljno sagledavanje ovog problema.

U vezi sa navedenim, konstatovano je da ne postoje direktna ograničenja da se proizvodi nađu na policama, već da određeni proizvođači u postupku pregovora o pozicioniranju proizvoda u maloprodajnim objektima izražavaju poslovne zahtjeve da njihovi proizvodi budu izloženi na određenom minimumu zastupljenost na policama i/ili u prostoru pojedinačnog objekta.

Agencija je tim povodom pozvala sve vlasnike maloprodajnih objekata i naročito maloprodajnih trgovinskih lanaca da Agenciji prijave eventualna direktna uslovljavanja isporukom proizvoda ili nametanjem obaveze isključive saradnje sa jednim proizvođačem, odnosno zabrana držanja na policama svih ili samo određenih konkurentnih brendova drugih proizvođača.

Agencija istovremeno ističe da je isključivo nadležna za postupanje u slučajevima gdje dolazi do značajne povrede konkurencije, sprječavanjem, narušavanjem ili ograničavanjem konkurencije na tržištu, te da ne može, niti je u njenoj nadležnosti zaštita pojedinih proizvođača od komercijalnih, marketinških i promotivnih aktivnosti drugih proizvođača koji predstavljaju uobičajene trgovinske i poslovne odnose kao osnov otvorene ekonomije i tržišne privrede, a sa ciljem povećanja stepena konkurencije na tržištu u korist potrošača.

6. KAZNENA POLITIKA ZA POVREDE ZAKONA

Kaznena politika u oblasti zaštite konkurencije je svakako od centralnog značaja za sve subjekte, odnosno učesnike na tržištu. Prepoznajući štetu koju povreda Zakona može prouzrokovati direktno za privredne subjekte, ali i sve građane, predviđene su kazne u procentualnom iznosu na ukupno ostvarene prihode. Utvrđene kazne od 1% do 10% ukupnog godišnjeg prihoda u finansijskoj godini koja prethodi godini kada je prekršaj učinjen su u potpunosti u skladu sa pravnom tekovinom Evropske Unije u ovoj oblasti i imaju za cilj, kako preventivnu, tako i jaku represivnu komponentu, budući da je jasno da izricanje kazne u iznosu i do 10% na ostvarene godišnje prihode može u velikoj mjeri ugroziti funkcionisanje i tržišnu snagu gotovo svakog učesnika, a što može imati značajne efekte i na samo tržište.

Predviđene kazne se odnose na učesnike na tržištu koji najave, zaključe ili sprovedu zabranjeni sporazum, izvrše radnju zloupotrebe dominantnog položaja, kao i kod svih zakonom nedozvoljenih postupanja u sprovođenju predmetnih koncentracija.

U zemljama Evropske Unije, pa i od strane Evropske Komisije, nijesu rijetki slučajevi utvrđivanja kazne i u višemilionskom iznosu, što je svakako doprinijelo uspostavljanju fer tržišnih uslova i sve širem prihvatanju pravila konkurencije od strane učesnika na tržištu, ali imalo jasno i preventivni efekat na svjesnu i namjernu povredu propisa. Svakako, očekujemo da će domaći i inostrani privredni subjekti, sa uvođenjem značajnih sankcija, prepoznati svoju ulogu na tržištu i svoje komercijalne napore planirati i sprovoditi isključivo u skladu sa odredbama Zakona.

Predviđenu kaznu izriče prekršajni sud, po donijetom rješenju Agencije kojim se utvrđuje povreda konkurencije. Prekršajni sud će u postupku ocjene visine kazne svakako imati u vidu sve olakšavajuće i otežavajuće elemente koje Agencija utvrdi tokom postupka.

Agencija može i sama izricati kazne prema učesnicima na tržištu koji nijesu ispunili obaveze naložene zaključkom Agencije. Naime, periodičnom novčanom kaznom u iznosu od od 500,00 € do 5.000,00€ za svaki dan neispunjenja naložene obaveze, a najviše do 3% ukupnog prihoda ostvarenog u finansijskoj godini koja prethodi godini u kojoj je postupak pokrenut kazniće se učesnik na tržištu, kao i stranke u pokrenutim postupcima koji postupe suprotno naloženim mjerama Agencije.

Implementacija

Procesne novčane kazne

- Agencija je prekršajnim nalogom kaznila učesnika na tržištu "Total TV Montenegro" i odgovorno lice u njemu novčanim kaznama u iznosu od 4000,00€, odnosno 1000,00€, zbog nepodnošenja zahtjeva za sprovođenje koncentracije. **Okrivljeni su platili novčane kazne.**
- Agencija je izrekla 2 (dvije) procesne kazne u iznosu od po 5000,00 €, pravnim licima: „M-Kabl“ Podgorica i „Cabling“ Budva, zbog nepostupanja po zahtjevu Agencije za dostavljanje ili saopštavanje traženih podataka. „Cabling“ Budva, je platio izrečenu kaznu i dostavio je traženu dokumentaciju. U ponovnom postupku, Agencija je „M-Kabl“ kaznila periodičnom novčanom kaznom u iznosu od 68.572, 00 €. Protiv Zaključka je „M-kabl“ podnio Tužbu Upravnom sudu. Postupak je u toku.
- Agencija je u ponovnom postupku kaznila „Ocean Montenegro“ d.o.o. procesnom novčanom kaznom u iznosu od 5.000€, zbog neispunjenja obaveza naloženih Zaključkom Agencije za zaštitu konkurencije. Protiv Zaključka je „Ocean Montenegro“ d.o.o. podnio Tužbu Upravnom sudu. Postupak je u toku.
- Agencija je izrekla procesnu kaznu u iznosu od po 500 € za svaki dan neispunjenja naložene obaveze, odnosno ukupno (48) dana, što čini ukupan iznos kazne od 24.000,00 € pravnom licu »United Media« S.à.r.l., društvu osnovanom u skladu sa zakonima Velikog Vojvodstva Luksemburg, zbog neispunjenja obaveze naložene od strane Agencije, a radi dostavljanja određenog dokumenta. **Kažnjeni »United Media« S.à.r.l., je uplatilo procesnu kaznu.**

- U postupku pokrenutom protiv “Ledo” d.o.o, Agencija je kaznila 9 (devet) učesnika na tržištu procesnom novčanom kaznom od po 500€ (petstotinaeura), zbog nepostupanja po zaključcima za dostavljanje podataka i dokumentacije. **Dva učesnika sa ovog relevantnog tržišta su platila procesne novčane kazne.**

7. SEKTORSKE ANALIZE

Istraživanja tržišta sprovode se u cilju boljeg razumijevanja pojedinih sektora, odnosno relevantnih tržišta, dubinskih analiza tržišta ili pojedine prakse na tržištu, i to prije svega na tržištima koja ukazuju na slabosti njegovog funkcionisanja. Iste slabosti mogu biti posljedica postupanja učesnika na tržištu, strukture pojedinog tržišta, ponašanja i navike potrošača ili drugih postupanja koja mogu negativno uticati na krajnje potrošače. Sektorska istraživanja sporovde se na tržištima na kojima se, kroz davanje mišljenja i preporuka, može znatno povećati konkurentsko okruženje, te u vezi sa tim povećati korist koju tržišna konkurencija donosi krajnjim potrošačima. Takva istraživanja često otkriju i nepravilnosti na tržištu koja su suprotna propisima o zaštiti konkurencije.

S tim u vezi, Agencija pokreće postupke protiv učesnika na tržištu za koje sumnja da svojim aktivnostima i postupanjima krše slobodnu konkurenciju.

Istovremeno, sektorska istraživanja su često osnova za mišljenja i preporuke koje Agencija dostavlja nadležnim državnim institucijama, jedinicama lokalne uprave, a u cilju otklanjanja prepreka pristupa tržištu, dok se objavom rezultata takvih istraživanja, posebno sprovođenjem mjera sadržanim u mišeljnjima i preporukama, istovremeno jača kultura zaštite konkurencije.

Agencija u kontinuitetu vrši istraživanja tržišta distributivne trgovine na malo i veliko prehrambenih proizvoda i robe široke potrošnje. Rezultati sprovedenih istraživanja su utvrđeni kvantitativni pokazatelji na ovom tržištu, koje Agencija koristi u postupcima, budući da se radi o izuzetno dinamičnoj djelatnosti u kojoj su prisutne česte promjene vlasničkih odnosa i sve više konsolidacije i ukupnjavanja.

U tom smislu, Agencija je tokom 2014.godine prikupila i obradila opsežnu dokumentaciju koja ukazuje na međusobne odnose trgovačkih lanaca i njihovih distributera u odnosu na različite kategorije roba.

Aktivnosti na predmetnim istraživanjima obuhvatile su sve najznačajnije trgovačke lance u Crnoj Gori, kao i njihove dominantne dobavljače po različitim kategorijama roba i usluga. Prikupljena dokumentacija, pored samih ugovora između trgovačkih lanaca i njihovih dobavljača, sadržala je i podatke o komercijalnim i finansijskim uslovima, a što posebno uključuje prodajne cijene roba, razne vrste naknada, rabate, bonuse, doprinose, stimulacije, itd.

➤ *Implementacija*

- U pokrenutom postupku ocjene zakonitosti akata i radnji učesnika **na tržištu telekomunikacija**, Agencija je sprovodila postupak analize predmetnog tržišta, i to prije svega u smislu nediskriminacionog omogućavanja pristupa infrastrukturnim objektima i mreži kojom upravlja RDC d.o.o, odnosno obezbjeđivanju jednakih uslova pristupa za sve učesnike na istom relevantnom tržištu. U toku postupka, Agencija je analizirala i uslove konkurencije na tržištu ADSL širokopojasnog pristupa, dok je aktivno učestvovala u ex ante analizi pojedinačnih tržišta iz sektora telekomunikacija, gdje je inicijalna analiza započeta od strane sektorskog regulatora – Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost Crne Gore.
- U odnosu na **tržište proizvodnje i prometa lijekova**, Agencija je analizirala koncentrisanost tržišne strukture na nivou proizvođača i distributera u okviru ATC3 i ATC4 klasifikacije proizvoda, te dostupnosti proizvoda registrovanih kod CALiMS pacijentima, kroz maloprodajnu mrežu apoteka. Agencija je u sprovedenim postupcima utvrđivala stepen konkurencije na tržištu distribucije, način i postupak uvoza, registracije i prometa lijeka, kao i postupak nabavke na slobodnom tržištu u okviru postupaka javnih nabavki.
- Agencija je **utvrđivala i komercijalne uslove saradnje velikih i značajnih dobavljača sa maloprodajnim lancima**, a za koje je postojala indicija da bi zauzimanjem određenih prostora na policama maloprodajnih objekata moglo imati negativne efekte na strukturu tržišta i dostupnost većeg broja proizvoda kupcima u Crnoj Gori. Analize Agencije su u tom pogledu utvrdile da ne postoji mogućnost sprječavanja ili ograničavanja konkurencije izlaskom novih, proširenjem tržišnog udjela postojećih učesnika na tržištu, odnosno ulaskom velikog regionalnog maloprodajnog lanca. Takođe, Agencija je utvrdila da komercijalni uslovi saradnje marketinškog karaktera, u vezi sa vidljivošću proizvoda u maloprodajnim objektima, ne utiču na dostupnost proizvoda i drugih proizvođača u tim objektima.

Tokom izvještajnog perioda, vršena su sektorska istraživanja, i to na:

- **tržištu vodosnabdijevanja u pojedinim primorskim opštinama** (prije svih Budva i Kotora),
- **tržištima prehrambene robe i robe široke potrošnje**,
- **tržištu nabavke usluga životnog i neživotnog osiguranja javnih preduzeća Crne Gore** u postupcima javnih nabavki, i
- **tržištu proizvodnje i prodaje sladoleda i zamrznute hrane (voće, povrće, riba, meso, tijesto, jela)**.

Nakon ovih aktivnosti, u pojedinim slučajevima je utvrđeno da nema osnova za pokretanje i vođenje postupaka, dok je u drugim slučajevima ispitivanja uslova konkurencije, komercijalnih uslova poslovanja, pristupa tržištu i uslovima saradnje, sa ciljem sagledavanja postojanja potencijalne povrede slobodne konkurencije na predmetnim tržištima, Agencija pokrenula postupke ispitivanja takvih radnji.

8. COMPETITION ADVOCACY (ŠIRENJE SVIJESTI)

Agencija je aktivno sudjelovala u svim aktivnostima koje su usmjerene na širenje svijesti o potrebi zaštite konkurencije, kao i aktivnom razumijevanju i angažovanju svih koji imaju direktnog i /ili indirektnog uticaja na ovom planu. U tom smislu, Agencija je preduzimala niz aktivnosti samostalno, kao i u saradnji sa EU finansiranim projektom *“Usklađivanje nacionalnog zakonodavstva sa EU Acquis –om u oblasti zaštite konkurencije i Direktive EU o uslugama”*.

Agencija je stalno otvorena za saradnju sa medijima i u svim slučajevima postavljenih zahtjeva za obavještenja uvijek i u najkraćem roku pružala i dostavljala zahtijevane podatke i informacije, sem naravno onih povjerljivog karaktera i sadržaja. U komunikaciji sa medijima, prisutan je visok stepen transparentnosti, a sa ciljem upoznavanja javnosti sa pokrenutim postupcima, kao i postupcima koji su okončani, na osnovu kojih kompanije i građani mogu biti u prilici da se upoznaju i utvrde nadležnosti i postupanja Agencije.

Na seminarima i radionicama održanim u saradnji sa Privrednom komorom Crne Gore, u okviru Projekta kojeg finansira i sprovodi Delegacija EU u Podgorici, dati su jasni pokazatelji privrednicima u kom pravcu će Agencija biti primarno orijentisana, te koje vrste radnji na tržištu mogu potpadati pod nadležnosti Agencije. Cilj je da se učesnici na tržištu upoznaju sa osnovama zakonodavnih rješenja na snazi, te nadležnostima i postupanjima Agencije. Naravno, tom prilikom ukazano je na nedopustive aktivnosti pojedinih učesnika na tržištu, te na potencijalne akte i radnje koje za rezultat imaju ili mogu imati sprječavanje, narušavanje ili pak ukidanje slobodne konkurencije. Takođe, nastojali smo dati odgovore na sva pitanja koja bi trebala pomoći privrednicima na bolje razumijevanje prava i politike konkurencije, kako ne bi dolazilo do pokretanja postupaka i eventualnog kažnjavanja zbog postupanja suprotnih propisima o zaštiti konkurencije.

Agencija je u potpunosti dala podršku edukaciji sudija Upravnog i Vrhovnog suda, privrednih i prekršajnih sudova, a u okviru zajedničkih aktivnosti sa EU projektom i Centrom za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije u Crnoj Gori, imajući u vidu izuzetan značaj pravosudnih institucija na planu boljeg i efikasnijeg sagledavanja ekonomsko – pravnih instituta politike zaštite konkurencije i pravne sigurnosti za građane i kompanije.

Predmetne aktivnosti imale su za cilj prezentaciju zakonodavnog okvira na snazi, sa posebnim osvrtom na pojedine aspekte u sprovođenju politike i prava zaštite konkurencije u dijelu zabranjenih sporazuma, zloupotrebe dominantnog položaja i kontrole koncentracija.

Pored navedenih aktivnosti, koje su objavljene i na Internet prezentaciji, Agencija je postupala po zahtjevima pojedinih republičkih i lokalnih organa i organizacija, uglavnom na planu širenja svijesti o ulozi i značaju koji pravo i politika konkurencije imaju na razvoj preduzetništva, te potrebi uklanjanja i/ili izmjena određenih uslova koji onemogućavaju slobodan razvoj tržišta. Agencija je, van pokrenutih postupaka, ispitala uslove konkurencije na tržištu komercijalne politike privrednih subjekata Glavnog grada Podgorice koje obavljaju komunalne usluge, kao i primjedbe proizvođača mlijeka, mliječnih proizvoda, vode i gaziranih pića na tržištu Crne Gore, upućenih preko nadležnog Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja. Predmetna ispitivanja su bila primarno usmjerena na podršku državnim organima i organizacijama na planu pravilne primjene politike zaštite konkurencije, te sprječavanja prakse i politike drugih organa i organizacija na planu zaštite pojedinačnih konkurenata ili preduzeća sa povjerenim javnim ovlaštenjima, gdje su posljedice takvog postupanja štetne za građane i privredu Crne Gore.

Agencija je tokom 2014.godine, svojim odlukama, obustavila postupke protiv privrednih subjekata Radio Difuzni Centar doo i Telenor doo, prije svega smatrajući da su tretirani subjekti jasno uvidjeli mogućnosti za nastanak štetnih posljedica ograničavanjem ili sprječavanjem konkurencije, a na osnovu komunikacije i boljeg upoznavanja sa aktivnostima i nadležnostima Agencije. U tom pravcu su i sve aktivnosti u toku postupka na planu širenja svijesti i boljeg razumijevanja naslijeđenog problema u poslovnom odnosu ova dva subjekta dali krajnji rezultat koji je omogućio obustavu postupka i uspostavljanje uslova za slobodan i fer razvoj konkurencije.

Evidentne su i značajne aktivnosti prema privrednim subjektima koji obavljaju djelatnost u akvatorijumu Luke Bar, u pravcu kontinuiranog obavještavanja i edukovanja zainteresovanih lica sa ovog relevantnog tržišta, koje radnje državnih organa i organizacija, odnosno privatnih subjekata, mogu biti od uticaja na povredu konkurencije, kao i to da nadležnosti Agencije ne mogu postojati protiv drugih državnih organa koji nameću određene administrativne barijere za ulazak na tržište. Svakako, u ovim slučajevima Agencija je postupala isključivo sa ciljem upoznavanja javnosti i nadležnih da takvo ograničenje može dovesti do sužavanja ili potpunog ograničavanja konkurencije, a što bi trebalo biti razmatrano od strane nadležnih organa prilikom utvrđivanja ekonomske politike Crne Gore.

Naša su očekivanja da će i svi privredni subjekti ozbiljnije pristupiti upoznavanju sa pravilima zaštite konkurencije, obzirom da je u dosadašnjoj praksi uočeno da su određene radnje povrede konkurencije bile uglavnom rezultat nedovoljnog poznavanja pravila zaštite konkurencije. U tom pravcu, u narednom period će se uložiti dodatni napor za tzv. *competition advocacy*, odnosno približavanja pravila konkurencije i njihovog značaja privrednim subjektima. S tim u vezi, već se odvijaju i sprovode određeni program u saradnji Agencije, Privredne komore, Unije slobodnih sindikata, Centra za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije, Uprave za javne nabavke i posebno EK, a kroz projekte podrške u ovoj oblasti.

9. SARADNJA SA SEKTORSKIM REGULATORIMA

Agencija je u sprovođenju Zakona obavezana nadležnostima i ovlašćenjima, nezavisno od industrijskog i privrednog sektora u kojem se može desiti povreda Zakona. U tom smislu, Agencija je prirodno usmjerena na pojedinačne sektorske regulatore u čijoj nadležnosti je kontrola cijena, uslovi učešća na tržištu, izdavanje odobrenja, licenci i drugih nadležnosti nad privrednim subjektima koji su aktivni i ostvaruju privrednu djelatnost u okviru pojedinačnog sektora.

U smislu navedenog, između nadležnosti Agencije i pojedinačnog sektorskog regulatora može doći do preklapanja nadležnosti, kao i do čvršće saradnje u zaštiti zajedničkog interesa. Agencija u tom smislu naročito prepoznaje potrebu bliže saradnje sa regulatorima u oblasti telekomunikacija, energetike, zdravstva i finansijskih usluga. Sa svim navedenim regulatorima Agencija ima potpisane protokole o saradnji sa ciljem utvrđivanja i usklađivanja zajedničkih aktivnosti, a u pravcu spriječavanja radnji i akata koji mogu imati za posljedicu spriječavanje, ograničavanje ili narušavanje konkurencije na tržištu. Ovo posebno ako se ima u vidu da su u nadležnosti i sektorskih regulatora preduzimanje svih aktivnosti i postupaka na planu obezbijedivanja najvećeg mogućeg stepena konkurencije između učesnika na tržištu.

Pored toga, u pravcu uspostavljanja i razvijanja međusobne saradnje, prije svega u opštem i javnom interesu, sa ciljem sprječavanja, ograničavanja ili narušavanja konkurencije za aktivnosti koje prethode postupcima javnih nabavki, Agencija i Uprava za javne nabavke potpisale su *Sporazum o međusobnoj saradnji*. U toku su aktivnosti na potpisivanju sporazuma o saradnji sa MUP-om.

Tehničko regulisanje tržišta je isključivo u nadležnosti sektorskog regulatora, kao dijela ex ante regulative, dok je nadležnost i postupanje Agencije ex post i na planu utvrđivanja povrede ili postojanja opasnosti da će određenom radnjom učesnika na tržištu doći do povrede Zakona, odnosno narušavanja slobodne konkurencije.

Agencija je, pored ustanovljene saradnje sa regulatorima, takođe u više navrata razmjenjivala podatke i informacije, kao i preduzimala zajednički radnje sa ciljem rasvjetljavanja činjeničnog stanja i utvrđivanja materijalne istine u pokrenutim postupcima. U tom smislu se naročito ističe saradnja sa nadležnim regulatorima u sektoru telekomunikacija, zdravstva i osiguranja.

Sektorski regulatori su nosioci tehničkih i drugih tehnoloških znanja, koja zaposlena ekspertska lica u Agenciji ne posjeduju, pa je u tom smislu i saradnja u najboljem javnom interesu.

Aktivnosti Agencije u 2014.godini posebno su bile posvećene tržištu elektronskih komunikacija i saradnji sa Agencijom za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost, u smislu izdavanja mišljenja na analize relevantnog tržišta podložnih prethodnoj ex-ante regulaciji. Takođe, na zahtjev Agencije, EKIP je dostavljao sve neophodne podatke vezane za relevantna tržišta čiji je regulator, a u vezi sa pokrenutim postupcima Agencije i predmetima koncentracija.

Saradnja sa Centralnom Bankom Crne Gore, Regulatornom Agencijom za energetiku i Agencijom za nadzor osiguranja ogleдалa se u međusobnom protoku podataka i informacija, a za potrebe prethodnih koncentracija i sektorskih analiza, odnosno zloupotreba dominantnog položaja pojedinih učesnika na tržištu, čija je djelatnost u nadležnosti ovih regulatora.

10. ULOGA SUDOVA U SPROVOĐENJU ZAKONA

Agencija u okviru Zakonom predviđenih ovlašćenja ima u nadležnosti pokretanje i vođenje postupaka, te donošenja rješenja koja su konačna u svakom pojedinačnom slučaju. Ocjena zakonitosti odluka Agencije je u nadležnosti Upravnog suda, dok je kaznena politika za najteže povrede Zakona u isključivoj nadležnosti prekršajnih institucija.

Postupak zaštite konkurencije je prije svega upravni postupak na planu utvrđivanja postojanja povrede konkurencije, odnosno postupka ispitivanja ispunjenosti uslova za odobrenje koncentracija učesnika na tržištu. Ipak, stranke u postupku, kao i zainteresovana treća lica koja imaju status stranke u smislu zakona, mogu biti učesnici i u sudskom postupku u smislu Zakona.

Stranke u postupku imaju mogućnost pokretanja upravnog spora protiv svakog upravnog akta Agencije. Dodatno, Agencija protiv učesnika na tržištu, gdje je utvrđena povreda konkurencije u smislu Zakona, pokreće zahtjevom prekršajni postupak pred nadležnim organom za prekršaj u svemu u skladu sa Zakonom o prekršajima. Pored navednih postupaka, koji se po zahtjevu stranke i Agencije mogu voditi pred nadležnim Upravnim sudom Crne Gore i prekršajnim organima, svako

fizičko i pravno lice koje trpi posljedice utvrđene povrede konkurencije može pred nadležnim Privrednim sudom pokrenuti postupak za naknadu štetu i izgublenu dobit.

U smislu iznijetog, uloga sudova je veoma značajna, a imajući u vidu da su na direktan način u postupak zaštite konkurencije, kao i zaštite prava učesnika na tržištu, uključeni Upravni sud, nadležni prkeršajni organi i Vijeće za prekršaje, Privredni sudovi i Vrhovni sud Crne Gore.

Ciljevi Zakona se u tom smislu mogu ostvariti isključivo potpunom i pravilnom primjenom Zakona i od strane sudskih organa vlasti. Nepostupanja sudova, odnosno kašnjenja u postupanju u ovoj izuzetnoj važnoj pravnoj stvari za ekonomiju Crne Gore i građane, može dovesti do odugovlačenja postupaka, neefikasnosti Zakonom predviđenih preventivnih i represivnih mjera, kao i zastare za prekršajno gonjenje i kažnjavanje. U tom smislu je i potpuna primjena Zakona, kao i pravovremeno i hitno postupanje od izuzetnog značaja za pravilnu i potpunu primjenu politike zaštite konkurencije.

U postupku eksplanatornog sastanka sa predstavnicima EK, u okviru pregovaračkog poglavlja VIII, postojeći sistem koji uključuje nadležnosti više sudova i koji prije svega isključuje nadležnost Agencije za izricanje kazni za povredu konkurencije je ocijenjen kao prihvatljiv, isključivo pod uslovom dokazane efikasnosti u dužem vremenskom periodu.

U tom smislu i Agencija uvek ističe značajnu ulogu sudskih organa u obezbjeđivanju potpune i dosledne primjene politike konkurencije. Crna Gora, svakako poučena iskustvom drugih zemalja, ima mogućnost i obavezu da u potpunosti uskladi praksu i rad organa uprave i sudstva u cilju obezbjeđivanja efikasnog i potpunog rješavanja predmeta iz ove upravne stvari. U tom pravcu, naročita pažnja bi se morala posvetiti i radu sudskih organa, sa naglaskom na permanentnu edukaciju sudija Upravnog suda u ovoj oblasti. Nepostojanje predvidljivog i efikasnog mehanizma presuda u ovim predmetima, kao i standardizacija prakse Agencije i sudova, mogla bi ugroziti poziciju Crne Gore u pregovorima na ovom poglavlju i pred Crnu Goru postaviti nove zahtjeve u pogledu drugačijeg regulisanja kažnjavanja i sudske kontrole odluka Agencije.

Nakon sticanja punopravnog članstva, Agencija će se uključiti u mrežu evropskih institucija za zaštitu konkurencije, gdje ćemo, zajedno sa nadležnim organima zemalja članica i same Evropske Unije, saradivati i nastojati unaprijediti uslove konkurencije u Uniji i specifično na teritoriji Crne Gore. Istovremeno ćemo kao Agencija, a naravno i nadležni sudovi, biti u obavezi da se i u Crnoj Gori primjenjuju, kako nacionalni, tako i propisi Evropske Unije.

11. SLOBODAN PRISTUP INFORMACIJAMA

Agencija je donijela **pet (5)** rješenja kojima su zahtjevi o slobodnom pristupu informacijama usvojeni, dok je donijela **sedam (7)** rješenja, kojima je zahtjev o slobodnom pristupu informacijama odbijen kao neosnovan.

12. MIŠLJENJA

U izvještajnom periodu Agencija je izadala veći broj mišljenja, po podnijetim zahtjevima sektorskih regulatora, punomoćnika stranaka u postupku i učesnika na tržištu.

13. OGRANIČENJA, PREPREKE I PRITISCI U RADU AGENCIJE

Najveće ograničenje sa kojim se Agencija suočava je manjak profesionalnog kadra za vršenje radnji uviđaja, prikupljanja i analize dokaza u postupku, te veoma zahtjevan postupak dokazivanja cilja i efekata radnji učesnika na tržištu kojima se ograničava, sprečava ili narušava konkurencija. U tom smislu se posebno ističe nedostatak službenih lica za sprovođenje postupaka ispitivanja i utvrđivanja činjeničnog stanja, kao i službenog lica sa tehničko-tehnološkim znanjem i forenzičkim iskustvom na planu prikupljanja dokaza u skladu sa pozitivnim propisima. Dodatnu prepreku svakako predstavlja i niska prisutnost ovlašćenih službenih lica na edukacijama u okvirima evropskih foruma iz oblasti zaštite konkurencije, prije svega imajući u vidu ograničena finansijska sredstva izdvojena po ovom osnovu.

Agencija se u svom radu svakako suočava sa pritiscima koji u najvećoj mjeri dolaze od učesnika na tržištu protiv kojih je postupak pokrenut ili se postupak vodi. U tom smislu, nezadovoljne kompanije nerijetko pribjegavaju prijetnjama, prigovorima ili žalbama prema drugim organima izvršne vlasti i predstavnicima stranih država. Agencija svakako razumije da privredna društva imaju svaku mogućnost postupanja u skladu sa zakonom, te da mogu imati i drugačije razumijevanje zakonodavnog okvira na snazi u odnosu na postupanja Agencije u svakom pojedinačnom slučaju, ali isto tako smatra da bilo koji drugi argumenti, koji su neutemeljeni i neistiniti, ne mogu služiti drugome do vršenja direktnog pritiska na ovlašćena lica za sprovođenje postupka. **Za predmetne aktivnosti, iako u potpunosti zakonite, postoji pretpostavka da su, prije svega usmjerene na odugovlačenje postupka** i nametanje dodatnog radnog angažovanja službenih lica koja postupaju u predmetu, a u situaciji kada je administrativni kapacitet Agencije već u prethodnim godinama ocijenjen kao neadekvatan u izveštajima Delegacije EK u Crnoj Gori.

Takođe, smatramo neodgovornim pogrešna plasiranja nestručnih i neargumentovanih komentara, a koja mogu samo doprinijeti razvoju pogrešne svijesti građana i privrednika o politici konkurencije u Crnoj Gori. Ovdje posebno ističemo da **Agencija nema u nadležnosti i ovlašćenjima mogućnost „zaštite interesa“ bilo kojeg privrednog subjekta, domaćeg ili inostranog, već je u nadležnosti Agencije isključivo zaštita konkurencije, odnosno slobodnog tržišta, kao Ustavom i zakonom propisane kategorije.**

U tom smislu i očekujemo da će se u narednim slučajevima prethodno provjeriti mogućnost primjene Zakona na konkretnu situaciju i bez paušalnih ocjena koristiti nadležni organ kao zaštita od sprovedenih ili budućih postupaka, koji nemaju ni dodirnih tačaka sa radom ove institucije.

U vezi navoda pojedinih učesnika na tržištu zbog **onemogućavanja uvida u spise predmeta** od treće strane (što su učestali zahtjevi upućeni ovoj instituciji), ističemo da Agencija ne može davati uvida u poslovne i povjerljive informacije u privatnom i *inter partes* ugovornom odnosu.

Poslovne i osjetljive informacije i podaci (ugovori, memorandumi, tehnologije, poslovni planovi, promet po dobavljačima i kupcima i sl.) bi, u tom smislu, postali otvoreni za sve privredne subjekte,

odnosno i za međusobno direktne i/ili potencijalne konkurente sa nesagledivim posljedicama na reputaciju Agencije i posebno države Crne Gore, imajući u vidu naročito set dokumenata, podataka i informacija koje su učesnici u postupcima obavezni da dostave Agenciji, a sve u skladu sa *Uputstvom o sadržaju i načinu podnošenja zahtjeva za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije* („Sl. list CG“, br. 18/13). Posebno ističemo da postupci zahtijevaju prikupljanje značajnog broja dokumentacije i sa drugih tržišta od regionalnih i Globalnih kompanija, ***te da bi omogućavanje uvida, suprotno odredbi člana 38 Zakona i zaključka Agencije, moglo proizvesti nenadoknadivu štetu, a državu Crnu Goru izložila tužbama za naknadu štetu.***

Predmetno ukazuje na ispravno postupanje Agencije za zaštitu konkurencije, a u cilju zaštite imovine i interesa Crne Gore, što će nam i u budućem periodu biti prioritetan zadatak.

U tom smislu je Agenciji i naročito zaposlenim u radu na predmetima neophodna dodatna podrška nadležnih državnih organa, koja do sada zaista nije ni izostala, a budući da se postupci koji se vode ili mogu otpočeti u Agenciji tiču značajanih učesnika na tržištu, kao i da potencijalan finansijski efekat na njihovo poslovanja u Crnoj Gori može biti značajan.

Takođe, Agencija, a ni nadležni u njoj, svakako neće pristajati da se na njen rad i integritet nanose kvalifikacije „političkog“ ili „ličnog“ uticaja, a da za to ne postoji niti jedan osnov. U tom pravcu, Agencija će u potpunosti štiti integritet ovlašćenih službenih lica u postupku, kao i zakonito sprovođenje postupka, što svakako očekujemo i od svih drugih nadležnih organa.

14. MEĐUNARODNA SARADNJA

14.1. Multilateralna saradnja

14.1.1. ICN-Međunarodna mreža tijela za zaštitu konkurencije

Agencija je od 2007 godine članica ICN- International Competition Network. Saradnja u okviru ove mreže nastavila se i tokom izvještajnog perioda.

ICN je međunarodno tijelo isključivo posvećeno sprovođenju Zakona o zaštiti konkurencije, čiji su članovi nacionalna i multinacionalna tijela za zaštitu konkurencije. ICN organizuje godišnje konferencije i radionice, kojim se želi pružiti prilika da se razgovara o projektima radnih grupa, oformljenih između članova ICN-a, kao i njihovom sprovođenju. Kada ICN dostigne konsenzus o preporukama, ili "najboljim praksama" koje proizilaze iz projekta, onda je na samim tijelima za zaštitu konkurencije da individualno odluče da li i kako da primjene usvojene preporuke, samostalno, bilateralnim ili multilateralnim sporazumima, prema potrebi.

14.1.2. *RCC: OECD-GVH*

Agencija je aktivna u projektima **Regionalnog centra za konkurenciju u Budimpešti (RCC)**, koji predstavlja partnerski projekat OECD-a i Mađarskog tijela za zaštitu konkurencije (GVH), s ciljem pružanja pomoći u jačanju kapaciteta i sprovođenju politike zaštite konkurencije u regionima istočne, jugoistočne i centralne Evrope, kroz organizovanje radionica za predstavnike tijela za zaštitu konkurencije.

U organizaciji RCC-a (Regionalnog centra za konkurenciju), u Budimpešti je održana radionica na temu "Prakse i postupci pri ocjenjivanju koncentracija", sa posebnim osvrtom na strategije ispitivanja dopuštenosti koncentracija, najbolje prakse u prvoj-preliminarnoj fazi istrage, kao i na teme vezane za drugu, složeniju fazu u postupku ispitivanja.

Teme su obrađivane od strane eksperata OECD-a kroz prezentacije, kao i kroz aktivno učešće učesnika radionice prilikom obrade hipotetičkog slučaja u odvojenim sesijama.

14.1.3. *Evropska Energetska Zajednica (EEZ)*

Agencija je potpisnica Ugovora o osnivanju EEZ mreže, zaključenog između tijela za zaštitu konkurencije regiona i Sekretarijata Evropske Energetske Zajednice, 23.11.2012.godine u Beču. EEZ je usmjerena na investicije, ekonomski razvoj, sigurnost snadbijevanja energijom i socijalnu stabilnost i predstavlja prvi institucionalni projekat pokrenut od strane zemalja jugoistočne Evrope koje nijesu članice Evropske Unije. Svrha EEZ mreže tijela za zaštitu konkurencije je da pruži doprinos koherentnoj i dosljednoj primjeni i sprovođenju pravnih tekovina koje se odnose na zaštitu konkurencije u sektorima struje, gasa i nafte, unutar zemalja potpisnica i na regionalnim tržištima. Koherentna i dosljedna primjena i sprovođenje pravila konkurencije Evropske Unije će pomoći otvaranje tržišta, unaprijeđenju zaštite potrošača i podsticanje investicija u regionu. EEZ mreža tijela za zaštitu konkurencije služi kao platforma za promovisanje saradnje, razmjene iskustava i razvijanje najbolje prakse u pogledu politike zaštite konkurencije.

U organizaciji Sekretarijata Energetske Zajednice, u Atini su 17. i 18. septembra 2014. godine održani sastanci kojima su prisustvovali predstavnici tijela za zaštitu konkurencije i regulatornih tijela za energetiku iz zemalja regiona jugoistočne Evrope. Cilj sastanka je bio, pored inteziviranja saradnje regulatornih tijela i tijela za zaštitu konkurencije u sektoru energetike, priprema organa za zajedničko sprovođenje istraga u energetskom sektoru.

14.1.4. *SCF –Forum o konkurenciji u Sofiji*

Pored jačanja bilateralne saradnje sa bugarskom Komisijom za zaštitu konkurencije, kroz **potpisivanje Memoranduma o razumijevanju i saradnji**, aktivnosti Agencije na polju multilateralne saradnje ogledale su se kroz članstvo u Forumu o konkurenciji u Sofiji (u daljem tekstu: Forum) - Sofia Competition Forum, zajedničke inicijative bugarske Komisije za zaštitu konkurencije i UNCTAD-a, koji organizuje sastanke na polugodišnjem nivou.

Predstavnici Agencije prisustvovali su *petom sastanku Foruma o konkurenciji u Sofiji (Sofia Competition Forum)* u organizaciji bugarske Komisije za zaštitu konkurencije i UNCTAD-a. Sastanak

se fokusirao na temu nenajavljenog uvida-inspekcija na licu mjesta, te o pravnim i tehničkim aspektima ove vrste inspekcija. Predstavnici crnogorske Agencije prezentovali su svoja iskustva iz ove oblasti. Radionica za predstavnike tijela za zaštitu konkurencije i tijela za zaštitu potrošača zemalja učesnica je imala za cilj, između ostalog, identifikaciju mogućih vidova saradnje ovih institucija.

14.1.5. Nadzor saobraćaja jugoistočne Evrope (SEETO)

Agencija za zaštitu konkurencije dio je i učestvuje u radu *Radne grupe za željeznički i intermodalni transport* u okviru SEETO- Nadzor saobraćaja jugoistočne Evrope, regionalne organizacije transporta, osnovane Memorandumom o razumijevanju za razvoj Osnovne regionalne transportne mreže, potpisanim od strane vlada Albanije, Bosne i Hercegovine, bivše Jugoslovenske Republike Makedonije, Crne Gore, Republike Srbije i Misije UN-a na Kosovu i Evropske Komisije.

U organizaciji EK i SEETO u Skoplju je održan sastanak **radne grupe za željeznički i intermodalni transport, sa posebnim osvrtom na regulatorni aspekt i aspekt konkurencije** na tržištu usluga željezničkog prevoza. Sesijama su prisustvovali predstavnici regulatornih tijela za željeznicu, predstavnici tijela za zaštitu konkurencije, kao i predstavnici ministarstava za saobraćaj iz zemalja u regionu.

Takođe, u organizaciji EK i SEETO u Podgorici je održan sastanak **radne grupe za željeznički i intermodalni transport- regulatorni aspekt i aspekt konkurencije**, gdje su eksperti EK i regulatora prezentirali slučajeve sa posebnim osvrtom na prirodne monopole i osnovnu infrastrukturu (essential facilities) sa aspekta konkurencije, kao i diskriminatorsku praksu vertikalno integrisanih železničkih preduzeća i rukovođenja infrastrukturom. Sesijama su prisustvovali predstavnici regulatornih tijela za željeznicu, predstavnici tijela za zaštitu konkurencije, kao i predstavnici ministarstava za saobraćaj iz zemalja u regionu.

14.2. Bilateralna saradnja

Dogovoreno je potpisivanje Memoranduma o saradnji i razumijevanju sa Republikom Srbijom i Republikom Hrvatskom.

15. SARADNJA SA EVROPSKOM UNIJOM – POMOĆ I PODRŠKA AGENCIJI, PROCES PRISTUPANJA I MONITORING EU

Agencija je, u saradnji sa Evropskom delegacijom u Crnoj Gori i EK, gdje su nosioci podrške Direktorat za proširenje i Direktorat za konkurenciju, u prethodnih šest (6) godina uspjela da obezbijedi podršku razvoju regulatornog okvira, unaprijeđenja svijesti opšte i stručne javnosti i zaposlenih u Agenciji. Predmetno je omogućeno aktivnim učešćem zaposlenih u Agenciji na planu razvoja projektnih zadataka i zahtjeva prema EK, a u cilju daljeg unaprijeđenja rada ove institucije.

U procesu pristupanja Evropskoj Uniji, zakonodavstvo u oblasti zaštite konkurencije predstavlja najznačajniju komponentu Poglavlja 8. U finalnom izvještaju Evropske Komisije (objavljenom u Briselu 08.10.2014.godine) konstatovano je da je Vlada Crne Gore u februaru 2014.godine usvojila sedam podzakonskih akata koji regulišu blok izuzeća. Takođe, istaknuto je da konflikti između zakona bi trebali da budu eliminisani, naročito kad je riječ o pristupu trećih lica povjerljivim informacijama. EK je u izvještaju istakla da je Crna Gora poboljšala enforcement record- rezultate sprovođenja zakona, naročito u dijelu anti-trust politike. U izvještaju EK navedeno je i da kada su u pitanju zloupotrebe dominantnog položaja Agencija je pokrenula jedan postupak po službenoj dužnosti, finalizirala četiri nova slučaja i sprovela svoju prvu inspekciju na licu mjesta („iznenadni upad“). Odluka Upravnog i Vrhovnog suda kojom se podržava prethodno rješenje Agencije koje se odnosi na zloupotrebu dominantnog položaja, zajedno sa rješenjima Agencije vezanim za sporazume kojima se narušava konkurencija, doprinijela je podizanju javne svijesti o pravilima vezanim za konkurenciju, kao i o njihovom sprovođenju. Zaključeno je i da su trenutni administrativni kapaciteti Agencije i dalje nedovoljni i da zahtijevaju jačanje. Štaviše, moraju se ojačati kapaciteti pravosuđa za rad na kompleksnim slučajevima vezanim za konkurenciju.

Agencija ima intenzivnu saradnju sa Delegacijom EU u Crnoj Gori, kojoj redovno šalje dvomjesečne, kvartalne, polugodišnje i godišnje izvještaje o aktivnostima u pogledu zakonodavnog napretka, implementacije, administrativnih kapaciteta, međunarodne saradnje, te ostalih aktivnosti.

Posebno ukazujemo na sastanke sa predstavnicima Delegacije EU u Crnoj Gori, kom prilikom su isti imali priliku da se bliže upoznaju sa dosadašnjim radom Agencije, počevši od zakonodavnog napretka, administrativnih kapaciteta, saradnje sa nadležnim institucijama, nevladinim sektorom, sudovima, medijima, Unijom poslodavaca i drugim interesnim stranama i tržišnim akterima. Poseban akcenat je dat implementaciji - naročito kada su u pitanju slučajevi iz oblasti povrede konkurencije (karteli i zloupotrebe dominantnog položaja). Konstatovano je da je zabilježen napredak kada je u pitanju implementacija zakonodavnih rješenja na snazi, samim tim što je od njegovog stupanja na snagu Agencija proširila obim ovlašćenja u odnosu na ona koja je imala u okviru prethodnog zakona. Svakako, kapaciteti Agencije se moraju još unaprijediti, kako zbog obimnosti predmeta koji se obrađuju, tako i zbog daljeg širenja svijesti o kulturi i politici konkurencije. Obje strane izrazile su zadovoljstvo i spremnost za daljom saradnjom, sve u cilju bržeg i lakšeg procesa EU integracija.

U cilju daljih aktivnosti na ovom planu, u Briselu je održan sastanak Pododbora za unutrašnje tržište i konkurenciju, na kojem su, između ostalih, razmatrani i najnoviji rezultati u oblasti konkurencije. Predstavnici Agencije su, tom prilikom, informisali članove Evropske Komisije o realizovanim aktivnostima za period od prethodnog sastanka Pododbora, kada su u pitanju oblast zaštite konkurencije u Crnoj Gori i rad Agencije.

U svim oblastima akcent je bio na usklađivanju nacionalnog zakonodavstva i institucionalnog okvira sa standardima EU, kom prilikom su predstavnici EK ocijenili da je Crna Gora ostvarila mjerljiv napredak u usklađivanju zakonodavstva s propisima Evropske Unije, te napredak u implementaciji istog.

16. PROJEKTI POMOĆI EVROPSKE UNIJE

16.1. Projekat „Usaglašavanje nacionalnog zakonodavstva sa pravnom tekovinom EU“

U okviru IPA 2012 otpočeo je projekat „**Usaglašavanje nacionalnog zakonodavstva sa pravnom tekovinom EU**“ **Komponenta I Konkurencija** (u daljem tekstu: Projekat), ko-finansiran od strane EU i BMZ (Savezno ministarstvo za ekonomsku saradnju i razvoj SR Njemačke) i implementiran od strane GIZ-a, u trajanju od dvije godine. Projektom je predviđeno dalje usklađivanje propisa sa pravnom tekovinom EU, kao i aktivnosti na jačanju administrativnih kapaciteta Agencije. U okviru projekata organizovane su posjete eksperata, održavanje edukativnih seminara i radionica, kao i organizovanje studijske posjete.

- U organizaciji Agencije i Privredne komore Crne Gore održan je Seminar na temu »*Uticao Zakona o zaštiti konkurencije na poslovanje privrednih subjekata u Crnoj Gori*«. Poseban akcenat je dat postupanjima u skladu sa Zakonom, sa osvrtom na praksu Agencije, te prekršajnu politiku u tom pravcu.
 - Doprinos u radu seminara dali su, svojim aktivnim učešćem, kroz diskusije i postavljanjem pitanja, privrednici, advokat i predstavnici medija.
- U organizaciji ALA projekta, ko-finansiranog od strane EU i implementiranog od strane GIZ-a, i Centra za obuku nosilaca pravosudnih funkcija, održan *seminar na temu "Politika zaštite konkurencije- Zloupotreba dominantnog položaja i zabranjeni sporazumi"*.
 - Prezentacije eksperata obuhvatile su slučajeve koji su bili predmet postupaka u zemljama EU u dijelu utvrđivanja zloupotrebe dominantnog položaja i zabranjenih sporazuma, vršenja neposrednog uvida od strane ovlašćenih lica tijela za zaštitu konkurencije, sa posebnim osvrtom na ukazanu politiku u tom pravcu.
 - Cilj seminara je bliže upoznavanje učesnika, prevashodno nosilaca pravosudnih funkcija, sa politikom i pravom zaštite konkurencije, odnosno zakonodavnim okvirom koji je na snazi u Crnoj Gori i propisima koji važe na nivou EU, ne samo sa teorijskog aspekta već i prezentovanjem prakse evropskih institucija i evropskih sudova u pojedinačnim slučajevima.
- U sklopu Projekta održane su, između ostalih, i obuke za zaposlene u Agenciji Crne Gore iz oblasti ekonometrije, sa ciljem obuhvatanja ključnih ekonometrijskih tema, koje su relevantne za pravo konkurencije. Tokom prvog dijela obuka, zaposleni u Agenciji upoznali su se sa ekonometrijskim metodama i modelima koji se koriste u okviru prava konkurencije, što je podrazumijevalo prezentacije o osnovima teorije vjerovatnoće i matematičke statistike, klasičnom linearnom regresionom modelu i td., uz praktičnu analizu upotrebom statističkog softvera EViews.

17. OSTALE OBUKE I PROJEKTI

- Službenica Agencije pohađala je ljetnju školu na temu „Pravo EU i njegova implementacija“, koja se održavala u periodu od 30.06.- 12.07.2014.godine u Luksemburgu, u organizaciji EIPA (Evropski institut za javnu administraciju) i Regionalne škole za državnu upravu-Respa.
 - Ljetnja škola bila je namijenjena zaposlenima u nacionalnim, regionalnim i lokalnim upravama i institucijama EU, kao i u poslovnim i profesionalnim udruženjima, koji učestvuju u procesima donošenja zakona, uskladjivanju nacionalnog zakonodavstva sa pravnim poretkom EU, kao i onima koji žele da steknu bolje razumijevanje o tome kako se EU zakon usvaja i implementira u EU i na nacionalnom nivou.
- U organizaciji Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD) i Međunarodne razvojne organizacije za pravo (IDLO), u saradnji sa Agencijom, održan je prvi od tri planirana seta obuka za zaposlene u Agenciji.
 - Cilj obuka je jačanje kapaciteta zaposlenih u Agenciji, kroz predavanja i slučajeve koje sprovode angažovani eksperti. Teme koje će biti obrađene ovim obukama se odnose na kontrolu koncentracija.
 - Tokom prve radionice, poseban osvrt dat je pitanjima teorije o mogućim negativnim efektima koncentracija, pojmu relevantnog tržišta i njegov značaj za ekonomsku analizu, kvantitativnoj tehnici za definisanje relevantnog tržišta, unilateralni i koordinisani efekti horizontalnih koncentracija, i sl.

18. JAVNOST RADA AGENCIJE

U nadležnosti Agencije je obaveza obavljanja djelatnosti na transparentan način, omogućavajući učesnicima na tržištu uvid u praksu Agencije u postupcima koji se sprovode po službenoj dužnosti, po zahtjevu stranaka i zainteresovanih lica. U tom smislu, Agencija je u proteklom periodu u svemu poštovala odredbe Zakona o opštem upravnom postupku i Zakona o slobodnom pristupu informacijama u svim sprovedenim postupcima. Strankama, medijima i zainteresovanim trećim licima omogućen je uvid u postupak i dokumentaciju u spisima Agencije, osim u slučaju u kojem je Agencija, postupajući po obrazloženim zahtjevima stranaka u postupku, odredila mjeru zaštite izvora i sadržaja podataka.

U skladu sa zakonskom obavezom, Agencija objavljuje u "Službenom listu Crne Gore" i na svojoj Internet stranici osnovne podatke iz zahtjeva za izdavanje odobrenja sprovođenja koncentracije, zaključke o pokretanju postupaka radi utvrđivanja povrede konkurencije, dispozitive rješenja u slučajevima utvrđivanja zabranjenog sporazuma i zloupotrebe dominantnog položaja, Godišnji izvještaj o radu, Tarifnik o visini naknada koje se plaćaju u postupku pred Agencijom, kao i izvještaje o izvršenim sektorskim analizama.

Osim obavještenja o svim aktuelnostima iz djelokruga rada ove institucije, na internet stranici Agencije dostupno je i Obavještenje o načinu podnošenja i sadržini inicijative, odnosno informacije

za ispitivanje povrede konkurencije pred Agencijom. Takođe, Obavještenje o zaštiti povjerljivih poslovnih podataka u postupku pred Agencijom je dostupno na internet stranici, kao i informacija o postupanjima po nalogu Agencije.

EK je takođe u okviru projekta poboljšanja politike konkurencije u Crnoj Gori sprovodila aktivnosti na planu širenja svijesti o potrebi unaprijeđenja saznanja o zakonskim rješenjima i uporednoj pravnoj praksi. Predmetne aktivnosti su imale za cilj promociju rada Agencije i njenih nadležnosti predstavnicima medija, pravosudnih institucija i privrednicima.

Sve navedene aktivnosti su imale za cilj otvoren i transparentan rad Agencije prema svim zainteresovanim stranama, te poštovanje interesa stranaka u najvećoj mjeri, a u pravcu brzog i potpunog okončanja upravnog postupka. Sve aktivnosti Agencije su značajno doprinijele daljem razvoju razumijevanja privrednika i medija na planu povećanja svijesti o nadležnostima i postupcima Agencije.

18.1. Sprovođenje Zakona o slobodnom pristupu informacijama

Shodno Zakonu o slobodnom pristupu informacijama, Agencija je dužna da o zahtjevu za pristup informaciji odlučuje donošenjem-izdavanjem rješenja, kojim dozvoljava pristup traženoj informaciji, njenom dijelu, ili se zahtjev odbija.

Na sajtu Agencije, objavljen je Pravilnik o slobodnom pristupu informacijama Agencije, kao i sva rješenja donešena po ovom osnovu.

U cilju efikasnijeg sprovođenja Zakona o javnim nabavkama, kao i daljoj transparentnosti u svom radu, Agencija objavljuje, kako na portalu javnih nabavki, tako i na svojoj internet stranici, sve informacije koje se odnose na postupke javnih nabavki tokom kalendarske godine.

18.2. Objava članaka i stručnih radova

Zaposleni u Agenciji poseban značaj pridaju promociji kulture konkurencije i upoznavanju zainteresovane javnosti o aktuelnostima, pa je njihova pažnja usmjerena i na objave članaka u stručnim časopisima. S tim u vezi, u februaru 2014.godine, rad službenika Agencije na temu: *“Recent Developments in Competition Law and Policy in Montenegro”* (Skorašnji razvoji na polju prava i politike zaštite konkurencije u Crnoj Gori), objavljen je u biltenu RCC- Regionalnog centra za konkurenciju u Budimpešti, koji je i poslat svim zemljama članicama RCC.

Važno je istaknuti da, svjesni važnosti promocije kulture zaštite konkurencije, zaposleni u Agenciji aktivno učestvuju na okruglim stolovima, sastancima, konferencijama, prezentacijama i seminarima na kojima je tema politika i pravo zaštite konkurencije.

ZAKLJUČAK

Izveštajem o radu za 2014.godinu nastojali smo obuhvatiti sve aktivnosti, poslove i postupke koje je Agencija obavljala tokom izvještajnog perioda, a u skladu sa nadležnostima sadržanim u Zakonu o zaštiti konkurencije i podzakonskim aktima koji detaljnije uređuju pojedina pitanja iz područja prava konkurencije.

Kao i prethodnih godina, zadatak Agencije bio je na povećanju obima postupanja u svim segmentima zaštite konkurencije (što je i ostvareno, budući da je značajno povećan obim predmeta u odnosu na 2013.godinu), unaprijeđenje saradnje sa međunarodnim i domaćim institucijama, promocija konkurencije u cilju podizanja svijesti privrednih subjekata o primjeni propisa i praksi iz tržišne konkurencije, kao i na podizanju opšteg nivoa znanja šire javnosti o tržišnoj konkurenciji, te drugim aktivnostima neophodnim za ostvarivanje navedenih ciljeva.

Vjerujemo da su privrednici u Crnoj Gori dovoljno upoznati sa stvarnim nadležnostima Agencije, te da su bili u prilici da kroz postupanja Agencije, ali istovremeno i svojim aktivnim djelovanjem i saradnjom, doprinesu razvoju slobodne konkurencije na tržištu. Otvorenim i transparentnim radom, dostupnošću privrednicima za razrješenje postojećih problema, kao i aktivnim učešćem na tribinama i konferencijama koje su organizovala udruženja privrednika, prije svih Privredna komora i Unija poslodavaca, a uz podršku Evropske Delegacije u Crnoj Gori, obezbijedili smo dovoljno odgovora na pitanja koja bi trebala pomoći privrednicima u sastavljanju internih procedura i pravila u poslovanju, kako ne bi dolazilo do pokretanja postupaka i eventualnog kažnjavanja zbog narušavanja ili ograničavanja konkurencije.

Kako su inicijative za pokretanje postupaka u predmetnim slučajevima Agenciji dostavljane upravo od pojedinih učesnika na tržištu, njihovih strukovnih udruženja ili pak neposredno od samih građana, primjetno je da su i sami građani sve manje spremni da otrpe samovolju i ponašanja privrednika kojima se na njihov račun ostvaruje finansijska korist ili obezbijeduje ekonomski neopravdan opstanak na tržištu. Predmetni slučajevi, ali i drugi postupci koji su pokrenuti ili okončani tokom 2014. godine, mišljenja na pojedine propise ili akte ukazuju na opredijeljenost Agencije da se, obzirom na svoje ograničene administrativne kapacitete, fokusira upravo na one predmete u kojima je zastupljen interes velikog broja potrošača, korisnika određenih proizvoda ili usluga, a gdje rezultati njenih postupanja daju očekivane rezultate.

Bez obzira na to što je Agencija bila vrlo često izložena raznim pritiscima i zahtjevima za postupanja, nezavisno od utvrđenih zakonskih nadležnosti, uvijek ćemo reagovati pravovremeno i transparentno, pokrenuti postupke, dati određeno mišljenje, donositi i nepopularne odluke, ali isključivo i pod uslovom da za to imamo uporište u Zakonu.

U narednom periodu želimo da još više podignemo nivo svijesti o značaju tržišne konkurencije, otvorenosti tržišta i ulozi Agencije u reformskim i strukturnim promjenama, kako bismo naglasili prioritete u svom radu, na vrijeme upoznali poslovnu zajednicu sa promjenama koje na ovom području donosi članstvo u EU, te ukazali na potrebu daljeg finansijskog i administrativnog jačanja ove institucije, obzirom na nove zadatke i nadležnosti.

Vjerujemo da ćemo u 2015.godini imati značajniju podršku nadležnih na planu suzbijanja svih povreda konkurencije, a koja je prije svega neophodna u smislu povećanja administrativnih kapaciteta Agencije. Na poslovima povrede konkurencije rade svega tri (3) ovlašćena službena lica za cijelu teritoriju Crne Gore, na nekoliko hiljada privrednih subjekata, koji su aktivni na različitim

tržištima. Uporednim presjekom podataka sa zemljama EU (u odnosu na obim ekonomije i broj stanovnika) to je i dalje manje od 20 % neophodnog administrativnog kapaciteta, odnosno najmanje je potrebno petnaest (15) ovlašćenih službenih lica za rad na postupcima utvrđivanja povrede konkurencije.

Uprkos ograničenjima, smatramo da postojeći zaposleni imaju znanje i profesionalno iskustvo za ostvarivanje postavljenih ciljeva, sa akcentom da poseban izazov za nas predstavlja zadržavanje postojećeg stručnog kadra i u sljedećim godinama. Budžet Agencije, iskustva koje u uslovima krize imaju i kroz koje prolaze mnoga tijela slična Agenciji, ne obezbijeduju ostvarivanje ciljeva povezanih sa većim izdacima, bilo za zaposlene, bilo za korišćenje posebnih sredstava za usavršavanja postojećih i budućih kapaciteta u zemljama EU.

Predmetne aktivnosti Agencije potvrđuju da oblast tržišne konkurencije predstavlja jedan od značajnijih instrumenata i stubova stvaranja i jačanja jedinstvenog ekonomskog prostora- tržišta u Crnoj Gori, te da će Agencija i dalje kontinuirano raditi na njegovom jačanju i stvaranju jednakih uslova svim privrednim subjektima, odnosno omogućavanje slobodne konkurencije na tržištu.

Na kraju, ističemo da je Vlada Crne Gore, na sjednici od 11.06.2015. godine, usvojila Izvještaj o radu Agencije za zaštitu konkurencije, sa Završnim računom za 2014. godinu.

ZAVRŠNI RAČUN ZA 2014. GODINU

1. Prihodi Agencije

Plan prihoda Agencije za 2014. godinu pripremljen je u skladu sa zaključcima i preporukama Vlade Crne Gore, a na osnovu usaglašenog stava sa Ministarstvom finansija. Ukupan iznos od **238.360,04€** opredijeljen je i sadržan u Budžetu Crne Gore za 2014. godinu.

<i>PRIHODI</i>	<i>2013 GODINA</i>	<i>2014 GODINA</i>	<i>Promjene u %</i>
BUDŽET CRNE GORE	221.617,68	238.360,04	7,55
NAKNADE *	200.490,86	375.158,27	87,12
DONACIJE I OSTALI IZVORI PRIHODA	—	—	—

Tabela 6: Uporedni prikaz ostvarenih prihoda, 2013-2014.godina

* Dio prihoda koji se izdvaja po osnovu naknada predviđenih **Tarifnikom o visini naknada za poslove iz nadležnosti** Agencije iskazuje se na posebnom računu koji se vodi kod Centralne banke Crne Gore.

Sredstva ostvarena po ovom osnovu ne predstavljaju imovinu Agencije i ista su u nadležnosti Ministarstva finansija.

Cjelokupan iznos ostvarenih prihoda, **koji je za 87,12% veći od projektovanog budžeta**, na kraju kalendarske 2014 godine, prenijet je Budžetu Crne Gore.

2. Struktura rashoda

Plan rashoda Agencije zasnovan je na realno očekivanim izdacima za obavljanje redovnih aktivnosti i funkcionisanja Agencije u 2014. godini. Svaka pojedinačna stavka planirana je na osnovu rashoda iz 2013. godine, korigovana za planirani nivo promjena u 2014. godini.

I Tekući izdaci su planirani u iznosu od **233.359,04€** i čine ih izdaci za bruto zarade i doprinose na teret poslodavca, materijal i usluge, tekuće održavanje opreme i renta, i to kako slijedi:

- **Izdaci za bruto zarade** planirani su iznosom od **134.850,00€** i odnose se na neto zarade stalno zaposlenih, kao i pripadajuće poreze i doprinose u skladu sa utvrđenim zakonskim propisima, a koji se odnose na period u kojem će se zarade i naknade isplaćivati. U okviru planiranih sredstava za ovu stavku izdataka, a u cilju jačanja administrativnih kapaciteta, izdvojena su sredstva za zarade novozaposlenih radnika, a u skladu sa preporukama EK;
- **Izdaci za materijal i usluge** planirani su u iznosu od **45.109,90€** i odnose se na sve kategorije materijalnih troškova, uključujući troškove materijala, službenih putovanja, reprezentacije, električne energije, komunikacionih usluga, konsultantskih usluga, projekata i studija, usluga stručnog usavršavanja i ostalih usluga, kao i dio sredstava opredijeljenih za obavljanje revizije Završnog računa Agencije;
- Planirani **izdaci za tekuće održavanje opreme** iznose **4.799,14€**. **Kapitalni izdaci** u iznosu od **5.000,00€** planirani su za kupovinu nedostajuće opreme (kancelarijski namještaj i oprema za informacioni sistem). Troškovi po osnovu **rente** opredijeljeni su u iznosu od **34.200,00€**, što je za **900,00€** manje od iznosa predviđenog važećim Ugovorom o zakupu poslovnog prostora. Isti je nadoknađen preusmjeravanjem sredstava sa drugih pozicija.

II Ostali izdaci su planirani u iznosu od **8.400,00€**, a čine ih izdaci po osnovu ugovora o dijelu (**6.000,00€**), izdaci po osnovu izrade i održavanja softvera (**1.200,00€**), te izdaci po osnovu osiguranja zaposlenih (**1.200,00€**).

Prilikom trošenja planiranih sredstava, Agencija je dosljedno poštovala sve zakonske i druge propise, procedure i zaključene ugovore. U sprovođenju procedura i donošenja odluka i rješenja, Agencija se pridržavala principa dosljednosti i usklađenosti sa primjenljivom Regulativom i Pravnim sistemom Crne Gore, a isključivo sa ciljem ostvarivanja funkcije koja joj je povjerena.

Budžet Agencije za zaštitu konkurencije za 2014. godinu

<i>Funkcionalna klasifikacija</i>	<i>Ekonomska klasifikacija</i>	<i>Opis</i>	<i>Iznos</i>
40911		Agencija za zaštitu konkurencije	238.360,04
2101		Program: Sprječavanje narušavanja slobodne konkurencije	238.360,04
	4	Izdaci	238.360,04
	41	Tekući izdaci	233.359,04
	411	Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca	134.850,00
0411	4111	Neto zarade	81.056,52
0411	4112	Porez na zarade	10.974,84
0411	4113	Doprinosi na teret zaposlenog	29.062,92
0411	4114	Doprinosi na teret poslodavca	12.109,56
0411	4115	Opštinski prirez	1.646,16
	412	Ostale naknade	6.000,00
0411	4127	Ostale naknade	6.000,00
	413	Rashodi za materijal	17.696,20
0411	4131	Administrativni materijal	7.710,20
0411	4133	Materijal za posebne namjene	1.000,00
0411	4134	Rashodi za energiju	6.136,00
0411	4135	Rashodi za gorivo	2.850,00
	414	Rashodi za usluge	27.413,70
0411	4141	Službena putovanja	9.397,39
0411	4142	Reprezentacija	1.330,00
0411	4143	Komunikacione usluge	7.934,31
0411	4147	Konsultantske usluge, projekti i studije	6.840,00
0411	4148	Usluge stručnog usavršavanja	1.000,00
0411	4149	Ostale usluge	912,00
	415	Rashodi za tekuće održavanje	4.799,14
0411	4153	Tekuće održavanje opreme	4.799,14
	417	Renta	34.200,00
0411	4171	Zakup objekta	34.200,00
	419	Ostali izdaci	8.400,00
0411	4191	Izdaci po osnovu isplate ugovora o djelu	6.000,00
0411	4193	Izrada i održavanje softvera	1.200,00
0411	4194	Osiguranje	1.200,00
	44	Kapitalni izdaci	5.000,00
	441	Kapitalni izdaci	5.000,00
0411	4415	Izdaci za opremu	5.000,00
	46	Otplata dugova	1,00
	463	Otplata obaveza iz prethodnih godina	1,00
0411	4630	Otplata obaveza iz prethodnih godina	1,00

3. Izvršenje Budžeta za 2014.godinu- Završni račun

U skladu sa odredbama člana 25 Zakona o zaštiti konkurencije, Završni račun Agencije podliježe godišnjoj reviziji nezavisnog ovlašćenog revizora, određenog u skladu sa Zakonom. Isto tako, Agencija je u obavezi da, do kraja II kvartala tekuće godine, podnese Vladi Završni račun sa Izvještajem nezavisnog ovlašćenog revizora, odnosno da u istom roku Vladi i Skupštini Crne Gore dostavi Izvještaj o radu za prethodnu godinu, radi usvajanja. S tim u vezi, a shodno Pravilniku o načinu sačinjavanja i podnošenja finansijskih izvještaja budžeta, državnih fondova i jedinica lokalne samouprave (»Sl.list CG«, br. 32/10 i 14/11 i 16/13) Agencija je Ministarstvu finansija, dana 28.02.2015. godine, pod brojem 03-45/1 dostavila Završni račun na propisanim obrascima.

U skladu sa Izvještajem ovlašćenog revizora, "Izvještaj o novčanim tokovima Agencije za 2014.godinu, po svim materijalno značajnim odrednicama *istinito i fer prikazuje primitke i izdatke i njene novčane tokove* za tada završenu godinu, u skladu sa Pravilnikom o načinu sačinjavanja i podnošenja finansijskih izvještaja budžeta, državnih fondova i jedinica lokalnih samouprava".

Međutim, iako je konstatovano apsolutno pozitivno poslovanje Agencije, revizor je mišljenje dao sa rezervom u smislu da je Agencija, kao subjekat registrovan u Centralnom Registru privrednih subjekata Poreske uprave, morala voditi svoje knjigovodstvo u skladu sa propisima kojima se uređuju i sastavljaju finansijski iskazi privrednih subjekata. U tom pravcu, još jednom ističemo, a što je u postupku revizije istom dokumentovano i potvrđeno, Agencija nema finansijsku nezavisnost, nema svoj žiro račun, da se u potpunosti i finansira iz Budžeta Crne Gore, odnosno da je ista budžetska potrošačka jedinica.

Na osnovu iznijetog, jasno je da je Agencija bila u isključivoj obavezi da svoje finansijsko poslovanje vodi u svemu i u skladu sa propisima na snazi vezanim za budžetsko poslovanje, odnosno u skladu sa Pravilnikom o načinu sačinjavanja i podnošenja finansijskih izvještaja budžeta, državnih fondova i jedinica lokalnih samouprava, te da sačinjava finansijske iskaze u skladu sa Pravilnikom o jedinstvenoj klasifikaciji računa za Budžet Republike, budžete vanbudžetskih fondova i budžete opština. Potvrdu o iznijetom dale su i institucije u čijoj je nadležnosti predmetno. Isto je utvrđeno i precizirano Zakonom o budžetu za 2014.godinu, za koju godinu je i vršena revizija, Uputstvom o radu Državnog trezora i drugim relevantnim propisima. S tim u vezi, Agencija će svoje finansijsko poslovanje i dalje sprovoditi u svemu i u skladu sa propisima budžetskih potrošačkih jedinica, a koje propise ćemo uvijek bez rezervi ispoštovati i u potpunosti primjenjivati.

3.1. Opšti prihodi

U skladu sa Zakonom o budžetu Crne Gore za 2014. godinu (»Sl. list CG«, br. 61/13 od 30.12.2013. godine), Agenciji su po programu sprječavanje narušavanja slobodne konkurencije, kao potrošačkoj jedinici broj 40911, **opredijeljena i odobrena sredstva za fiskalnu 2014. godinu u ukupnom iznosu od 238.360,04 EUR.**

3.2. Prihodi od djelatnosti Agencije

Zakonom o zaštiti konkurencije predviđeno je, između ostalog, da se sredstva neophodna za rad Agencije obezbjeđuju i iz naknada koje se plaćaju Agenciji u skladu sa nadležnostima iz zakona.

Po tom osnovu, a u skladu sa članom 24 stav 3 Zakona, Agencija je, uz saglasnost Vlade Crne Gore, donijela Tarifnik o visini naknada koje se plaćaju u postupku pred Agencijom (u daljem tekstu: Tarifnik). Sredstva koja su u 2014. godini, u skladu sa Tarifnikom ostvarena, uplaćivana su na posebne uplatne račune. Agencija nije bila korisnik, odnosno nije imala mogućnost raspolaganja istim, osim pravo uvida u podatke - izvode ovih uplatnih računa. Sredstva su u nadležnosti Ministarstva finansija i ne predstavljaju imovinu Agencije. Cjelokupan iznos izdvojenih sredstava po osnovu naknada, na kraju kalendarske godine, prenešen je Budžetu Crne Gore. S tim u vezi, Agencija nije ni bila u obavezi i nije pripremala izjave primaoca za ove prihode u skladu sa tačkom 57 Uputstva o radu državnog trezora. Iz tih razloga, ovi prihodi nijesu ni obuhvaćeni priloženim Završnim računom Agencije za 2014. godinu.

Posebno treba istaći da je Agencija, do kraja 2014. godine, a na osnovu naknada koje se plaćaju u postupcima pred Agencijom, prihodovala 375.158,27€, što je za 87,12% više od projektovanog budžeta ove institucije za 2014. godinu

3.3. Ostali prihodi

U 2014.godini nije bilo primitaka po ostalim osnovama.

4. Izdaci

➤ Pregled planiranih i ostvarenih izdataka budžeta Agencije za 2014 godinu.

<i>Ekon. klas.</i>	<i>Opis</i>	<i>Plan budžeta za 2014. godinu</i>	<i>Ostvarenje plana za 2014.godinu</i>	<i>% izvršenja</i>
	<i>Tekući izdaci</i>	<i>233.360,04</i>	<i>214.188,52</i>	<i>91,78</i>
411	<i>Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca</i>	<i>136.012,00</i>	<i>133.208,25</i>	<i>97,93</i>
412	<i>Ostala lična primanja</i>	<i>6.000,00</i>	<i>5.674,66</i>	<i>94,57</i>
413	<i>Rashodi za materijal</i>	<i>17.243,20</i>	<i>10.746,45</i>	<i>62,32</i>
414	<i>Rashodi za usluge</i>	<i>26.373,70</i>	<i>23.373,46</i>	<i>88,62</i>
415	<i>Rashodi za tekuće održavanje</i>	<i>4.799,14</i>	<i>2.548,00</i>	<i>53,09</i>
417	<i>Renta</i>	<i>35.140,00</i>	<i>35.100,00</i>	<i>99,88</i>
419	<i>Ostali izdaci</i>	<i>7.800,00</i>	<i>3.128,45</i>	<i>40,10</i>
	<i>Kapitalni izdaci</i>	<i>5.000,00</i>	<i>4.484,04</i>	<i>89,68</i>
441	<i>Kapitalni izdaci</i>	<i>5.000,00</i>	<i>4.484,04</i>	<i>89,68</i>
	<i>Pozajmice i krediti</i>		<i>409,25</i>	<i>0,00</i>
463	<i>Otplata dugova</i>	<i>1,00</i>		
	<i>Svega</i>	<i>238.360,04</i>	<i>218.672,56</i>	<i>91,74</i>

➤ **Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca i ostala lična primanja**

Struktura planiranih i ostvarenih izdataka po osnovu ličnih primanja:

<i>Ekon. klas.</i>	<i>Ekon. klas.</i>	<i>O P I S</i>	<i>Plan za 2014. godinu</i>	<i>Ostvareno u 2014. godini</i>	<i>Indeks</i>
411		<i>Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca</i>	<i>136.012,00</i>	<i>133.208,25</i>	<i>97,93</i>
	4111	<i>Neto zarade</i>	<i>80.245,96</i>	<i>78.188,87</i>	<i>97,43</i>
	4112	<i>Porez na zarade</i>	<i>12.670,40</i>	<i>12.545,73</i>	<i>99,01</i>
	4113	<i>Doprinosi na teret zaposlenog</i>	<i>29.062,92</i>	<i>28.653,14</i>	<i>98,59</i>
	4114	<i>Doprinosi na teret poslodavca</i>	<i>12.109,56</i>	<i>11.938,67</i>	<i>98,58</i>
	4115	<i>Opštinski prizrez</i>	<i>1.923,16</i>	<i>1.881,84</i>	<i>97,85</i>

Izdaci po osnovu bruto zarada i doprinosa na teret poslodavca u ostvarenim tekućim izdacima učestvuju sa **62,19%** a u ukupno ostvarenim izdacima budžeta Agencije za 2014. godinu sa **60,91%**.

Izdaci za bruto zarade i doprinose Agencije se odnose na troškove zarada zaposlenih za period januar-decembar 2014. godine, a u skladu sa relevantnim propisima.

➤ **Ostala lična primanja**

Struktura planiranih i ostvarenih izdataka po osnovu ostalih ličnih primanja

<i>Ekon. klas.</i>	<i>Ekon. klas.</i>	<i>O P I S</i>	<i>Plan za 2014. godinu</i>	<i>Ostvareno u 2014. godini</i>	<i>Indeks</i>
412		<i>Ostala lična primanja</i>	<i>6.000,00</i>	<i>5.674,66</i>	<i>94,57</i>
	4127	<i>Ostale naknade</i>	<i>6.000,00</i>	<i>5.674,66</i>	<i>94,57</i>

➤ **Rashodi za materijal**

Struktura planiranih i ostvarenih izdataka po osnovu rashoda za materijal

<i>Ekon. klas.</i>	<i>Ekon. klas.</i>	<i>O P I S</i>	<i>Plan za 2014. godinu</i>	<i>Ostvareno u 2014. godini</i>	<i>Indeks</i>
413		<i>Rashodi za materijal</i>	<i>17.234,20</i>	<i>10.746,45</i>	<i>62,32</i>
	4131	<i>Administrativni materijal</i>	<i>7.248,20</i>	<i>4.769,80</i>	<i>65,80</i>
	4133	<i>Materijal za posebne namjene</i>	<i>1.000,00</i>	<i>819,50</i>	<i>81,95</i>
	4134	<i>Rashodi za energiju</i>	<i>6.136,00</i>	<i>2.320,02</i>	<i>37,80</i>
	4135	<i>Rashodi za gorivo</i>	<i>2.850,00</i>	<i>2.837,13</i>	<i>99,54</i>

Izdaci po osnovu rashoda za materijal u ostvarenim tekućim izdacima učestvuju sa **5,01%**, a u ukupno ostvarenim izdacima budžeta Agencije za 2014. godinu sa **4,91%**.

➤ **Rashodi za usluge**

Struktura planiranih i ostvarenih izdataka po osnovu rashoda za usluge

<i>Ekon. klas.</i>	<i>Ekon. klas.</i>	<i>OPIS</i>	<i>Plan za 2014. godinu</i>	<i>Ostvareno u 2014. godini</i>	<i>Indeks</i>
414		<i>Rashodi za usluge</i>	<i>26.373,70</i>	<i>23.373,46</i>	<i>88,62</i>
	4141	<i>Službena putovanja</i>	<i>8.457,69</i>	<i>7.134,74</i>	<i>84,35</i>
	4142	<i>Reprezentacija</i>	<i>1.330,00</i>	<i>1.293,35</i>	<i>97,24</i>
	4143	<i>Komunikacione usluge</i>	<i>7.934,01</i>	<i>7.846,2</i>	<i>98,89</i>
	4147	<i>Konsultantske usluge, projekti i studije</i>	<i>6.840,00</i>	<i>5.874,48</i>	<i>85,88</i>
	4148	<i>Usluge stručnog usavršavanja</i>	<i>900,00</i>	<i>326,00</i>	<i>36,22</i>
	4149	<i>Ostale usluge</i>	<i>912,00</i>	<i>898,69</i>	<i>98,54</i>

Izdaci po osnovu rashoda za usluge u ostvarenim tekućim izdacima učestvuju sa **10,91%** a u ukupno ostvarenim izdacima budžeta Agencije za 2014. godinu sa **10,68%**.

➤ **Rashodi za tekuće održavanje**

Struktura planiranih i ostvarenih izdataka po osnovu rashoda za tekuće održavanje

<i>Ekon. klas.</i>	<i>Ekon. klas.</i>	<i>OPIS</i>	<i>Plan za 2014. godinu</i>	<i>Ostvareno u 2014. godini</i>	<i>Indeks</i>
415		<i>Rashodi za tekuće održavanje</i>	<i>4.799,14</i>	<i>2.548,00</i>	<i>53,09</i>
	4153	<i>Tekuće održavanje opreme</i>	<i>4.799,14</i>	<i>2.548,00</i>	<i>53,09</i>

Rashodi po osnovu tekućeg održavanja u ostvarenim tekućim izdacima učestvuju sa **1,18%** a u ukupno ostvarenim izdacima budžeta Agencije za 2014. godinu sa **1,16%**.

➤ **Renta**

<i>Ekon. klas.</i>	<i>Ekon. klas.</i>	<i>OPIS</i>	<i>Plan za 2014. godinu</i>	<i>Ostvareno u 2014. godini</i>	<i>Indeks</i>
417		<i>Renta</i>	<i>35.140,00</i>	<i>35.100,00</i>	<i>99,88</i>
	4171	<i>Zakup objekata</i>	<i>35.140,00</i>	<i>35.100,00</i>	<i>99,88</i>

Izdaci po osnovu rente u ostvarenim tekućim izdacima učestvuju sa **16,38%** a u ukupnim izdacima budžeta Agencije za 2014. godinu sa **16,05%**.

Izdaci po osnovu zakupa objekta se odnose na zakup poslovnog prostora, a na osnovu Ugovora o zakupu, broj 01-180/1 od 07.07.2014. godine.

➤ **Ostali izdaci**

Struktura planiranih i ostvarenih izdataka po osnovu ostalih izdataka

<i>Ekon. klas.</i>	<i>Ekon. klas.</i>	<i>OPIS</i>	<i>Plan za 2014. godinu</i>	<i>Ostvareno u 2014. godini</i>	<i>Indeks</i>
419		<i>Ostali izdaci</i>	<i>7.800,00</i>	<i>3.128,45</i>	<i>40,10</i>
	4191	<i>Izdaci po osnovu isplate ugovora o djelu</i>	<i>5.400,00</i>	<i>2.291,79</i>	<i>42,44</i>
	4193	<i>Izrada i održavanje softvera</i>	<i>1.200,00</i>	<i>-</i>	<i>0,00</i>
	4194	<i>Osiguranje</i>	<i>1.200,00</i>	<i>836,66</i>	<i>69,72</i>

Rashodi po osnovu ostalih izdataka u ostvarenim tekućim izdacima učestvuju sa **1,46 %**, a u ukupnim izdacima Budžeta Agencije za 2014.godinu sa **1,43%**.

➤ **Kapitalni izdaci**

<i>Ekon. klas.</i>	<i>Ekon. klas.</i>	<i>OPIS</i>	<i>Plan za 2014. godinu</i>	<i>Ostvareno u 2014. godini</i>	<i>Indeks</i>
441		<i>Kapitalni izdaci</i>	<i>5.000,00</i>	<i>4.484,04</i>	<i>89,68</i>
	4415	<i>Izdaci za opremu</i>	<i>5.000,00</i>	<i>4.484,04</i>	<i>89,68</i>

Rashodi po osnovu kapitalnih izdataka u ukupno ostvarenim izdacima budžeta Agencije za 2014. godinu učestvuju sa **2,05%**.

4.2. Izvršenje budžeta za 2014.godinu- Završni račun

Ukupna sredstva odobrena Agenciji za fiskalnu 2014. godinu, u skladu sa Zakonom o budžetu Crne Gore za 2014. godinu, **u iznosu od 238.360,04 EUR su utrošena, tj. izvršena u iznosu od 218.672,56 EUR (procenat izvršenja 91,74%).**

4.3. Izvještaj o neizmirenim obavezama i drugi izvještaji

U Izvještaju o neizmirenim obavezama, sa stanjem na dan 31.12.2014. godine, Agencija nije imala neizmirenih obaveza po bilo kojem osnovu. Agencija ne evidentira podatke na kontima klase 2-obaveze, kako je predviđeno Uputstvom za popunjavanje Izvještaja o neizmirenim obavezama.

Izveštajem o načinu utroška sredstava tekuće budžetske rezerve, Agencija u 2014. godini nije koristila sredstva iz tekuće budžetske rezerve. Izjavom o načinu utroška sredstava nakon isteka fiskalne godine, Agencija nije imala utroška sredstava po ovom osnovu.

4.4. Pokretna imovina

Rješenjem direktora broj 01-220/1 od 22.12.2014. godine, formirana je Komisija za popis nepokretne i pokretne imovine sa kojom raspolaže Agencija.

Komisija je izvršila popis i obilježavanje pokretne imovine sa kojom raspolaže Agencija sa stanjem na dan 31.12.2014. godine te, shodno tome, dostavila Izveštaj sa detaljnim priložima sa prikazanim finansijskim podacima (nabavna vrijednost, ispravka vrijednosti i sadašnja vrijednost). Takođe, u skladu sa odredbama Zakona o državnoj imovini (»Sl. list CG«, br. 21/09 i 40/11) i Uredbe o načinu vođenja evidencije pokretnih i nepokretnih stvari i o popisu stvari u državnoj svojini (»Sl. list CG«, br. 13/10), Agencija je i Upravi za imovinu Crne Gore dostavila podatke o izvršenom popisu pokretne imovine sa stanjem na dan 31.12.2014. godine, sa svim potrebnim priložima.

4.5. Organizacija i kadrovska osposobljenost

Unutrašnja organizacija i način poslovanja Agencije u 2014. godini definisani su Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Agencije kojim su obrazovane sledeće organizacione jedinice: Odjeljenje za procjenu koncentracija, utvrđivanje zabranjenih sporazuma i zloupotrebe dominantnog položaja i Služba za opšte poslove i finansije.

Poslovi računovodstva i finansija obavljaju se u okviru Službe za opšte poslove i finansije.

Na dan 31.12.2014.godine u Agenciji je zaposleno 11 službenika i namještenika, od kojih 8 ima visoku stručnu spremu, 1 višu spremu, dok su 2 izvršioca sa završenom srednjom stručnom spremom. Svi zaposleni u Agenciji imaju položen državni ispit. Ukupan broj sistematizovanih radnih mjesta je 19, uključujući direktora i zamjenika direktora.

4.6. Budžetsko poslovanje

Agencija obavlja budžetsko poslovanje u skladu sa Zakonom o budžetu, Uputstvom o radu državnog trezora i drugim relevantnim propisima.

4.7. Interna akta i služba za unutrašnju reviziju

Agencija je u skladu sa Zakonom o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru, dana 18.06.2013. godine, pod brojem 01-110/1, usvojila knjigu procedura-Finansijsko upravljanje i kontrola (FMC). Takođe, potpisan je i Sporazum o povjeravanju poslova unutrašnje revizije ove institucije odjeljenju za unutrašnju reviziju Ministarstva ekonomije.

4.8. Javne nabavke

Shodno Planu javnih nabavki za budžetsku 2014. godinu, planirani iznos javnih nabavki Agencije u 2014. godini za nabavku roba i usluga **iznosio je ukupno 77.151,34 EUR.**

Prema Izvještaju o dodijeljenim javnim nabavkama u 2014. godini (obrasci A, B i C), od ukupno planiranog iznosa, **Agencija je realizovala nabavke u iznosu od 62.893,95 EUR, odnosno 81,52%.**

Plan javnih nabavki i Izvještaj o realizaciji Plana javnih nabavki za 2014 godinu uredno su, i u rokovima predviđenim pozitivnim propisima, dostavljeni nadležnim institucijama.

4.9. Sudski sporovi i potencijalne obaveze

Na dan 31.12.2014. godine, protiv Agencije se ne vodi nijedan sudski ili bilo koji drugi postupak/spor, niti Agencija vodi sudske postupke/sporove protiv trećih lica.

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA NA ZAVRŠNI RAČUN AGENCIJE ZA 2014.GODINU

Izveštaj nezavisnog revizora

Obavili smo reviziju finansijskog izvještaja Agencije za zaštitu konkurencije Podgorica (u daljem tekstu: Agencija), koji čine finansijski izvještaj o novčanim tokovima III-ekonomska klasifikacija, kao i značajnih računovodstvenih politika i napomena uz navedeni finansijski izvještaj za 2014. godinu.

Odgovornost menadžmenta za finansijske iskaze

Menadžment Agencije je odgovoran za sastavljanje i fer prezentaciju tih finansijskih izvještaja u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja, kao i za one interne kontrole koje je uspostavio kao potrebne za omogućavanje sastavljanja finansijskih izvještaja koji su bez značajnog pogrešnog prikazivanja usled prevare ili greške.

Revizorova odgovornost

Naša je odgovornost da izrazimo mišljenje o tim finansijskim izvještajima bazirano na našoj reviziji. Reviziju smo obavili u skladu sa Međunarodnim standardima revizije. Ti standardi zahtijevaju da postupamo u skladu sa etičkim zahtjevima te da planiramo i obavimo reviziju kako bismo stekli razumno uvjerenje o tome jesu li finansijski izvještaji bez značajnog pogrešnog prikazivanja.

Revizija obuhvata sprovođenje postupaka radi dobijanja revizijskih dokaza o iznosima i objelodanjivanjima u finansijskim izvještajima. Odabrani postupci zavise od revizorovog prosuđivanja, kao i od procjene rizika značajnog pogrešnog prikazivanja finansijskih izvještaja usled prevare ili greške. U stvaranju tih procjena rizika, revizor razmatra interne kontrole relevantne za sastavljanje i fer prezentaciju finansijskih izvještaja Agencije, kako bi se oblikovali revizijski postupci koji su primjereni u okolnostima, ali ne i za namjenu izražavanja mišljenja o efikasnosti internih kontrola Agencije.

Revizija takođe uključuje ocjenjivanje primjerenosti primijenjenih računovodstvenih politika i razumnosti računovodstvenih procjena koje je uspostavio menadžment Agencije, kao i ocjenjivanje cjelokupne prezentacije finansijskih izvještaja.

Vjerujemo da su revizijski dokazi koje smo pribavili dovoljni i primjereni da obezbijede osnovu za naše revizijsko mišljenje.

Osnov za mišljenje s rezervom

1. Kao što je navedeno u napomeni 1 Agencija je konstituisana upisom u Centralni registar privrednih subjekata, dana 08.02.2013. godine. Rješenjem Poreske uprave CRPS od 08.02.2013. godine, izvršen je upis osnivanja Agencije kao ostali oblici obavljanja privredne djelatnosti, u skladu sa odredbama Zakona o privrednim društvima. Pretežna djelatnost Agencije je uređenje poslovanja i doprinos uspješnijem poslovanju u oblasti ekonomije, u skladu sa Zakonom o klasifikaciji djelatnosti Crne Gore. Rješenjem o registraciji koje je donijela Poreska uprava Područna jedinica Podgorica, Agencija je upisana u registar poreskih obveznika.
2. Imajući u vidu prethodno navedeno, po našem mišljenju, Agencija je bila u obavezi da svoje knjigovodstvo ustroji i vodi u skladu sa Zakonom o računovodstvu i reviziji, a svoju knjigovodstvenu evidenciju u skladu sa odredbama Pravilnika o kontnom okviru i sadržini računa u kontnom okviru za privredna društva i druga pravna lica. Takođe, Agencija je bila u obavezi da svoje knjigovodstvo vodi u skladu sa zahtjevima Međunarodnih računovodstvenih standarda i Međunarodnih standarda finansijskog izvještavanja, te da za 2014. godinu sačini i nadležnim organima preda finansijske izvještaje u skladu sa MRS 1 Presentacija finansijskih izvještaja i MSFI 1 MSFI 1 Prva primjena međunarodnih standarda finansijskog izvještavanja, odnosno u skladu sa Pravilnikom o sadržini i formi obrazaca finansijskih iskaza za privredna društva i druga pravna lica (napomena 2).

Mišljenje s rezervom

Prema našem mišljenju, osim za moguće efekte pitanja navedenih u odjeljku s osnovom za mišljenje s rezervom, finansijski Izvještaj o novčanim tokovima III – ekonomska klasifikacija na dan 31. decembra 2014. godine, po svim materijalno značajnim odrednicama istinito i fer prikazuje primitke i izdatke Agencije za zaštitu konkurencije i njene novčane tokove za tada završenu godinu, u skladu sa Pravilnikom o načinu sačinjavanja i podnošenja finansijskih izvještaja budžeta, državnih fondova i jedinica lokalne samouprave.

Podgorica, 20.05.2015. god.

Za "HLB MONT AUDIT" d.o.o.

Prof. dr Đordije Rakočević
Prof. dr Đordije Rakočević, ovlašćeni revizor

»AGENCIJA ZA ZAŠTITU KONKURENCIJE« PODGORICA

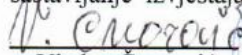
IZVJEŠTAJ O NOVČANIM TOKOVIMA III – ekonomska klasifikacija
(za period od 01.01.2014. 31.12.2014.)

(u EUR)

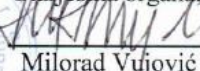
redni broj	NOVČANI TOK - EKONOMSKA KLASIFIKACIJA	Plan za 2014. god.	Izvršenje	
			Prethodna 2013. godina	Tekuća 2014. godina
1	2	3	4	5
1	PRIMICI			
1.1	Opšti prihodi	238.360,04	205.328,94	218.672,56
1.2	Namjenski prihodi			
1.3	Sopstveni prihodi			
1.4	Donacije			
1.5	Pozajmice i krediti			
I	Ukupni primici (1.1+1.2+1.3+1.4+1.5)	238.360,04	205.328,94	218.672,56
2	IZDACI			
2.1	Tekući izdaci	233.360,04	195.023,39	213.779,27
2.1.1	Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca	136.012,00	114.981,32	133.208,25
2.1.2	Ostala lična primanja	6.000,00	0,00	5.674,66
2.1.3	Rashodi za materijal	17.234,20	11.745,44	10.746,45
2.1.4	Rashodi za usluge	26.373,70	25.377,44	23.373,46
2.1.5	Tekuće održavanje	4.799,14	4.799,14	2.548,00
2.1.6	Kamate			
2.1.7	Renta	35.140,00	33.342,44	35.100,00
2.1.8	Subvencije			
2.1.9	Ostali izdaci	7.800,00	4.777,61	3.128,45
2.2	Transferi za socijalnu zaštitu	0,00	0,00	0,00
2.2.1	Prava iz oblasti socijalne zaštite			
2.2.2	Sredstva za tehnološke viškove			
2.2.3	Prava iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja			
2.2.4	Ostala prava iz oblasti zdravstvene zaštite			
2.2.5	Ostala prava iz oblasti zdravstvenog osiguranja			
2.3	Transferi institucijama, pojedincima i nevladinom sektoru			
2.4	Kapitalni izdaci	5.000,00	10.305,55	4.484,04
2.5	Pozajmice i krediti			409,25
2.6	Otplata dugova			
2.7	Rezerve	1,00		
II	Ukupno izdaci (2.1+2.2+2.3+2.4+2.5+2.6+2.7)	238.360,04	205.328,94	218.672,56

U Podgorici
28.02.2015. godine

Lice odgovorno za
sastavljanje izvještaja

Vladan Čvorović

Stariješina organa,

Milorad Vujović

5

